

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Ianvarii Et Febrvarii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258

XXIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77365)

Inuist loca
sacra.

De Tholosanis partibus aliquando regi ediens, singula sanctorum habitationum loca visitabat, vnde singulos vitæ flosculos decerpit ex omnibus, quos in se boni germinis fomes infereret, & ad maturitatis tempus grauida pomis caelestibus arbor adduceret. Crescente laudum cumulo, in eo humilitas pariter sentiebat augmentum. Igitur dum talibus se disciplinis & laboribus Christi & Dei nostri operarius exercebat, ecce ille quietis nescius, & scelerum patrorum inimicus, magna dolorum incrementa cōglutinat, & inquit, quibus virum integerrimum passionibus lacefferet. In eiusdem anni periculo, summa demonum turba de obsessis coeperunt clamare corporibus, flagris se & cruciatibus nimis vt fugerent, sacerdote Epiphanio imperante, compelli. Quos ille, modica cum sctu oratione profusa, ad extima terrarum confinia transmittabat, ac diuersis vocibus eiulantes, meritorum suorum vrgebat imperio! Sed cum talia iugiter per Christi gratiā faceret, nihil sibi de præsumptionum statibus assuebat. Tollit enim illis boni meriti potentiam, quibus supercilium fiducia benignitatis attulerit.

Profligat
dæmones.

Corpus ex
anime mi-
re splendet.

Feliciter
migrat è
vita.

Sed quid frustra gestio singulorum species laborum eius vel formas eloqui, dum quod non explicat possibilitas, præsumit affectus, datque terminum latiora opinantibus sermonis angustia: Cum autem beatissimus cerneret pontifex, sarcina carnis abiecta, maturius se ad purum ætheris euolare fulgorem, lato animo ac vultu sereno, hymnis & canticis resonans, ad sedem suam caelestis anima remeabat. Illud itaque, silentio præterire non debeo, quod eius sanctæ reliquæ vsque in diem tertium, quo cum summa veneratione reconditæ dinoscuntur, tanto lumine ac decore vestitæ cunctorum visæ sunt oculis, vt splendorem vitæ vultus signaret defuncti, & depositam gloriam iam tunc percepisse gloriosum vas crederetur, in quo verè fuit thesaurus magni regis inclusus. Quæ fuerunt ibi flumina lachrymarum, qui planctus, silebo, nè post annosa curricula, nouellum dolorem scriptor incutiam. Sed quæso iam temperemus à ludibus, contractam tristitia resoluamus frontem. Excelsa cum Deo possidet, cuius obitum moremus in terris. Intellego, quod nunquam ad stentem flens benè veniat consolator. Hæc sancto patri & doctori peritissimo, idoneus affectu, non scientia impendi, vt aliquos de conuersatione eius flosculos relegerem, vt est longum iter agentibus in vsu positum, qui non omnes obuios consalutant. Tu mihi anima prepotens apud redemptorem tribue, vt pectore liber, & cura vacuus, munda tibi, sicut debentur, præconia mundus exoluam. Haecenus Euodius.

Anima eius
præpotens
nunc apud
Deum.

CERTAMEN SANCTI PATRIS NOSTRI CLEMENTIS ANCYRANI EPISCOPI ET MAR-

tyris, auctore Simeone Metaphraste.

IANVAR. 23.

Patria Cle-
mentis,

Parentes.

OST ducentessimum & quinquagesimum annum Domini nostri Iesu Christi, anno duodecimo Valeriani Imperatoris, Consulibus ipso Valeriano & Luciano, ille verè magnus & admirabilis Clemens, Ancyra Galatarum prouincia, tanquam egregius aliquis palmes, multis boni spiritus botris erat omni ex parte plenus. Ea enim cum ipsum tulisset, & multis etiam alijs ciuitatibus misisset præclarum exemplar martyrij, ipsa quoque collegit pulchros fructus consummationis. Erat autem genere insignis, ex nobili quidem & alto deductus sanguine. Erat enim ei pater & mater, hæc quidem ex ambobus parentibus claris & fidelibus: ille autem in religione à Sophia fidei valdè dissidens, & gentili deditus stultitiæ. Nam cum eam haberet vitæ sociam & habitationis, multa semper dicens & faciens, conabatur eam facere sociam religionis. Ea autem cum animi magnitudine maritum superaret, hoc maiori studio contendebat, vt si qua ratione fieri posset, eum deduceret ad veram pietatem. Sed ille quidem dormiens in profundis erroris tenebris, erat sua sponte malus, & recusabat adspicere magnam lucem veritatis. Quocirca sic quoque miser duplici morte moritur, nempe carnis & animæ: Solus autem vxori filius, hic Clemens admirabilis, ex ipso relinquitur, adhuc infans, & quem mater suis tenebat vlnis, & eius alebatur vberibus.

Cum

Cum sic ergo esset mater marito vidua, labaretque adhuc spes eius de puero, ei tantam dabat operam, & ei tam diligenter attendebat, ut ei esset omnia, & pater, & pædagogus, & mater. Nam primum quidem cum studiosè alebat, & ca faciebat, quæ par est matrem filio. Cum autem iam ad eam peruenisset ætatem, in qua sunt pueri capaces disciplinarum, ei rectam pietatis rationem rectè sapiens suggessit, ut quæ eum rectè Clementem nominauerit, vel potiùs propheticè, & ut fini conueniebat. Sciebat enim eum futurum veluti quendam palmitem veræ Christi vineæ, & ei producturum esse fructum multarum animarum, etiamsi multi reges, veluti quidam non boni agricolæ, eum sepè multis rotoderint supplicijs, ut deinceps procedens declarabit oratio. Cum ita se haberet Clemens, & à matre beneuola tam pulchrè aleretur atque educaretur, propinquum illa sentiens decessum, puerum benignè & amanter complexa, qui duodecimum nondum annum compleuerat, non magis eum suarum facultatum, quàm thesauri, qui est in cælis, hæredem conabatur facere, hæc cum suauissimis ei mandans amplexibus:

Clemens
ἐπεὶ τὸν κλη-
ματός, quod
significat
palmitem.

Fili mi, fili charissime, fili, qui priùs, quàm tuum videres patrem, vidisti orbitatem, Dei autem patris opibus es locupletatus, & orbitate vsus es ad felicitatem: ego quidem te produxi corpore, Christus autem regenerauit per spiritum. Cognosce tuum patrem, vide nè eius filij denominatio sit tibi falsò imposita. Serui soli Christo, in Christum tuam colloca fiduciam. Is verè est immortalitas, is salus, is qui de cælo descendit propter nos, & nos quoque vnà secum in altum extulit, & filios suos effecit, & deos. Qui ergò huic paret Domino, superabit quæcunq; sunt difficilia, non solum, qui simulacra honorant, Tyrannos & Reges deprimens & deiiciens, sed eos etiam, qui ab ipsis honorantur, demones pudore afficiens, eorumq; ducem & Præsides diabolum. Deindè inter loquendum oculos suffusa lachrymis, & diuina contemplatione impleta à gratia, ea etiam, quæ erant euentura Clementi, persequitur vel maximè propheticè: &, Rogo te, dicebat, fili charissime, rogo te, ut mihi des vnã gratiam pro omnibus. Quoniam enim instat tempus difficile, & vehementer spirat impietatis persecutio: es autem ipse quoq;, ut noster dicit Dominus, ad reges propter ipsum Præsides que ducendus, hunc mihi honorem concede fili, ut pro ipso stes fortis & strenuus, & mihi firmam ac stabilem conferues confessionem: & confido in Christo meo, ò membrum meum, confido, quòd citò in tuo quoque capite florebit corona martyrij.

Matris mo-
rituræ ad
eum ora-
tio.

Para ergò te ipsum, & ad magni animi virtutem tuam incita animam, nè te imparatum offendant certamina. Non enim aduersus hostes contemnendos, neq; de rebus leuibus est decertatio. Sed sunt aduersarij quidem ipse malignus, illusque ministri & satellites: agitur autem de vita æterna & honore, aut rursus de dedecore, quod nunquam terminatur & supplicio. Aut ergò te bona adhortentur, aut grauiã deterreant. Turpe est, ò fili, milites quidem pro conferuo & mortali rege lubenter mortem oppetere, nos verò non hoc velle similiter subire pro rege immortalis. Quamquàm ipsi quidem ab eo nihil accipiunt, quod respondeat meritis tantæ beneuolentiæ. Quod enim donum tanti est momenti, quanti vita? aut quisnam post mortem est sensus eorum, quæ donantur? Sed si mortuus fueris pro Christo communi omniũ Domino, pro vita, quæ est ad tem-

Matth. 10.
Hortatur
cum ad con-
stantiam.

Merces mar-
tyrium.

Ante omnia autem, ò fili, illa sunt consideranda, quemadmodum ipse effector vniuersæ creatæ naturæ, & nostri generis opifex, propter nos homo factus est: & cum in terram venisset, conuersatus est cum hominibus. Cur non dico id, quod est maximum, quod pro nobis quoq; ingratissimus, Dominus morte est condemnatus, consputus, colaphis pulsatus, & postremò mortuus? Et hæc omnia ipse passus est propter nos & nostram salutem, ut peccati solueretur tyrannis, ut prior tolleretur condemnatio, ut cæli portæ nobis rursus aperirentur. Quomodo ergò non erimus venia indigni, ò fili, si ipse quidem pro nobis, qui grauissima perpetravimus, isque cum sit Dominus, talia passus sit: nos autem ne pauca quidem propter illum sustineamus? Hęc, ò fili, considera, & nihil te separet à charitate Christi, non minæ Præsides, non tormenta ac supplicia, non

Cur passus
Christus.

non metus regum, qui sunt ad tempus, quorum ira citò dècidit cum supercilio, & ignis extinguitur, & ensis rubiginè obducitur: sed potiùs te consolentur bona, quæ sunt parata Martyribus, & cælum ipsùm, quod est tibi propositum præmium martyrij.

Hæc quotidie mater ei suggerebat, vt quæ eius, qui verè est sapientia, spiritum haberet per se loquentem, cum pueriam esset canus prudentia etiam ante ætatem, & profundiore opùs haberet admonitione. In fine autem hæc quoquè adiecit: Hæc mihi tuæ matri redde, ô fili, pro tuâ nutritione: hæc sit mihi merces meorum in te pariendo do-

1. Tim. 2.

Prædicat
obitum su-
um mater
eius.

2. Mac. 7.

lorum, ô fili iucundissime, vt ego quoquè mater, ex Pauli sententia, salua fiam per liberorum procreationem, & in membris filij glorificer. Ecce enim, ô fili, ego quidem iam recedo, (senserat enim se morientem, virtute gratiæ) & hæc lux sensibilis mihi manè non illucescet. Tu verò mea in Christo lux & vita, & te rogo mea viscera, nè ea spe fallar, quam de te concepì. Vna mulier Hebræa aliquando septem produxit Martyres, & ipsa in illorum septem decertauit corporibus. Tu autem vel solus mihi sufficies ad gloriam, & beata ego inter matres, quòd per te ero insignis. Ecce vado ante te, ô fili, & deinceps quidem corpore separor hodiè à tuis suauissimis oculis: animam autem meam, postquam decessero, existima ô fili, à tua semper pendere, cū qua confidenter Christi adorabo tribunal, tuis glorians laboribus, de tuis propter ipsum notis ac stigmatibus me magnificè circumspectans, & magnificorum illorum præmiorum & lætitiæ futura particeps.

Hæc mater dicebat filio, & simul omnia illius membra deosculabatur. Felix ego, rursus dicens, quòd membra Martyris deosculor, membra offerenda Christo sacrificium.

Obitus ma-
tris.

Clemens sit
monachus.

Sic ergò eum amplectens, & quàm suauissimè differens, verè beata quiete requieuit, cum spiritum quidem Deo, corpus autem dulcissimis filij manibus commendasset. Ille autem, vt qui in beneuolam matrè fuisset semper pius filius, illud quidem se pelis splendide & magnificè. Ipse verò vitam suscipit monasticam, hoc statim primùm matris concedens mandatis, vt à mundo propter Christum discederet, qui postea propter illum à vita quoquè erat discessurus. Atque Clementi quidem sic matre orbatò (Deum enim habebat patrem) ille ei rursus aliam inducit matrem, quæ nec nomine, nec moribus quidquam differebat à priore: ipsa quidem & genere insignis & diues, quæ ipsa quoquè similiter vocabatur Sophia, & noctù & interdiu semper versabatur in orationibus. Cùm esset autem, si vlla alia, filiorum amantissima, carebat omninò filijs. Diuina verò prouidentia, quæ res eorum ex alto administrabat, nec ferens teneram Clementis ætatem esse à matre desertam, & rursus volens explere Sophiæ desiderium, Clementem sapienter ad ipsam adducens, vt adoptet efficit. Cùm re vera autem esset sapiens Sophia, in ea quæ est ex Deo sapientia, ipsa eum instituebat, & perinde ac ipsa eum peperisset, in Clementem erat affecta, & summam curam eius gerebat. Neque verò Clemens minus, quàm par erat in matrem, amorem in eam ostendebat: sed puram quidem ac synceram in eam reuerentiam seruabat & desiderium. Præceptoribus autem plurimum quoquè fructus mox reddidit, sicut bona quædam terra & pinguis, quæ nequaquam agricolam propter paucitatem molestia afficit: sed per eorum, quæ nascuntur, multitudinem prouocat potiùs ad alia deicienda semina: ea quidem, quæ habebat, communia proponens ijs, qui egebant, ex æqualibus, suæ autem linguæ eos instituens sapientia, & eos ad agnitionem deducens veritatis.

Eius præ-
clara faci-
nora.

Cùm itaque aliquando fames inuasisset Galatiam, & omnibus similiter hominibus & pecoribus afferret exitium, ipse tollens infantes gentilium, quicunque reliqui fuerant orbatò parentibus, & quicunque rursus propter paupertatem in viam proiecti fuerant, & amictu quo corpus tegerent & alimento egebant necessario, alebat, vestiebat, instituebat, & quod his erat longè maius, ad Deum adducebat: ea quidem, quæ ad corpus pertinebant, ex fidelis Sophiæ pecunijs latus suppeditans: quæ autem ad doctrinam pietatis, & morum ornamentum, & animæ vtilitatem, à domo ipse proferens ex sapientia spiritus. Quos quidem, eum & apud ipsum viuerent, & ab ipso rectè componerentur, & cum eo lecti & salis & assidui essent sermonis participes, & illius doctrina indies irrigarentur, paulatim virtuti assuefecit, & procedente tempore excitatus est eorum animus, vt cum ipso admirabili Clemente decertarent. Quocircà non solùm multos habebat filios, sed eos bonos & benè educatos, Sophia, quæ priùs carebat filijs, veluti quandam ciuitatem ex his construens adolefcens, Deo vndiquè circumdatam, qui

DE S. CLEMENTE EPISCOPO ANCYRANO.

qui est murus longè tutissimus. Clementi autem cum alijs virtutis laboribus, legumi-
na quoquè solùm erant alimētum. Ab animatis enim omninò abstinebat, illorum tri-
um semper memor puerorum : quorum corpora cùm acuisset ieiuniū, effecit vt expu-
gnari quidem non possent ab igne vitiorum, neque fundi flamma fornacis sensilis.

Sedenim oportebat lucernam imponi candelabro, & videri ciuitatem, quæ est po-
sita supra montem, & Clementem, qui resplendebat tanta luce virtutis, nancisci sacer-
dotium, vt sic quoquè pluribus fieret via salutis. Propterea & Dei è superis suffragio, &
communi sententia omnium, qui erant in Galatia, primùm quidem sacer præco sacri
atrij, deindè etiam paulò post diaconus creatur & presbyter. Cùm duo autem deindè
hic quoquè exortus Daniel, vt qui etiam si esset iuuenis, omnem tamen sacerdotis se-
nectutem virtute superâset, & ostendisset senectutem non esse huiusmodi, vt rerum
bonarum omninò certos efficiat possessores : sed nonnunquam etiam rectè institutam
iuuentutem, esse virtutis non contemnendam custodem. nam vicesimum quidem an-
num iam attigerat. Cùm autem ei esset mandatus magistratus, maiorem curam gere-
bat orphanorum, eos primùm sacras docens scripturas, & deindè etiam diuino eos di-
gnans baptismo, & ad eos, quos par erat, gradus, non omnes, sed dignos referens. Hinc
factum est, vt ex locis vicinis omnes confluerent, suos filios ad ipsum ex toto animo ad-
ducentes. Quos quidem tanquàm germanos suos filios suscipiens, similiter educabat
atq; instituebat. Sed sunt hi quidem primi re vera fructus virtutis boni Clementis, & ta-
lia præmia sacerdotij.

Deinceps autem ei finem incipiunt accipere matris prædictiones, & contexti diuina
corona martyrij. est autem à nobis oratio ducenda paulò alius. Cùm Diocletianus
Romanum suscepisset imperium, & in eo primum annum ageret, noua quidem genera
tormentorum excogitata fuerant aduersùs Christianos. Nouorum autem mortis ge-
nerum minæ fuerant intentatæ, & mittebantur literæ per omnem terram, quæ parebat
Romanis, quæ magistratibus & præsidibus vicarijsq; & proconsulibus aduersùs pios
supplicia & cædes iniustas significabant, & ijs, qui in ijs fuissent negligentes, æquale mi-
nabantur periculum : ijs autem, qui diligenter fuissent executi, opes pollicebantur, do-
na, & esse inter primos amicos Imperatoris : & eum honore omnes esse superaturum,
qui in his rebus fuerit studio superior. Qui ergò in vrbibus & regionibus erant impij
Præsides, ex obsequio in Principem ducentes suæ fomitem insanix, in hoc consentie-
bant, vt eos, qui in pietate vivebant, conscinderent, & ita omnes delerent & de medio
tollerent, vt eorum, qui timebant Dominum, nullus euaderet. Itaque ad Domitianum
quoquè, qui Vicarij gerebat magistratum, & versabatur in partibus Galatiæ, referunt
de hoc magno & admirabili Clemente, quòd cùm infantium magnam abstraxisset
multitudinem, ad Christum qui dicitur, adduceret, & magnorum deorum cultum,
quantùm posset, prohiberet : persuaderet autem multis illi animum adhibere, & viuum
solum cum Deum prædicare.

Hæc simul ac audiisset Domitianus, eum iubet adduci. Qui cùm paulò post ante
eum constitisset, cum blandis & insidiosis verbis ad se attrahere conabatur. Quæ vi-
dentur, dicens, nequaquam conueniunt & congruunt ijs, quæ de te allatæ sunt, accu-
sationibus. Vultus enim & species liberalis, morumque mansuetudo & moderatio,
mihi omninò videntur prudentis & ingenui animi. Quæ autem de te dicta sunt ab ali-
quibus, sunt puerilis potius inscitix, pusilli que animi & planè illiberalis. Res verò ipsa
indicabit. ex te enim verà discemus faciliùs, si pauca quædam dederis verba tuæ pru-
dentix. Martyr autem, Nostra, inquit, prudentia & intelligentia est Christus, qui est ve-
rè sapientia, qui Dei est Patris filius & verbum : cuius verbo producta sunt omnia, à quo
ipsum quoquè dicere & sapere nos habemus. Respondens autem Vicarius, Me, inquit,
per deos affecisti molestia, cùm has præter omnem spem statim ab initio nugas dicere
ceperis. Sed si mihi credas, has longas nugas multùm valere iubens, veni & dijs sacri-
fica propitijs : eorum quidem, qui eos contemnunt & inficiantur, supplicia : eorum au-
tem rursùs, qui venerantur & colunt, honores reputans. Eorum verò, qui dicuntur, nos
tibi sumus exemplum, qui per ipsos ad hunc peruenimus magistratum, & beneficij gra-
tias eis referimus, honorando eos, qui ipsos colunt, & supplicij afficiendo eos, qui no-
lunt parere.

Cùm

551

Eius victus.

Dan. 3.

Diaconus
& presby-
ter ordina-
tur.

Anno æta-
tis vicesi-
mo fit epis-
copus : sed
id sacri Ca-
nones iam
non sinunt.

Sæuitia Di-
ocletiani.

Sistitur iu-
dici Cle-
ment.

Constantia
martyris.

Cum ad hæc ille risisset, vt est consentaneum, quod donorum, quibus afficeretur, & turpium meminisset honorum, & promptum eius animi studium videretur his dissoluere: Sed nos quidem, inquit, ô Præses, sentimus his contraria, & damnum quidem vestra dona: honorem autem, ignominiam: & magistratum esse putamus seruitutem: contumelias verò rursus, supplicia, & minas, voluptatē & delicias: & quod est his maius, cum Deo coniunctionem. Hęc cum tu scias, nec promissis & honoribus, neq; rursus minis & supplicijs, existimes te posse nos abducere à pietate. Hęc paulatim mouebant animum Domitiano, & sanctum acrius intuens, Ego te, inquit, omninò feci arrogantior, cum me in te tam leniter gesserim. Non est autem mirum, si cum tu perpetuò vitam agas cum pueris, non absimilem eis sensum habeas. Caterùm nisi & deos placaris sacrificijs, & hinc nostrâ lucrifeceris benevolentiam, scias poenam mortis esse tibi subeundam, eamque, non quæ breuiter & citò afferatur, vt tu fortassè existimaueris: sed multis prius & varijs affecto supplicijs. Deindè etiam esse grauissimum sustinendum modum mortis, vt & ipse malus malè abolearis, & tuo exemplo castiges multorum arrogantiam.

Blanditiæ
iudicis mu-
tantur in
minas.

Matth. 11.

Admirabilis verò Clemens, Quoniam mihi, inquit, pueros objicis, Ego, inquit, stuidi pueris eam indere prudentiam, quam ignorant qui sunt apud vos viri, & ex his ipsis qui sunt seniores & sapientiores. Nam quæ est verè Dei sapientia, seipsam abscondit à sapientibus & prudentibus, & reuelat videlicet infantibus. Glorior autem & prædico me offerre sacrificia, sed Deo meo rationabilia: non, vt ipsi, torrètes sanguinis, fumosq; & nidores, quibus eos, qui sunt apud vos, deos colitis vel maxime præter rationem. Quod si meum sanguinem pro ipso sacrificauero, ita mihi quoquè aderit, si non ex equo, at aliqua ex parte Domino meo vicem rependere. Etenim me Christe rex ipse tuo precioso redemisti sanguine.

Dirè cruci-
atur mar-
tyr.

Fert patien-
tissimè.

Hęc cum Martyr cum magna dixisset fiducia, abiecta persona præses, quam olim in ipsum parturiebat in saniam, eam produxit in medium: & cum sublimem super lignum statim athletam sustulissent qui aderant, quod is ita iussisset, eius latera laniabant, & acclamabant, nè iussa contemneret Imperatoris. Profundi itaque sulci secabantur in illius carnibus, & earum magna pars auferebatur, & forma interno rum aperiebatur viscerum, vt ne hominum quidem oculis esset tolerandum spectaculum. Ille autem non est animo commotus, non mutauit formam, non vocem, non verbum emisit miserabile, non gemitum eius, qui dolore cruciatur: sed perindè ac si esset securior ijs, qui aderant & contemplabantur, & minùs sentiret, quam ipsi qui cadēbant, magno animo agebat gratias Deo agonothetæ. Cum verò in eius supplicio multum temporis consumeretur, & remissæ quidem essent manus licitoribus, Martyr autem eundem fortem & generosum ostenderet animum, volens Præses dissoluere fortis eius animi robur, Noli, inquit, ô tu existimare fore, vt tu me superes fortitudine: sed etsi longum tempus effecerit, vt corum, qui cadunt, dexteræ sint parùm defessæ, at ego rursus eorum loco alios ponam recentes, qui non prius te cessabunt cadere, quam nuda carnibus ossa tua reliquerint. Statimq; lictores ex successione rursus Martyrem circumfidentes, ei quoquè similia faciebant prioribus, donec eis quoquè similiter manus imbecillæ fuerunt & defessæ.

Lictores li-
ctoribus
succedunt.

Vide atro-
citatem.

Ille ergò stultus Præses, partim quidem admiratus Martyris constantiam: partim autem pudore affectus propter licitorum imbecillitatem, iussit eum deponi de ligno. Ille verò talis erat, qualem nec oculi licitorum adspicere, neque manus sustinebant tangere. erat enim omninò nudatus carnibus, eisq; tanquam veste erat exutus: solum autem propterea, quod essent ossa fixa, homo esse videbatur: quæ ipsa quoquè erant illita sanguine, quoddam nouum & alienum spectaculum, & quod vel ex se possit efficere, vt caligent oculi. Quocircà cum ille desperasset se posse ei vim afferre & castigare, vt potè quod ei visum esset inutile, persuasione rursus apud eum vtebatur & lenitate, & duæ tibi, aiebat, ô Clemens, fuere causæ tantorum malorum, inuidia & contentio: sed

Lingua ver-
futa serpen-
tis antiqui.

ad te quidem à fortuna peruenit inuidia, quæ tibi omninò inuidens, non sinit res tibi succedere ex sententia. A natura autem est tibi contentio: ea enim te ad intempestiuam rursus litem incitans, prohibet quo minùs nobis pareas: & idè in mala te coniecit extrema: magnis autem priuauit muneribus, quæ eras consecuturus, si voluisses cedere iussui Imperatoris: vel potius tibi quoquè fortuna iniecit contentionem, volens tibi

omni

omni ex parte aduersari, & tua semper labefactare. Sed vel breue aliquod momentum temporis parce misero corpori, & noli, dum in re vana vis ostendere egregiam animi constantiam, immaturam mortem & violentam subire.

Ad hæc Clemens admirabilis, alias illius iugas ne minimum quidem curans, hoc ei solum respondit: Quæ mihi à te mors est afferenda, ô Iudex, & corpori interitus vacuitatem, & animæ efficit immortalitatem. Et hoc, inquit Vicarius, omninò est vestra stultitiæ, id quod est bonum, vsque adè ignorare & negligere, vt & dulcem hanc lucem, benignumq; & lætum illud astrum, nempe solem, quæ ad fruendum & nos oblectandos dii nobis concesserunt, spe alicuius alterius incertæ vitæ amittatis. Etenim si rursus in eadem permaneas inobediencia, acceperis quidem aliquam breuem à tormentis dilationem, nè tam vehementibus supplicijs tibi corpus defatigetur: sed hæc remissio erit tibi paulò post causa maiorum malorum, & cum te paruo tempore collégeris, magnis rursus & varijs tradéris supplicijs: quorum, vt mihi videtur, anima quoquè è corpore excedens, sensum habebit acerrimum. Martyr autem, Solis, inquit, minis, vt videtur, & nudis verbis polliceris mihi te impleturum ea, quæ desidero. Cæterum cum scias, quoniam sit mihi sententia, noli vsque ad verba solum sistere, sed tibi ad opus perducantur omnia, & à nulla re abstineas, quæ sit aspera & difficilis.

Tunc ferus ille & immitis ab ira consueta abripitur, & cum dixisset, Planè contentio sum animal est homo iste, genas & os iubet ei verberari. Nam quoniam, inquit, hæc sola pars corporis remansit minimè affecta supplicio, dicendi vitur libertate. Patiatur ergò hæc quoquè similiter atquè aliq; partes corporis: Statimq; ex lictoribus, qui erant quidem paulò humaniores, alij quidem cum solis manibus verberabant: alij autem etiam sustinebant, vt qui lacerationibus iam esset dissolutus, & ad terram difflueret. Quotquot verò audaciores erant & crudeliores, lapidibus quoquè in eum vtébantur, & ijs illud veridicum Martyris os pulsabant. Martyr autem, Magno, inquit, me honore affecisti, ô Tyrannè, magno, inquam, affecisti honore, non supplicio. Quomodò enim non est honor seruo, dignum haberi, qui eadem perpetiatur quæ Dominus, & primi illi passionis focij & martyres? Colaphis quoquè cæsus est vultus mei Domini, & lapidibus fuit interemptus Stephanus. Hæc quoquè mihi nunc magnum decus & ornamentum afferunt. Leuat mihi laborem passionis imitatio. Sedat mihi dolorem ijs qui sunt me præstantiores, in honore equalitas. Hæc dicebat, & ad suum agonothetam frequenter tollens oculos, vehementi studio agebat gratias.

Domitianus autem cum omninò animum despondisset, eum rursus mittit in custodiam. Cum verò putaret eum non posse amplius vti pedibus ad ingrediendum, quòd prioribus supplicijs esset corpus confectum, iubet eum vtrinque portari: sed qui omnes qui concidunt, confirmat, afflictosque & depressos erigit, non finit eum opus habere manu, quæ eius gressum fulciret, sed eos repellens, qui accedebant ex gentilibus, & illud sensim acclamaus, Oleum peccatorum non impinguet caput meum, ipsis pedibus ipse illam viam peregit. quem cum sic abeuntem animaduertisset Vicarius, fortitudinem valde est admiratus, & conuersus ad eos, qui circumstant, Papæ, inquit, magnam tolerantiam. Talibus vti què militibus opus esset Imperatoribus, vt essent quouis periculo superiores, & tam constantem animum & tam magnos spiritus conseruarent in rebus asperis. Cæterum hic non sistetur amplius ad meum tribunal: ipsum autem ad Imperatorem mittam Diocletianum. Ille enim solus eum superauerit. Dixit, & cum statim significasset literis, quomodò se res haberent, iussit eum quamprimùm duci Romam. Cum fuisset ergò Martyr extra ciuitatem, vnà cum corde manibus in cælum sublatis, Domine Deus, inquit, qui omnia facis & procuras pro vniuerso genere hominum, & multas nobis munis vias salutis: hanc tuam ciuitatem, & animas eorum, qui in ipsa crediderunt, conserua, nè implicentur laqueo diaboli, & Tyrannorum capiantur insidijs. Porro autem nè nos quoquè perpetuò esse finas alienos ab ea, quæ nos tulit: sed qui Iacob conuertisti in domum patris sui, & eum à manu Esau liberasti: qui etiam ossa Ioseph vnà cum populo ex Aegypto extulisti, & ea patrijs restituisti sepulcris, tuæ quoquè placeat voluntati me reducere, & quæ me genuit & aluit, & ad hanc vsque ætatem produxit patriæ, tanquam aliquod rursus reddere debitum. Hæc cum à Deo precibus contendisset, viam confecit alacriter.

Postquam autem Romam peruenerunt, vbi tunc quoquè versabatur Diocletianus, & qui

Vox mar-
tyre digna.

Os & genæ
eius verberantur.

Matth. 26.
Acto. 7.

Psal. 140.

Mittitur
Romam.

Gene. 36.

Exod. 13.

Sistitur Di-
ocletiano.

Blanditur
ei tyrannus.

Nota artes
diaboli: aut
terret, ut
frangat: aut
blanditur,
ut illiciat.

Præclara
martyris
oratio.

1. Cor. 2.

& qui missi fuerant, ei reddunt literas, & Clementem admirabilem, cum ille iussisset, adducunt in medium. Cum verò adstitisset, tunc videns Diocletianus iucundum eius alacremque & generosum aspectum, primum quidem celans, quid in animo haberet, apud se admirabatur, an illa omnia sustinisset, quæ ei significabant literæ. Deinde cum etiam fixis intuens oculis, & totum considerans, Tu es, inquit, celebris ille Clemens, cuius magnū est nomen propter fortem & generosum animum? Sed oporteret omnino hunc tuum generosum & magnum animum, habere aliquam piam & iustam causam, sed non hanc impiam & iniquam, & hoc ipsum manifestum animæ & carnis exitium. Nunc enim quo est maior, eo est deterior, & nos magis ad iram prouocat, deos incitat ad vindictam. Verumenimverò tu animo ad contraria mutato, hunc firmum & constantem animum ostende pro pietate in deos, ut sic quoque potius dignas consequaris remunerationes. Illi enim, ut arbitror, tui propter hunc fortem & excelsum animum miserti, propterea effecerunt, ut tot & tantis resisteres supplicijs, nec permiserunt, ut tu iam diu malè perires & præripereris, agnitionem & mutationem omnino expectantes. Hæc dixit, & pro oculis sancti statim proponit, illinc quidem aurum & argentum, & literas imperatorias, quæ Patriciorum illi dabant honorem. Deinde etiam aliorum magistratum & dignitatum insignia: & præterea vestes floridas & magnificas, & alia quæcunq; rerum pulchrarum cupidus euocant oculos: illinc autem rursus instrumenta tormentorum, manus ferreas, grabatos, & ipsos quoque ferreos, rotasque & pedines, craticulas, lebetes, obeliscos, sartagine, & graues catenas, & aliam magnam instrumentorum multitudinem, specie quidem diuersorum, spectaculo verò terribilium, experientiam autem habentium ipso quoque spectaculo grauiorem. Deinde Martyrem suauiter intuens, & manu ostendens pecunias: His te, inquit, remuneramus, si pius in deos, & in nos sanctus extiteris.

Ille autem, cum sanctus ab eis oculos auertisset, & ea veluti subsannasset, & propter ea, quæ dicta fuerant, grauius ingemisset, Vobis, inquiens, pereant ipsi vobiscum dii: tunc acriter & toruè fortem intuens Clementem, & simul conuertens oculos ad genera tormentorum, Vides, inquit, hæc sunt eorum, qui non parent, & sunt impij. Martyr autem, Si vestra, inquit, poenæ sunt, sicut existimas, terribiles, & ad experiendum intolerabiles, sicut rursus dona splendida & magnifica & digna, quæ beata iudicentur: quænam esse existimas ea, quæ cælestis sunt & solius Dei? quænam immortalia quidem supplicia & dolores inexorabiles? quales autem ignis fluuios, qui non solum quidem sunt ad spectu tolerabiles? quænam verò rursus bona sunt consecuturi, qui eum dilexerint? Scriptum est enim: Talia, ut nec mente possint comprehendere, nec oculis adspici, aut quæ ex his percipitur omnino voluptas conijci. Nam quæ sunt quidem præsentia, hoc argentum & aurum, sunt solum puluis & lutum, vilis & infrugifera materia, quæ turpiter quidem ex terra nascitur: turpius autem in eam, quæ videtur, speciem per ferrum & ignem transfertur, latronibus subiecta & furibus: & si non his, at diminutioni saltem & rubigini, ut quæ consumatur atque diffuat. Vestes autem purpureæ & splendide, fila sunt vermium, & inuenta barbarorum hominum. Quamobrem si ea nos reddunt honoratos, vestra quidem sententia homo est verme vilior. Quod si oportet etiam homines propter hæc habere in admiratione, multò magis admirarer eos, qui hæc fabricantur, quàm eos, qui propter ex his confecta indumenta gloriantur, & se magnificè circumspiciunt. Nam illi quidem artis solertia transformant naturam ad id, quod est melius, & sensum decipiunt, & ornatu amantibus oculis suauis escas proponunt. Hi autem induti sibi placent, & se magnificè circumspiciunt, de sui animi leuitate ferentes testimonium: & cum oporteret eos pudere sui erroris, illi potius intumescunt, & tollunt supercilia, honorati aliorum operibus, si modò ea omnino honorem vocare oporteat. Sed vestra quidem sunt talia, & eo modo se habent. Quæ autem à bono Deo nostra sunt bona, contra se habent. Voluptatem enim habent immortalem, splendorem verò perpetuum. Neque enim timent eam, quæ est ex tempore, mutationem. Non suspectam habent conuersionem, senium ignorant, sed semper florent, in æquali decore permanentia, stabiliaque perpetuò & immobilia.

Ad hæc Diocletianus: Mihi vidèris, inquit, rectè quidem dicere, ô Clemens, sed malè admodum sentire. Nam lingua quidem præfers immortalitatem, in mortali autem semper spem tuam collocas: Vestrum, inquam, Christum, quem dicunt à Iudæis mala passum

passum esse innumerabilia, & tandem mortem in cruce sustinuisse. Nostri verò dij sunt & semper immortales, & nihil graue nec molestum sustinent. Respondens autem Martyr, De ipsorum, inquit, immortalitate & doloris vacuitate, propemodùm vera dicitis, ò Imperator. Quomodo enim morientur, qui ne omninò quidem vixerunt? aut quomodo dolorem senserint, qui ipso quoque sensu planè carent? Sed & si dolorem non sentiunt, sunt tamen subiecti innumerabilibus plagis & contumelijs. Nam qui facti quidem sunt ex lapidibus, & à manu, quæ sculpsit, plagas acceperunt, & ferro sunt leuigati ac politi: & sic cum magno, sed inani labore, formæ humanæ simulacra & statua facti sunt. Quibus autem rursus aurum est materia, siue æs, siue argentum, ij quoque fusi igne vehementissimo, similiter atque alij consistunt omninò sensûs expertes: qui tantum abest, vt opem ferant alijs, vt ne ipsi quidem possint facere, quò minùs hæc omninò patiantur. Nequaquam ergò moriuntur, quoniam nec omninò quidem, vt priùs dixi, vixerunt: diffiunt autem & conteruntur, quomodo quòd sint, à tempore: ita etiam, quòd non sint, accipientes. Non ergò nostra quoque sunt huiusmodi, sed ipse verus Dominus & opifex omnium, Deus meus, qui est & expertis temporis, & immortalis, propter me quoque fit homo postea, vt ego fiam propter illum deus, volensque cruci affigitur & sepelitur, & tertio die resurgit, & rursus in cælum ascendit vnde descenderat: cum nos vna quoque fecisset resurgere, & ad priorem reduxisset principatum, à quo malè excidimus propter inobedientiam.

Propter hæc Imperator ad iram concitatur, & verbis victus, conuertitur ad supplicia, nesciens stultus, se per illa magis esse vincendum. siquidem apertum est indicium, victum esse eum, qui punit, quòd is, qui punitur, nihil omninò cedat supplicijs. Iubet ergò rotæ alligari Martyrem, & rotam quidem verti magno impetu, Martyrem autem virgis verberari crudelissimis. Statimque Martyr fuerat alligatus: rota verò vertebatur celeriter: Martyr autem, quando erat quidem in rota sublimi, tradebatur ijs, qui verberabant: Quando verò rota eum sub se ferebat, corpus eius acerbè conscindebatur, & ossa còtereabantur. Cumque sic laceraretur, Domine mi Iesu Christe, dicebat, veni ad opem mihi ferendam, & leua me hoc pondere supplicij: quoniam circumdederunt me dolores mortis, pericula inferni inuenerunt me. Respice ad me, & miserere me, & ex necessitatibus meis erue me. Adsis mihi, vt aliquando etiam paralytico, ad gloriam tuam, ad còfessionem tui nominis, ad dedecus & ignominiam inimicorum, ad maiorum propter te perpeffionum tolerantiam.

Hæc cum dixisset sanctus, statim & rota à motu, & qui verberabant, cessauerunt à plagis afferendis: & Martyr quidem simul ab omnibus, & à rota, & à vinculis illis sua sponte solutus fuerat, & restitutus in priorem sanitatem: Lictores autem subiit membrorum dissolutio, & multi ex Romanis, qui ad tale spectaculum concurrerant, sanis euaserunt animis, & magnus est Deus Christianorum, magna voce exclamauerunt. Magnus verò Clemens, qui erat verè Christi palmes, cum veluti pulchros quosdam fructus sua membra Deo obtulisset, Ago tibi gratias, dicebat, ò Deus, quòd volueris me in hac maxima & frequentissima ciuitate pati pro filio tuo vnigenito, qui ipse quoque passus fuit pro nobis, & precium nostræ captiuitatis & seruitutis suum effudit sanguinem. Deinde subiit etiam seriem sanctorum, qui Romæ erant. Quem Petrus, inquit, docuit colere, & Paulus prædicauit, & qui erat eiusdem, cuius ego, nominis Clemens ille sapiens, adorandum esse decreuit: & diuinus deinceps Onesimus est confessus. Propter quem ipsi quoque passi, liberè loquendi potestate apud eos valent plurimùm, & adorantur à fidelibus, haud ita multò post autem adorabuntur etiam à fidelibus Imperatoribus. Hoc autem dixit, prædicens mox delendam impietatem.

Hæc Diocletiani animum acriùs inflammauerunt, iussit autem stylis ferreis illud præclarum Martyris os contrudiac confringi. Quo factum est, vt dentes quidem mox labefactarentur: maxilla verò contereretur. Vox tamen non reprimebatur, neque illi proluxa loquendi libertati vel minima dabatur remissio: sed etiam licitoribus vt siceret, iubentibus, ipse idem erat, & ne parùm quidem remittebat: sed contra etiam voce vtebatur maiore, non secùs ac statua quedam ænea, quæ icta vehementiùs, maiorem edit sonitum. Quamobrem cum ipse quoque Imperator esset defatigatus, vinculis & quæ ex eis oritur afflictione & miseria toti Martyri imposita, tradit eum in custodiam. Multitudo autem eorum, qui rotæ miraculo crediderant, viri, & quæcunq; erant prudentia

In falsos
deos.Immaniissi-
mū suppli-
cium.Mira vis
precum san-
cti marty-
ris.Adorare,
pro hono-
rare & ve-
nerari.Os martyri
contundi-
tur.Vide mira-
culum.

Multi ab eo
in carcere
baptizantur.

Signa dicit
panem &
calicem, quia
nondum
erant con-
secrata.

Multi occi-
duntur.

Agathan-
gelus.

Dirus cru-
ciatus.

Martyris
fortitudo.

Ferreis dis-
cepitur vn-
gulis.

præditæ mulieres, inita inter se conuentione, carcerem ingressi sunt. Deindè tangentes illius pedes, valdè acriter rogârunt, vt diuinum baptismum consequerentur. Cùm itaq; precibus tam vehementibus ipse quoquè alacerrimè annuisset, rem statim est aggressus. Cùm itaq; in carcere esset aquæ copia, & ipse quas oportet preces profert, & cū ipsis pueris omnes sacro dignatur baptismate. Media autem nocte eis diuina quædam apparet visio: nempe lux quædam, quæ neque verbis exprimi potest, & quam humanus non admittit ad spectus, totum simul tanquàm fulgur illustrat carcerem. In media vero luce erat vir quidam ad spectu valdè alacer, splendida autem veste indutus, qui ipse quoq; erat lux totus quantus, pennis insignis densissimis. Is cùm ad Clementem accessisset admirabilem, ei in manus tradit panem & calicem. Deindè ille quidem euauit: eos autem ipsa quoquè vox deficit, vt qui spectaculo admirabili essent obstupefacti. Sanctissimus autem Clemens cùm statim coniecisset ea esse signa Dominici corporis & sanguinis, ea & valdè piè suscepit, & cùm preces dixisset consuetas, ea communicatis, qui iam erant baptizati.

Cùm ergò complures ad eum vndiquè accederent, & carcerem facerent ecclesiam, & multitudini Christianorum fieret accessio, custodes carceris hæc renunciant Imperatori. Ille autem eos iubet noctu comprehendendi, & nisi pietatem abnegauerint, omnes citra vllam interimi misericordiam. Illi verò comprehensi iussu Imperatoris, inuenti sunt non ignari eius, quod erat bonum & vtile, eligendi: sed ab hac, quæ est ad tempus, vita maluerunt recedere, quàm à Christo deficere, qui nos formauit, & dilexit, & mortuus est pro nobis. Quamobrem ante ciuitatem, tanquàm sacras quasdam hostias, seipfos & filios offerunt Domino, cùm nullus tunc remanere sustinuisset præter vnum, cuius quidem erat animus aliquanto iuuenilior. Non enim remanserat, vt certamen effugeret, sed vt cum maioribus potius malis colluctaretur, eaq; ei essent coronarum maiorum occasio. Is erat admirabilis Agathangelus, de quo etiam deinceps dicetur apertius. Diocletianus autem cùm paulopost esset magni Clementis recordatus, eum rursus producit: & primùm quidem, tanquàm abductus pœnitentia, priorem illam abieciisset insaniam, ipsum & laudibus sensim aggrediebatur, & ea ratione conabatur potius superare generosum illum & excelsum animum. Deindè cùm vidisset rem sibi esse cum homine cordato, & qui non magis posset animi fortitudine malorum ferre impetus, quàm prudentia blandis verbis & disertis non succumbere: abiecit statim persona & ficta illa mansuetudine, repente apparuit id, quod erat: & rursus aliquod notum excogitauit supplicium, quodam Amphione, qui inter suos primum locum obtinebat, ad hoc maxime incitante. Erat autem hoc supplicium, vt sic & à tanta multitudine distenderetur Martyr, vt ipsa quoquè membrorum dissoluerentur compages, lictores autem quatuor circumstantes, exiccatis boum neruis eum diù crudeliter verberarent.

Postquàm verò ille quoq; fortiter huic restitit supplicio, & perindè ac si alius pateretur, ipse impatibilis mansit & immobilis: Scio, inquit Diocletianus, ô Clemens, te esse animo valdè contentioso, corpus autem illi posse inferuire. Sed ipse ne sic quidem rursus cedat, sed etiam ferreis te aggrediar vngulis. es enim tu fortè ferreus & torpidus, & nullo ferè sensu præditus: vt videam an te fortè his excitauerim, quem somnus tam profundus inuasit. Martyr autem, Rectè quidem, ait, dixisti ô Imperator. Dormio enim veluti quendam dulcem somnum, me meo Christo ad labores pro eo suscipiendos futurorum spe sopiente: rursus verò efficiente, vt sim sobrius & vigilans, quando cum prædicare oportet, & liberè loqui pro eius confessione. Hęc ille dixit, & Imperator quidem statim iubet lictores desistere à verberibus: sublimem autem eum in lignum tollere, & sic eum ferreis carpere vngulis, donec ei carnes omninò consumptæ essent, sanguis autem exinanitus, & sola ossa relinquerentur. Cùm itaque rursus lictores ad id magnam adhiberent diligentiam, vt qui etiam ab occulto lictore atque adeò carnifice ad ea incitarentur, Martyr quidem primùm seipsum attendens, deindè etiam ad tyrannum aspiciens, Non est, inquit, meū corpus id quod adest, quo ego quidem sum indutus, tu autem id nunc ô Imperator laceras. Neq; enim omninò dolore afficior, quomodo me oporteret, dum laceror: sed quod mihi quidem datum fuerat à natura, paulatim præcedentibus prius consumptum est supplicijs, & nec parua quidem eius pars mihi est relicta: carne autem, quæ nunc ad ossa mea accurrit, & membrorum continet compagem,

gem, veluti quodam indumēto meus me Christus induit, propter quem priori me exui, caque nunc erasa, me fursus induet alia. Neque enim lutum defuerit figulo.

Cum is ergo hæc & his plura dixisset, cessauit: Diocletianus autem iussit ei ignis facces adhiberi. Ei autem illa quoque erant voluptati, ut quæ essent tanquam lux, quæ vim ignis non haberet. Obstupuit decetero Imperator: & conuersus ad eos, qui circumstitebant: Ego multos quidem punij, inquit, ex miseris Christianis, & multos etiam morte affeci: sed nondum vidi virum tam magno & excelso animo præditum, sed neque cuiusquam corpus adeo validum & robustum, & cui mortem afferre esset difficilius. Eum ergo transmittam Nicomediam, Maximiano, ut est verisimile, prodigium futurum incredibile. Neque enim existimo eum vnquam incidisse in virum tam firmi & tam constantis animi. Hæc cum mirabundus dixisset ijs, qui aderant, decernit ut Clemens vincus trans mare mitteretur Nicomediam, examinandus à Maximiano, de eo scribens, & quæ prius à Domitiano, & quæ à se rursus passus sit, quæ opinionem & humanam omnem naturam superant: & hoc prætereà significans, quod si eum quidem, quod est planè desperandum, vincere & in aliam potuerit traducere sententiam, eum rursus remittat, rem illi gratam futuram, ut argumentum illius maximæ prudentiæ & ingenij solertiæ. Sin minus, eum tradat bestijs, vel etiam acerbis alijs supplicijs ei vitam adimat: nè si amplius, inquit, sit superstes, & Christianos & Græcos magnis afficiat incommodis, hos quidem corrupens & attrahens: Christianos autem efficiens difficiles ad transiuendum, eosque muniens & confirmans.

Roma ergo sanctus est eductus, multis quidem cum deducentibus, multis autem lachrymis quoque prosequentibus, quibus consolabantur suam ab eo separationem. Quis enim oratione persequi potuerit ea, quæ tunc dicebant quidem fideles, & quæ rursus propter ipsum fecerint? Nam alij quidem pedes tangebant, & manus amplectebantur: alij verò collum complectentes deosculabantur, & propter separationem amaras effundebant lachrymas. Alij se eius sanguine inungebant, vulnera contrectabant, à vestibus auelli non poterant: Vir præclarus & fortis, strenuus decertator, qui ferro, dicentes, est validior. Qui ipsum autem abducebant, fracti sletibus, & ipsi quoque affecti animis, constiterunt diu, cedentes animorum perturbationi & spectaculo miserabili. Cum verò iam tempus vocaret, ut martyr nauem ascenderet, vi & vix tandem auulsus ab ijs, qui ipsum continebant, & tanquam membrum commune abruptus ab omnibus, ciuitate ea, quæ par erat, & sibi precatus, nauem ascendit, & cœpit nauigare. Sed quid sapiens gubernator vniuersorum Deus in naue suo prouidet consilio?

Is qui prius solus martyrium effugerat ex ijs, qui sub Clemente crediderant in carcere, de quo paulò antè sumus nos esse dicturos polliciti, cum esset Romanus quidem genere, Agathan gelus autem nomine, hic vnà nauigat cum martyre. Cum enim peruenisset ad nauem, in qua erat Roma enauigaturus, & cum nautis pauca esset locutus, eis facillè persuadet, cumque sensim conscendisset, in aliqua eius parte delitescere. Deus autem fuit, qui & nauem ostendit Agathangelo, & effecit ut essent ei nauæ faciles, & citò fuerint ab eo persuasi. Postquam autem iam martyr quoque adfuit ipse cum militibus, & nauem sibi ingressi, & distabant à terra circa ducenta stadia, videns Agathangelus milites qui dem & inter se & circa nauem esse occupatos, solum verò sacrum Clementem seorsum Deum orare, à nemine visus nec animaduersus prope eum accedit: eumque eius pedes præhendisset, ei in memoriam reuocat eius, quæ in custodia facta est, confessionis & dati baptismatis. Deinde etiam narrat, quomodo è cæde effugerit, & quemadmodum prius sciverit nauigiū, & quemadmodum sit ingressus, & quemadmodum in ea delituerit. Martyr autem (quomodo enim par est cum fuisse affectum, cum agnouit Agathangelum? erat enim primus ex ijs, qui tunc ab eo fuere baptizati) salutabat, amplectebatur, benignè eum alloquebatur, apertè præ se ferebat, se viscera habere resecta gaudio. Deinde etiam cœpit precari vehementius, partim quidem gratias agens pro Agathangelo, & verba quæ animi lætitiâ significabant offerens: partim autem Deum quoque inuocans, ut illi ferret auxilium, & rogans, ut is esset sibi socius confessionis: Ago tibi gratias, Domine Iesu Christe, dicens, qui mihi es sola & vnica consolatio & auxilium, quod me neque in terra, neque in mari relinquis à tuo desertum auxilio, sed me per totam viam defenderis & deduxeris, & meum labore defessum animū te reaueris eo, quem scis modo, eius consolator effectus. Ecce enim nunc quoque

Etiā tyrannus miratur eius constantiam.

Magnopiorum dolore abis Roma.

Agathangelus cum martyre prosciscitur.

in mari in Agathangelo bono meo fratre mihi es cognitus, qui vel mihi ex ipso nomine tuum spondet auxilium, vt qui Agathangelus, id est, bonorum nuncius, & sit & dicatur. Sed ei quoque concede o rex Christe, vt ad finem tuam deducat voluntate, & glorifica ipsum tua confessione, vt tu quoque rursus in ipso glorificeris.

Noctū
diuq; pre-
cantur mar-
tyres.

Ille ergo cum Agathangelo sic diu noctuq; precabatur, cibum quidem non sumens, nam ne minimum quidem eis cibi vsquam aderat, vt cuius Clemens nullam curā gessisset omnino: viuam autem panem in corde & viuam illam aquam habentes, quibus obscure alebantur & potabantur. Diuturna ergo illorum, vt videbatur, inedia miseri milites, motique animo, benigneq; & humane in eos affecti, eos cibis volebant impertiri.

Cibum acci-
piūt cęlitus.

Illi autem laudabant quidem bonum militum animum, cibum verò non accipiebant, dicentes se eum desuper à Deo accipere. Quod autem illi dicebant, Deus effectum reddidit, & circa primam noctis custodiam, cęleste alimentum iustis suppeditabatur, & pane angelorum nutriebantur homines. Multi verò dies consumpti sunt ab eis in nauigando: & cum Rhodum appulissent, alij quidem omnes è nauis descenderunt ad querendum commeatum: eis autem, qui relictī fuerant pro custodia sanctorum, instabant ipsi vehementer rogantes & orantes, vt liceret eis accedere ad ecclesiam Christi, anorum, & esse intemeratorum participes sacramentorum. Atque tunc quidem dies celebrabatur Dominicus, & quicumque erant in insula Christiani, pauci autem erant, ad templum concurrebant. Ex his verò cum quidam accuratè didicisset, quomodo se haberent res sanctorum, Antistiti Rhodi omnia significat. Episcopo nomen erat Photinus. Ille autem nihil amplius cunctatus, cum statim accepisset multos ex ijs, qui aderant, Christianis, venit ad litus, ad quod appulerat nauis, in qua erant sancti, & custodes vehementer orauit, vt martyres soluerentur à vinculis, & eis permitteretur venire in ecclesiam.

Photinus
Episcopus
Rhodi.

Cum illi autem cessissent precibus, cum multis hymnis, quibus Deo aguntur gratie, in ecclesiam deducuntur martyres, & consequenter sacro libro proposito, admirabiliter & præter opinionem declarauit vox Euangeliorum illa, quæ & tempus decebant, & sanctis conueniebant. Quænam autem ea sunt? Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere. Hoc veluti quandam diuinam dulcedinem sanctorum instillauit animis, oculosque simul & manus statim ad cęlos tollentes, præ gaudio orabant lachrymantes. Aedificatio autem in fide fuit res ea ijs, qui aderant, omnesq; eos inuenientes, ipsi quoque aperte emittebant lachrymas. Deinde pius ille & Dei amans Episcopus rogabat Clementem sanctissimum, vt sanctæ oblationis perageret mysteria. Quæ quidem cum de more ab eo peragerentur, & omnes in contritione cordis, veluti nuda & aperta anima, eis attenderent, vident multi ex ijs, qui aderant, quicumque, scilicet erant dignitalia intueri, stupendum o Domine & mirabile spectaculum,

Clemens
Missa sa-
crificium
offert.

Visto mira-
bilis.

lucis quidem carbonem maximum, in intemerata & mystica mensa propositum, candidatorum autem multitudinem in aere superuolantem. Atque illi quidem cum visionem ferre non potuissent, & humi pronos seipos deiecissent, iacebant, vt qui eum, qui ex ijs procedebat, splendorem contra non possent omnino adspicere. Cum autem fama breui totam peruassisset ciuitatem, multi etiam ex infidelibus publice concurrebant: & maxime quicumque, aliquos ex filiis, cognatis vel domesticis habebant laborantes aliquibus morbis immedicabilibus, frequentes concurrebant, secum ægrotos adducere: & alios quidem ad pedes martyrum proicientes, alios autem ad beatarum manuum contactum adducere, eos statim videbant à morbis expurgatos. Multorum quoque gentilium curata sunt animæ, & sanationis ipsorum miraculo deducti sunt ad veritatem.

Multi ægri
sanantur.

Hæc milites obstupescerunt, & cum viderent ciuitatis magnum in Clementem desiderium, & timerent deinde, nè in eos aliquid innouaretur, & martyr ex eorum manibus effugeret, ei vincula rursus immittunt, & ad nauem abducunt, illi male faciendi sumentes occasionem ex insigni eius virtute. Precessit autem Agathangelus, & primus nauem ascendit, vt qui esset primus viam initurus martyrii. Cum eis itaque ventus successisset secundus, Aegæum mare transmittunt: & cum appulissent Nicomediam, deducuntur statim ad Maximianum. Ille autem cum accepisset literas Imperatoris, & multa quidem etiam ex ipsis didicisset, ea verò vidisset congruere literis, nempe ad spectum, qui quam profitebatur virtutem conseruaret, faciem liberalem, morum liber-

S. Clemens
venit Nico-
mediam.

tatem, nihil seruire, humile & abiectum, neq; quod facile possit in aliam traduci sententiam. Hęc cum vidisset Maximianus, vt qui in iudicadis illis multum valeret, sibi statim interdicit eius examinationem, & quasdam bellicas causas occupationes, prefecto Agrippino committit Clementis cognitionem. Ille vero cum eum statim sisti curasset, hoc ante alia interrogat, an ipse esset ille Clemens, qui vulgo ita iactabatur. Cum is autem se esse respondisset, & Christi seruum preterea adiecisset, ira motus Agrippinus, iussit militibus, vt ei in facie colaphum impingerent, dicuntur, se seruum Imperatorum, non autem Christi, vocaret. Martyr autem, Vtinam, inquit, & domini & Imperatores vestri, vocati essent Christi serui, & alia quoque omnes gentes eis seruirent & parerent: & non eis potius improbe imperaret impietas, & stultè nos vincere contenderent.

Hęc cum veluti flamma quadam incidissent in animum Agrippini, magis accendunt fornacem insanie, & Clementi quidem nihil respondit, vt qui ostenderet conceptam in eum iram esse maiorem, quam vt minis eam significaret. Ad Agathangelum autem adspiciens, Tu vero quis es? inquit. Neque enim contineris in literis Diocletiani. Ille autem cum visum suum diuississet, & simul in celum & ad Clementem sustulisset oculos, (vtrinque enim ad se venturum sperabat auxilium) Ego quoque, inquit, sum Christianus, per seruum Christi Clementem hanc beatam nactus appellationem. Tunc Agrippinus iubet Clementem quidem in altum sublatum cedi ac mutilari: Agathangelum autem bouum nervis à licoribus crudelissimè verberari. Quoniam vero magnus Clemens eiusmodi tormentum tam magno & excelso animo ferebat, & tantum aberat, vt plagarum vel modicam vllam duceret rationem, vt pro se & pro Agathangelo assidue oraret: Prefectus hęc parua esse arbitratus, & quæ animum non attingerent, in quo hoc adeo fixum & firmum infederat, nè ad contrariam traderetur sententiam, vtrinque quidem relaxauit à castigatione, & tradidit in custodiam: sequenti autem die iubet theatrum parari & bestias, & numero multas, & genere diuersas, & crudelitate insignes. Atque sancti quidem relictii in carcere, vehementius & intensius vigilantes, vacabant orationi: Angeli autem ad eos desuper aduolantes, preparabant & confirmabant ad martyrium. Quicumque vero alij propter alias etiam causas habitabant in carcere, cum eorum intensam vidissent orationem, & deinde etiam sensissent aduentum angelorum, & illa admirabili obstupescati essent consolatione, diuino quodam ardore eorum incitatis animis, prouident ad pedes sanctorum, & rogant vt ipsi quoque veniant ad Christi cognitionem, & nè reputentur indigni, qui illum confiteantur. Illi autem cum eis ad mediam vsq; noctem disserentes, suadentes, admonentes, docentes, non prius destiterunt, quam eos in vera fide instituerint, & diuino baptismo obsignauerint. Deinde cum magnus Clemens sola oratione eis carceris totam aperuisset ianuam, illos quidem letus letos dimisit: ipse autem solus cum Agathangelo mansit in custodia.

Hoc Agrippinum valde magno ciet furore, & cum eos deduxisset in theatrum, & ipse prius more leonis in sanctos rugisset, deinde in eos quoque leones & multas alias bestias iubet immitti. Illi autem immitti, nihil quidem mali sanctis omnino faciebant: sed blandis potius & benignis eos intuebantur oculis, & nunc quidem eorum pedes hilariter lingebant: nunc autem in eos etiam placide insiliebat, non dissimiliter facientes ijs, quæ canes sæpe faciunt suis dominis, qui post longum tempus redeunt. Atque sanctis quidem bestia nihil mali faciebant: Agrippini vero animum valde percellerant, qui erat de tota re mirandum in modum perplexus & animi dubius, & vt dicitur, ea aggredere, quæ non possent effici: quanquam erroris tenebræ vsque adeo crassæ eum detinebant, vt nec, cum ea quidem vidisset, intelligeret, & nec bestiarum saltem reuereretur illam supra naturam naturæ mutationem. Sanctis autem ea res fuit causa Deum glorificandi, & orantes dicebant: Gloria tibi Christe, quod feræ quoque sint nos admirabiliter & præter opinionem reuerita, & confirmasti quæ dicta sunt per tuum Daniele prophetam. Ecce enim & leones & multæ immanes feræ in nos sunt immisse, sed tu omnino fuisti nobiscum, qui es etiam Deus Danielis.

Deinde verè agrestis Agrippinus, cum nihil, vt prius diximus, esset mutatus: sed eius, quod admirabiliter fecissent bestia & præter opinionem, earum mansuetudinem dixisset esse causam, iubet subulas valde candentes, eis per medios vtriusque manus digitos, ad ipsas vsq; vlnas infigi. Atque illæ quidem, vt ille iusserat, athletis adacta, thea-

Sistitur pre-
sidi Agrip-
pino.

Cruciantur
martyres.

Ducuntur
in carcerē.

Oratione
patefacit
vinctis car-
cerem.

Feræ blan-
diunt mar-
tyribus.

Dan. 6. 14.

Acerbissi-
mi crucia-
tus eis ad-
hibentur.

tro acerbum præbuere spectaculum, ut multi ne liberè quidè intueri possent, sed propter tristitiam eius, quod cernebatur, humanis & clementibus conuierent oculis effecere. Cùm primùm enim ferrum carnes attingisset, illæ quidem velut quendã primùm grauem sibilum emisere: deindè purpurea quædam pinguedo illinc descendens cum sanguine, videbatur vim ignis extinguere, nidoreque & fumo implebat aërem. Atque illi quidem, qui aderant, eius quod fiebat ægrè ferentes acerbiter, & animi perturbatorem apertè ostendebant, & ut viri dimitterentur, clamabant. Agrippinus autem magis accensus, & propter furorem impositi, iubet alias subulas & ipsas quoque vehementer accensas sub eorum axillis vsq; ad humeros transfigi: quod quidem eis quoque magis auxit dolorem, & eis sensum longè immisit acriorem. Populus itaque non ferens tam inhumanum spectaculum, sed partim quidem grauius ferens magistratus fauoritiam: partim autem iudicans admirabile id, quod factum fuerat, quemadmodùm Martyres tantis resisterint insultibus, & nõ vnà cum eis protinus quoque animas emisserint, iecerunt quidem vndiquè lapides in Magistratum: magnus autem est Deus Christianorum, voce quàm potuerunt clarissima clamauerunt. Cùm magnus itaque, ut est consentaneum, exortus esset tumultus, & prefectus suæ salutis fuga consulisset, liberè & securè Martyres in montem Pyramin ascenderunt, in quo & sacrificia fiebant à gentilibus, & deorum apud eos insignium occultabantur simulacra.

Sed ne sic quidem irasci desijt Agrippinus: sed cùm per suos satellites eos multos dies diligenter quæsisset, vix tandem inuenit sanctos: & cùm sequenti die iussisset per preconem conuenire in montem omnes, qui erant inuicem dijs & demonibus, ipse quoque in eo præsidet in alto tribunali: & cùm sanctos in medium produxisset, Cur, inquit, vestris præstigijs & incantationibus in populo seditionem excitastis: ut manus autem in nos tollerent, & ad deos negandos & maledictis insecandos procederent, persuasistis? Martyres verò, A nobis quidem, dixerunt, o præfeste, nihil factum est, quo moueretur & ad seditionem concitaretur populus: sed vel nobis silentibus verus eis ex ipsa veritate cognitus est Dominus, & cum magna, ut ipse nõsti, voce viuum solum Deum prædicauerunt. Tu autem si aliquod rursus nobis velis propter ipsum inferre supplicium, infer nos differens, potest enim is ab eo quoque nos liberare, & à vestris manibus eripere. Sic à Martyrum anima & sententia turpiter victus Agrippinus, corpora saltem studebat superare: cumque eos extendisset in petra, quæ erat super verticem montis, & crassissimis lignis ossa eorum confregisset, & carnes, pro dolor, conscidisset, deindè iniicit in saccos, & eis maximis alligatis lapidibus, per latera montis deiecit vehementissimè. Atque eorum quidem, qui aderant, nullus erat cui non esset persuasum, statim morturos martyres, illo vehemētissimo impetu discerptos & distractos. Illi autem cùm ferrentur tam celeriter, ne ad extremum quidem montis lateris constiterunt: sed cum ab ipso quoque litore decidissent, dilapsi sunt in profundum maris.

Illic itaque stabant ex pijs aliquot ad Martyrum venandas reliquias, ut si ex eis aliquid à mari eijceretur, id tollerent. Cùm illic ergò satis diu permãssent, videt saccos è profundo redditos, & sensim aquis supernatantes. Cùm ergò nauem ascendissent, & prope saccos fuissent, viuentes (o tua Christe rex potentia) Martyres suscipiunt, ne paruum quidem illarum plagarum vestigium adhuc in se habentes. Media autem nocte magna quoque lux sanctos è cælo circumfulsit, & angeli apertè manum eis præbuere: & cùm in terram eduxissent, eos cælesti alimento impertiunt, & malis assiduis deiectam eorum virtutem recrearunt. Deindè cùm sic sancti in mediâ accessissent ciuitatem, & alijs sanctis Dei narrabant magnalia, & ipsi manus in cælos extollentes, ei gratias egerunt vehementius. Eorum autem in ciuitatem aduentus accessio in transitu, fuerunt duo quidam cæci, stantes in quadam porticu, & alius, cui erant manus torpescitæ, & alius rursus, cui corpus laborabat paralyti, qui ex beatarum illarum manuum solo contactu, sine labore & mercede inuenerunt curationem. Multi quoque alij, qui varijs morbis laborabant, cùm ad eum confluisent, eandem quam illi fidem afferentes, eandem quoque consecuti fuere curationem.

Cùm ergò hæc quoque didicisset prefectus, & ipsa cognouisset experientia, se non modò nihil proficere, dum puniret martyres, sed suam potiùs lædere religionem, ut qui multos videret ex gentilibus, ijs quæ præter opinionem ab ipsis fiebant miraculis, transfugere ad pietatem, non audet quidem ipse amplius certamen suscipere, sed de

Item alij
acriores.

Populus
iacerit lapides
in tyrannum.

Nota tyranni
atrocitate.

Omnia
Christi
potentiam.

Miracula
sunt.

eis ad Maximianum refert Imperatorem, qui procùl à Nicomedia cum toto versabatur exercitu: cumque alia singulatim rerulisset, & quòd orti quidem essent in regione Galatarum, patria autem Ancyratorum, cum eas accepisset Maximianus, & legisset ea quæ continebantur, cum veretur rursùs examinare, hoc pretextu rem volens euitare. Nam cum eos Ancyræ esse ortos literæ significarent, illuc sanctos ad quendam Ducem transmittit, nomine Curcium, dicens: Aequum est, ut quæ genuit, eos & habeat, & alat, & puniat. Tantum solertia & sapientia & excogitandi facilitate valet Dei prouidentia, & in rebus dubijs exitum tam facilè inuenit, & Clemens, qui tantum terræ & maris obièrat, & tandiù fuerat peregrinatus, in charissimam & iucundissimam, sicut optabat, patriam reuertitur: Quam cum læto & alacri animo esset ingressus, Gloria tibi Domine Iesu Christe Deus, dicebat, quòd meas preces exaudièris, patriæque & meorum Maiorum sepulcris me cum pulchra reddideris accessione, cum socio, inquam, certaminis Agathangelo: vt vbi natus sum, illic etiam decedam. Deindè ad Curcium præsentem in quodam loco, qui vocabatur Cryptos, id est, occultus, vbi etiam parua quædam ædificata fuerat ecclesia, viri sistuntur egregij. Ille autem conans eos inducere, & ad se pellicere ingenij acumine & solertia, eos ita est allocutus statim in principio:

Cum accuratè, ô viri, de vobis didicerim, & quantû terræ obièritis, & quot & quanta subièritis pericula, & quot mortis genera vobis intentata effugeritis, ipse quoque animo afficior, & vel eorum sola frangor auditione, & efficior vobis quodammodò socius calamitatum: & idè illa magistratûs deposita seueritate, tam benignè vobiscum & placidè colloquor. Vidèris enim mihi omninò, ô Clemens maxime & admirabilis, eò quòd ex hac præstantissima natus sis ciuitate, in eaque creueris & doctus sis & educatus, ea de causa ne pius quidem in deos in alia videri voluisse ciuitate, nisi priùs in tuam redijisses patriam, pro alia, vt videtur, remuneratione hoc illi referuans. Sunt ergò nunc à te ciuitati & nobis agendæ gratiæ. Te autè consequatur præclarus quoque Agathangelus. Nolite ergò differre, sed dijs de more sacrificare. Sancti verò, Quomodo, dixerunt, fueris nobis socius afflictionum, quibus sunt voluptati afflictiones? Letamur enim his perpeffionibus, & eò magis, quòd non talia pati, perpeffionem esse ducimus & calamitatem: sicut etiam perpetuam rursùs beatitudinem, si in præfenti Christi fide & in hac consummemur confessione. Quòd si oportet nos esse inter nos socios calamitatum, oportet nos vestrorum potiùs malorum misereri, qui verum Deum ignorantes, nullo sensu præditis, proh dolor, simulacris & surdis miserè estis dediti.

His grauius efferatus Curcius, Quoniam, inquit, vt videtur, malarum estis partium, & vt videtur, lætamini dum cruciamini, ego quæ sunt vobis cordi, præbebo liberaliter & magnificè. Cum itaque statim ferrum vehementer accendisset, vt etiam ignis scintillas vnde quaquàm emitteret, eum subijcit axillis magni Clemētis: & deindè cum lateribus vnas fortiter alligasset, vt dolorem sentiret acerbiorum, lignû magnitudine ei æquale figit in terram: & Clemētem quidè iubet rectum in eo alligari: Cum Agathangelum autem sublimem sustulisset, & lictores circa eum omni ex parte statulisset, eorum latera & tibias simul cædebat. Interim autem eos velut subsannans, interrogabat an sentirent supplicia. Cui magnus Clemens illud Pauli in tempore respondit: Quantum externus homo noster corrumpitur, dicens, tantum internus renouatur. Dux itaque summam illius tolerantiam contendens rursùs summis superare supplicijs, ferre, am quoque galeam, cum eam quantum potuisset accendisset, ferens posuit supra caput martyris: & statim fumus quidem mittebatur per os, per nares, per aures. Cum ille autem profundè ingemisset, & Deum inuocasset, O aqua, inquit, viua, imber nostræ salutis, ipse, inquit, tuum instilla mihi rorem. Nos quidem priùs ex aqua eduxisti, & nunc ex igne educ in refrigerium. Hęc dixit, & paulatim frigida euasit illa machina, & defessi sunt, qui ipsum cædebant Agathangelum. Quod quidem cum Dux vidisset, eum inuasit tremor & admiratio: & statim iussit sanctos abduci in carcerem, inopiam cõsilij tegens pretextu misericordiæ.

Sapiens autem Sophia, quæ, vt diximus, eius erat & mater & institutrix, & bono Clementi effecta erat omnia, cum post longum tempus eum vidisset sic redijisse cum ornatu confessionis & splendida stola martyrij, & rursùs in patria euasisse clariorem accessione periculorum, habebat cor plenum lætitiæ, & sperabat se mox visuram coronas, quæ desuper mitterentur. Noctû autem veniens in carcerem, complexa Clementem,

Sistitur Curcio duci.

Vide sibi los tartarei serpentis.

Martyrum constantia.

Noua supplicia, eaq; horrenda.

2. Cor. 4.

O immani tatem.

tem, & præ gaudio in eum emittens lachrymas, os, manus, lachrymas, & omnia denique illius membra germanè & suaviter deosculabatur. Deinde quomodo illinc nauigauerit, quibusnam traditus fuerit, & quamquam interim sustinuerit, & quemadmodum tanto tempore decertauerit, & quisnam sit, qui cum eo sub hoc duce decertauit, & cum eorursus est inclusus, singula apertè interrogauit. Postquam verò magnus Clemens singulatim omnia, quomodo se haberent, exposuit, cum eorum absterisset sanguinem, & mundis linteis mundasset vulnera, eis apponit alimenta, quibus sciebat Clememem nutriri ab ineunte ætate. Cum interim autem considerasset Curicius, quòd nihil ab eo posset eiusmodi excogitari ad supplicium, vt virorum tantam superaret tolerantiam, Viçario cuidam, cui tunc Amesenorù data erat administratio: erat autem ei nomen Domitius, de eis mandat cognitionem. Cum verò ad eum deducerentur martyres, quæ filiorum aut Martyrum potius amore tenebatur, ab eis abesse non potuit, sed prompto & alacri animo sequebatur cum ijs, qui ab ea calèbatur, pueris: quos quidem, vt priùs diximus, ei Clemens adsciuerat.

Sophie matronæ humanitas.

Pueri alii quot necantur.

Martyres ad Amesenorù urbem ducuntur.

Mira S. Clementis virtus.

Merguntur martyres in calcem.

Dan. 3.

Cum autem ad Maximianum statim esset relatum de pueris, iubet, vt si voluerint quidem discedere à Clemente, eis permittat domum redire. Sin verò ab eo non facile recedant, vt eos morti dedat. Cum hæc ergò in pueros lata esset sententia, eos apprehendentes milites, conabantur eos per vim auellere à Martyre. Cum ab eo autem disiungi nõ sustineret, ipsos se humili deicientes, & ambabus manibus pedes illius amplectentes, non priùs dimiserunt, quam vnusquisque eorù in se vitæ finem acceperit, cum constantiam & prudentiam supra ætatem ostendissent, & apertè monstrassent, perfectum hoc donum descendisse de super à patre luminum, boni animi & instituti munificentissimam remunerationem. Atque locus quidem, cui puerorum corpora forte obtigerunt, appellabatur campus. Pia autem Sophia, propter summam suam in eos benevolentiam, gerebat etiam curam mortuorum corporum, nec se dignum esse existimabat, si ea humili videret iacentia: sed vel inuita à magno Clemente disuncta est & diuino Agathangelò, cum eis priùs vale fecisset, & dixisset quòd si Deus daret, ad eos rursus rediret. Quamobrem cum illa puerorum corpora manibus sanctis sanctè humo texisset, illa quidem læta domum est reuerfa.

Martyres verò cum ad Amesenorum peruenissent ciuitatem, & genua in terram aliquandiu inclinant, & cum vt Deus eis rursus adesset ad auxilium, cum calidis inuocassent lachrymis, à militibus adducuntur ad Domitium. Sed ille cum esset occupatus in examinandis alijs Christianis, eos in diem sequentem reseruat certis tribunalibus & supplicijs, dicens non esse honestum, vt de eis cognitionem alijs adiungeret. Ad eum ergò adducuntur die sequenti cum generoso & excelso animo, & qui erat expertus omnis timoris: qui tantum abest, vt si quid graue paterentur, cederent & pietatem proderent, vt etiam ipsum iudicem magnus Clemens conatus sit in suam traducere sententiam, docens de bonis futuris & de vita immortalis, quæ expectant, qui pati propter Christum constituerunt. propter quem nos quoque, præsentia, dicebat supplicia lubenter sustinemus: & adhuc his plures afficiens admonitiones, & eius aures implens doctrina iucundissima: adeò vt ipse quoque Agathangelus repletus voluptate, prociçderit ad eius pedes, & cum illinc deinde surrexisset, eum sit complexus, & suaucillud os ardentè deosculatus. Sed Domitius, vt est in prouerbio, erat a sinu ad lyram in audiendo: & nec pauca quidem intelligebat ex eis, quæ ab eo dicta fuerant, sed cum ab errore totus detineretur, arma capit contra Martyres, existimans fore, vt eos à pietate traduceret. Certè & eos à se inuicem separat, vt etiam sic in eos incideret imbecilliores, & singulos seorsum ducit ad examinationem. Sed totum euenit contrarium. Nam cum disuncti essent corpore, erant omninò colligati spiritu, & reuerentes eas, quæ erant inter se inuicem factæ conuentiones & confessionem, sic seipsos effecerunt magis generosi & magis excelsi animi, eam, quæ erat à se inuicem, incitationem à se contendens vterque accipere.

Impius ergò ille iudex, cum eos ab initio punire statuisset, cisterna quadam calce impleta, sanctos in ipsa defodit. Deinde cum propè statuisset milites, iussit vt eos diligenter seruarent: nè fortè, inquit, Christiani eos nõ etiam suffarentur. Et hæc quidem ille stultus, & verè stulta aggrediens, vt nouit Deus. Quomodo enim fornax, quæ olim tres suscepit pueros, nullo eos dolore nec vlla affecit molestia, & vt dicam cum diuina scriptura,

prura, ne vnum quidem eorum pilum læsit: ita etiam in his factum est. Nam cum hora secunda iacti essent in calcem, toto die (erat autem parasceue) steterunt nullo malo affectu, Deum laudantes: vesperè verò & lux eis desuper emicuit, & per totam noctem eos circumfulsit. Miraculum autem fructus quoque est cōsecutus. Duo enim ex militibus, quibus erat eorum demandata custodia, hunc splendorem mirati & hanc alacritatem, & lubenter in calcem in fluxerunt, & Christianos se esse confessi sunt. Cum verò iam dies appareret, eos esse mortuos existimans Vicarius, qui erat impietate mortuus, iubet eorum corpora eijci è cisterna. Et cum accessissent ij, quibus erat eorū commissā custodia, vident eos, & milites qui ad eos transfugerant, nihil quidem graue sustinuisse: sed habere diuinam quandam gratiam in suo vultu efflorescentem, & è facie dulcem quandam radium emittere. Cum eos ergò è cisterna extraxissent, de militibus Vicario re-

Duo milites credunt, & crucifiguntur.

nunciant, (erant autem eorum nomina Phengon & Eucarpus) & illo iubente protinus fuere crucifixi, clara quoque ipsi luce confessionis habentes oculos illuminatos, & iam remunerationum fruents proxijs.

Clemens verò & Agathangelus adhuc currebant in stadio martyrij: Vicarius autem studebat eis quoque vitam presentem adimere, vt qui nec videret eos persuaderi bonorum promissionibus, nec omnino malorum cedere insulibus, plures adhuc & preclariores volens eis coronas contexi. Dehinc certè Vicarius iussit duo lora excindi ex tergibus vniuscuiusque: deinde autem ipsos quoque verberari virgis toto corpore vehementissimè. Illi verò, cum etiam eis carnes conscinderentur, & ossa contererentur, fortiter tamen & constanter sustinebant presentia, tanquam ad impartibilem iam traducti naturam, & nullam sentientes necessitatem corporis. Præclarus autem Clemens tales quoque voces ad Deum loquebatur, dicens: Domine Iesu Christe, qui quicquid spirat, è luto proprijs fabricatus es manibus, & homini nervos & ossa & aliam cōstruxisti figuram: qui etiam nos sepè contritos confirmasti, & concidentes stabilijsti, afflictosque & prostratos erexisti, ipse ossa quoque nostra nunc contrita erige, & tua imple exultatione. Ipse enim es o rex inuicte, qui in nobis hoc certamen decertas: vt per nostram imbecillitatem tua aperitius ostēdatur potentia. Quomodo enim hoc corpus, in quod cadit interitus, tales vicerit perpeffiones? Itā magnus Clemens cum Deo loquebatur. Vicarius autem videns eos superare presentia, ad alium modum processit supplicij: & cum duos ferreos candefecisset grabatos, facit vt in altero eorū alter recubar. Cum verò multum ignis inferius subtrauisset, oleum & ignem & picem & sulfur infundit. Cum multus ergò, vt est consentaneum, fumus & flamma sublati essent in magnā partem aeris, ij quidem, qui circumstitebāt, quinetiam ipse quoque cum eis magistratus, id quod erat rei & naturæ consequens, credebant omnes sanctos esse mortuos. Significabat autem iam licitoribus quoque. Vicarius, vt rogo extincto, corpora sanctorum iacerent in fluminem. Eos verò inuaserat quidam dulcis somnus & inexplicabilis. In somno autem visio quoque accedebat. Visio verò erat ipse agonotheta Christus, qui cum exercitu angelorum apparuit, & dixit: Nolite timere. ego enim sum vobiscum. Illi ergò cum ab hoc diuino somno essent expergefati, communicabant sibi inuicem visionem, tanquam in herba molli & odorifera, non in media autem flamma, iacentes.

Nota truculentū tyrannum.

Candentes grabati eos excipiunt.

Christus eis apparet.

O miraculum.

Cum eos verò Domitius vidisset itā admirabiliter & præter opinionem ignem superauisse, nec sciret deinceps quidnam eis faceret, remittit eos ad Maximianū, qui tunc ex Tarso reuertebatur Ancyram. Cum sancti ergò sub militibus cum multis quoque alijs Christianis essent iter ingressi, quoniam & vitæ longitudine defessa erant corpora, & alioqui via, qua erant transituri, erat admodum deserta & planè aquæ expers, sitis eos vrebatur vehementissimè. Ea cum viderent grauitè premi eos, qui vnà iter ingrediebantur, & mox esse defecturos, ad preces cum genibus ipsum cor quoque inclinantes, Domine Iesu Christe Deus noster, dicebant, qui etiam prius aquas maris, tanquam murum firmas effecisti & stabiles, & aquam rursus eduxisti è petra, ipse nūc quoque super nos respice, respice, inquā. Rex valde enim ardet nostra anima, & currimus in siti æstus in loco, qui est sine aquis. Te autem volente, omnino & terra aqua, & rursus aqua terra fiet. Hæc & dicebant, & calida lachrymæ eis fluebant ex oculis. Cum itaque orāssent, & protinus in cælum suspexissent, purum quoddam & perspicuum fluentum ex illa arida & incultra terra emittitur. Ex quo cum bibissent, eam quæ eos premebat sitim sedarunt.

Exod. 14. & 17.

Miraculū.

Cum

Cum huius autem rei fama etiam ad eos, qui procul erant remoti, peruasisset, ad ipsos confluebant qui circumcirca habitabant, & magna hominum multitudo, qui multis & varijs morbis vexabantur, ad eos adducebatur. Manuum autem solus contrausus fuit unicuique morbi medicamentum. Beatissimus ergo Clemens (ad ipsum enim solum rursus reuertitur oratio) propter Christum pati adeo stitabat, ut nec vitæ quidem suæ tempus oraret minui supplicij, sed eius septa extendi perpetuo, Domine, dicens, qui es solus rex seculorum, ne me abdukeris in dimidio dierum meorum, his quotidianis defessum periculis: sed præbeas mihi peccatori per totam meam vitam omnia pati pro tuo nomine & tua confessione, & vel ipsa tibi membra sacrificare, ut ea rursus accipiam cum maiori splendore. Hæc simul ac precatus est, visus est sibi vocem audire ex alto, dicentem: Quæ petijsti Clemens, ea nunc tibi data sunt. Te fortiter gere, & tuas vires confirma, & certaminis cursum constanter confice. Vniuersum enim quod tibi restat vitæ tempus, cum ijs, quæ certando iam à te sunt peracta, numerabitur ad viginti & octo annos martyrij. Sic ergo egregius Clemens, cum è cælo accepisset certum pignus martyrij, ad Ancyranorum ciuitatem rursus confidenter procedebat vnâ cum Agathangelo. Qui eos autem abducebant milites, audientes Imperatorem adhuc versari Tarsis oppido Ciliciæ, illuc ad eum sanctos ducunt. Ille autem cum eos statim sisti curasset, & id quod re vera erat celasset, simulata benignitate, humanè & placidè eos primum conabatur inducere:

Nota pariter
endi desiderium.

Idem habet
Nicephorus.
Ecl. Histo.
lib. 7. ca. 14.

Fallacia
faciendæ.

Mihi videmini, dicens, o viri, propterea in hodiernum vsque diem non induxisset in animum, ut omnino cederetis, sed in eos potius, ad quos missi estis, immorigeri fuisse & contentiosi, ut ad nos vsque veniretis, & non prius in alicuius alterius, quam in ipsius Imperatoris oculis mutaremini. Scit enim sapè presentia Imperatoris animum quoque transmutare, & id quod est valde inimicum, prouocare ad beneuolentiam. Ecce ergo nostro ad spectu dignati estis in presentia, propediem autem digni quoque nostra censebimini beneuolentia, si prius deos ut seruatores & eommunes hominum curatores colueritis! Praclari autem viri preclare admodum respondentes: Quod ad tuam quidem potentiam, dixerunt, deducti sumus, o Imperator, ipsi quoque lætamur: sed ut qui pro tuo tribunali supplicio propter Christum, non aliquo aut alio honore, digni sumus cæsendi. Sic enim cum magna fiducia sistemur ad illius terribile, & quod corrumpi minimè potest, tribunal: quam ut consequaris, te quoque rogamus o Imperator. Ipse enim est, per quem & reges verè regnant, & tyranni in terra dominatum obtinent. Ipse enim est, qui & destruit omnem gentem, & Romanorum extollit imperium, & adhuc magis extollet, & per ipsum omnibus dominabitur gentibus. Quod quidem Propheta quoque appellat virgam ferream, Dedi tibi, dicens, gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam fines terræ. Pafces eos in virga ferrea. Porro autem Imperatores quoque, qui vos sequentur, excitabit pios & veri Dei cultores. Nam hoc quoque prius elocutus est spiritus.

Martyrum
inuita
fortitudo.

Psal. 2.

His ergo vehementius commotus Maximianus, Quosnam, inquit, o vos, qui violenta estis morte perituri, legistis libros fatidicos, qui hæc fabulantur? Illi autem, Non fatidicos, sed propheticos potius, dixerunt, o Imperator, in quibus utique hoc quoque scriptum est: Exurgere faciet Deus in diebus nouissimis reges pios. Maximianus verò, dum ijs hæc dicerent, interrumpens orationem, Quid verò, inquit, Non nos ijs sumus, qui in deos tanta pietate vtinur, ut eos quoque qui eis non parent, ut nunc vos, malis afficiamus grauissimis? Quamobrem magnus Clemens, silente Agathangelo, Sed o Imperator, inquit, si fuisset quidem aliqua mutatio impietatis, ex quo illud prædictum est propheticum, ea quæ à te dicta sunt, aliquam haberent rationem. Cum autem cultus simulacrorum in hodiernum vsque diem abundet in orbe terrarum, clarum est, futurum omnino aliud tempus piorum Imperatorum. Cum ex his ira, quæ cohiberi non poterat, esset incitatus Maximianus, loqui quidem desijt: fornax verò, Chaldæorum fornace longè maior, sanctis fuit accensa. Sed eos quoque in ipsam iniectos, diuina rore perfudit gratia: sicut illic pueros, sic hic conseruans Martyres. Atque totam quidem noctem & diem eos fornax tenuit: illinc verò audiebatur quidam sonus festum celebrantium, suaueque olens & dulcis fumus ex eo sursum emittebatur.

Iactantur
in fornace,
sed nihil
duntur.

Hæc significantur Maximiano. Ille autem, cum iam flamma extabuisset, accedens, videt sanctos in ea saluos, o miraculum, cum flamma ne vel solum quidem eorum pi-

lum leſſet: ſed manus quidem haberent in cælū extenſas, labra verò mouerent ad glorificationem. Quos cū curāſſet ſtatim ad ſuum tribunal ſiſtendos, Vel in hoc, inquit, mihi ſaltem gratificemini, vt ſignificetis quibusnam incātationibus igni vim adimitis: Illi autem, Non incantationibus, dixerunt, ō Imperator, ſed ſola eius, qui dixit, promiſſione: Etiaſi per ignem tranſeas, flamma non te comburet. Hæc ergò rursùs mordebant & malè habebant Imperatorem, & eos iuſſit trahi publicè, & conuelli à liſtoribus, & extrema perpeti. Sed hæc quoquè illi malè ceſſerunt. Nam tunc quoquè multi ex infidelibus, videntes ſp̄itus, qui non poterant redigi in ſeruitutem, & animum, qui deici & deprimi non poterat, planèq; fidutiā ſpirabat & libertatem, & hoc quod eſt maximū, homines qui acerbè trahebantur & conuellebantur, & quid non graue patiebantur, & non ſolū non cedebant, ſed euadebant quodāmodò robuſtiores & vegetiores, & pleni erant fidutiā, & ſuperabant ipſum Imperatorem. Hæc videntes, & patriam abiurabant religionem, & eis ſe adiungebant, & ei, qui ab ipſis prædicabatur, Chriſto.

Cū itaq; conſilij inopia eſſet planè ex omni parte implicatus Maximianus, Martyreſitā vt erant vincōs tradit in cuſtodiam, cū eos damnāſſet quatuor annos habitare carcerem: ſi fortè, inquit, quod intercedit tempus, ſit eorum ſoluturum conſtantiam, pròptiq; & alacris animi hebetaturum vehementiam. Sed ea contrā atquè ſperabat euenerunt. Bono enim & tranquillo animo fuerūt intereā, & cū iam tempus ad eſſet præſinitum, perindè acſi fuiſſent incluſi heri & nudiuſtertiū, acrem & vehementē ſeruabant zelum ad confeſſionē. Deſiderium enim in Chriſtum, & ſpes futurorū, efficiebant vt habitarent carcerē non ſecūs, ac magnificas ædes & palatiū. Maximianus ergò cū hæc quoquè didiciſſet, ipſe quidem recuſat ampliùs ſuſcipere aduerſus eos certamina: deliberabat autem, ad quem eos deceterò transmitteret, prætextu quidem, quòd propter inſignem impietatem ne Imperatoris quidem eſſent digni tribunali: Vera autē cauſa erat, quòd cū eos inueniſſet omnibus eos inducendi rationibus ſuperiores, & neq; induci bonorum promiſſionibus, neq; ſpecti malorum inſultibus, verebatur adhuc manus cum eis conferere, generoſum & qui deprimi non poterat eorum ſpiritum, cuius deprimere gloriam & aliquid de magnitudine detrahere exiſtimans.

Ei autem ſic deliberāti, aderant multi quoquè alij ſimul magiſtratus & præſides, qui ex multis conuenerant prouincijs. Inter quos erat etiam ſacerdos, qui erat quidē principatu inſignis, ſed erat longè impietate inſignior, & multos Chriſtianos multis ſepè & varijs ſubiecerat ſupplicijs. Ei mādāt Maximianus cognitionē de martyribus. Cū autē perſuadendi magna vi eſſet præditus, & ad alliciendas hominū mentes artifex egregius, & alioqui ſtuderet oſtendere, eos qui ipſum præceſſerant, non ex Martyrū animi magnitudine, ſed ex ſua potiùs ſimplicitate illis præbuiſſe victoriam, ſedēs in tribunali effecit, vt virilli egregij coram ſe ſiſterentur, & variè cum eis decerrare eſt aggreſſus: modò quidem lenitate & pecuniæ promiſſione: modò verò acerbitate & minis rerum malatum: nunc blanditijs, nunc indignatione, & partim quidem aſperarū rerum experiētia, partim autem ijs, quæ præceſſerant, adhibendo medicinam tanquàm ex poenitētia. Cæterum cū primū fecit vt ſiſterentur Martyres, Adeſte, inquit, ad ſacerdotem, quem nullus, inquit, effugit ex Chriſtianiſ, qui Pontum habitant & Galatiam: ſed multos quidem perſuaſos honoribus affeci & muneribus, & dijs, quod quidem eſt maximū, reconciliaui & effeci familiares: multos verò ex ijs, qui nō paruērunt, ferro & igne conſumpſi, & morti tradidi acerbiffimæ. Cui quidem vos quoquè parentes, ſacrificate, vt pro portione tot malorum, quæ tot annos patimini, vos bonis fruamini.

Ad hæc dixerunt ſancti: Qui nos pro meritis eſt remuneraturus & honoraturus, eſt Chriſtus, qui dona habet tam excellentia, vt ne condigne quidem ſint huius ſeculi paſſiones ad gloriam, quæ eſt in nobis ab ipſo reuelanda. Propter quæ ſacerdos quoq; fecit ſimiliter ijs, qui præceſſerant, & eos iuſſit cedi in humeris, donè eis ipſa oſſa aperirentur. Cū autem Martyribus præſentia viderentur eſſe leuia, ſpina quoquè ſimiliter cedebatur, donè à præſentibus oculis viſa eſt oſſium compoſitio, & tota dimēſa eſt compago vertebrarum. Sacerdos ergò tam miſerè & tam miſerabiliter victus eſt à Martyrū fortitudine. Quoeircā quæ illos pati erat veriſimile, ipſe potiùs ſuſtinebat. Nam ij quidem, cū ille iuſſiſſet, ſuis pedibus rediērunt in carcerem: Ille autem cū ex pudore & egritudine quòd vinceretur, linqueretur animo, & multis portaretur manibus, turpiter receſſit à Tyrannico tribunali.

Eſa. 43.

Multi credunt in Chriſtum.

4. annis ſunt in carcere martyres.

Impiſſimo ſacerdoti dæmonum traduntur.

Rom. 8.

Rursùs crudeliſſimè ceduntur.

En quanti
olim fiebat
sanctorum
reliquia.

Octavo car-
nifici mar-
tyres tra-
duntur.

Irridet eum
martyres.

Alia adhi-
betur acer-
bissima sup-
plicia.

Interim autem dum sancti irent in carcerem, carnes quæ eis decidebāt cum sangui-
ne, effecerunt vt fideles vndiq; ad eas colligendas concurrerent, tanquā ad quendam
thesaurum bonorum. Quas quidem statim cum ipso puluere tollentes sitientibus ma-
nibus, credebant se quandam benedictionem attrahere & gratiam. Postquā verò sa-
cerdos omni metu intentato, adhibitaq; omni experientia, callidisq; commentis artifi-
cijsq; & præstigijs, nihil potuit efficere, sed vt dicitur, in cælū est iaculatus, & hæc resci-
uit Maximianus, & risum profudit in sacerdotem: Hic est sacerdos, inquit, qui decanta-
tur ab omnibus. Maximus ergò quidam, qui ipse quoquē erat Dux, cum esset apud Ma-
ximianum, & audiret quæ dicebantur, impletur quodam animi zelo aduersus sanctos,
& Rogo, inquit, ô Imperator, tuam potentiam, vt ij viri mihi quoquē tradantur in ma-
nus. In maximis enim dijs habeo fiduciam, quòd vel eis persuadebo, vt mutant omninò
sententiā, vel eis malè vitam adimam. Quamobrem cum annuisset Maximianus, octa-
uus ipse suscipit Martyres, & nouum quid in ipsos machinatur, vt qui interiecto aliquo
temporis interuallo cum ipsis colloqueretur, & se sanctis verum & amicum dare singe-
ret consilium. Nam eos quidem primū alloquitur, amicè sermocinās, & quæ iucun-
da & grata essent, cum eis disserēs. Deinceps verò aliquot rursus diebus interiectis, eos
ad sermonem conferendum vocabat, eosq; admonere & eis consulere, non autem eis
omninò vim afferre, neque eos cogere videbatur.

Cum verò sic multum temporis intercessisset, fraus Maximi apertè arguebatur, &
aperiebatur causā illius fraudulentæ & simulatæ amicitia. Nam cum sanctos aduocaf-
set, Saluete, inquit, ô homines, quos similiter amant dij immortales, & ambos habent
loco germanorum filiorum. Sæpè enim mihi & responsa dederunt, & in somnis appa-
ruerunt, irā in vos reprimentes, nulla quidem omninò alia de causa, nisi quòd expectat
vestram spontè futuram mutationem, quæ quidē paulò post aderi, vt mihi certe præ-
terita nocte magnus inter deos aperuit Dionysius, vt qui nobis mandauerit, dicēs: Ad-
duc viros. Ecce ergò & ara est parata, & parata sunt sacrificia: accedite, & sacrificare
eorum beneuolentiæ. Ad hæc sancti respondētes: Falsum, ô Iudex, apertè dixisti & mi-
nimè probabiliter. Nam quæ interdū tui tibi dij loquuntur, ea omninò noctū quoquē.
Quisnam enim adest tibi Dionysius? Is enim est duplex, vt videmus: aut quem nā nomi-
nas ex his immortalem? æneū ne, an lapideum? Nam si eum dicis, qui constat ex lapi-
de, videbis paulò post hunc tibi deum immortalem vel contractum, vel iniectū in ad-
fucium, vel exustum & in calcem transmutatum. Quòd si tecum disseruit æneus, is quo-
quē citò pulchrè fundetur in vasa, quæ deseruiat ministerijs, quomodò vnū quodque
eorum vsus exegerit. Cum hæc sancti respondissent, & cognouisset Maximus nihil sibi
aliud profuisse omninò simulationem illam & fictionem, quā quòd suis dijs labem &
maculam inuulerit, personam deinceps exuens, apertè ostendit Maximum, & id quod
erat, protinus apparuit.

Iubet itaq; obeliscos in extremo acutos, vnus pedis magnitudine, supernè habentes
cuspides, defigi in terram, & beatum Clementem supinum acubus impositum, crassif-
simis lignis verberari vehementissimè: Agathangelo autem in caput infundi plumbū
igne liquefactum. Cum ergò iussus effectum celeriter accepisset, magnanimus quidē
Clemēs, & in pectore supernè cædebatur, & eius terga infernè obeliscis transfigeban-
tur. Sed ne sic quidē anima huic sancto discedebat à corpore. Verax enim erat, qui fue-
rat pollicitus, tormenta eum non esse superatura, nec vllò supplicio vitam esse finiturū.
Agathangelus verò ipse quoquē similiter admirabilem ostēdit fortitudinem. Maximus
itaque hoc præter opinionem miraculo obstupefactus cum ijs, qui circumstantabant, pro-
pmodum ne poterant quidem credere suis oculis, adèd inopinatum, & quod erat præ-
ter rationem, videntibus miraculum per pectus, cor & totum deinceps corpus, acuto
ferro transfixum hominem, & præterea supernè quoquē vehementer verberatum, non
statim emisisse animam, sed viuum adhuc esse & superstitem, & vi illi intolerabili sana-
mente resistere. Vix ergò tandè eum detrahit ab obeliscis, non secūs ac vestem vndi-
quē dilaceratam, & solo sermone persuadentem, se non esse mortuum. Martyr ergò ad
Maximum protinus adspiciens, Modò, inquit, cognouisti, quemadmodum nō solum
nostrum corpus aduersus vos decertat, sed Deum habet, qui per ipsum lōgè vestras su-
perat insidias, qui etiam non finit animā euolare à corpore, eam cohibens & continens
arcano quodam consilio, & quæ dici non potest, prouidentia.

Cum

Cum animū ergo omnino despondisset tyrannus, & nulla spe ampliùs teneretur, sacrum quidem Clementem, qui adhuc portabatur, cum Agathangelo includit in carcere: refert autem ipse quoque singula Maximiano, quānam aduersus Martyres excogitauerit, & quemadmodum inuenerit eos nec blanditijs vinci posse, nec tormentis, atque adeo ipsam quoque ab eis superari naturā. Maximianus verò cum similiter atque ipse, nullam posset excogitare rationem, nedum viros persuadēdi egregios, sed nec eos quidem interimendi, iubet eos relinqui in carcere, nec vllam eorum omnino curam gerere, donec ipsi naturalem mortem sustinuisent. Viri autem impij, cum eorum tam manifestam accepissent experientiam, (ò amentiam, ò crudelitatem) ne sic quidem poterant quiescere, sed etiam expectabant fore, vt sic vincerent. Certè Aphrodisius quoque nonus lucam aduersus ipsos suscipit, genere quidem Persa, qui multa tormentorū genera sepè excogitārat aduersus Christianos. Erat autem hoc signum euident, Maximianum eorum magnam habere rationē, & hoc sciebant omnes, quod qui eos potuisset persuadere, ei esset rem facturus gratissimam, & pro eo maximā accepturus remunerationem. Hic ergo cum fortè fuisset apud Maximianum, quo tempore de sanctis ei renunciabatur, petit in eos sibi dari potestatem, etiam si, vt est in proverbio, exuerit Sicyonium. Cum autem petiisset & accepisset, domi statim apponit lautam & magnificā cenam, & eos inuitat ad conuiuium, vt eis labores sustinendo defessis, res iucundas prahendo gratificaretur, & eorum ad se animum leniter alliceret. Cum verò, quæ eis coaluerat, & grata erat, magis amplecterentur abstinentiam, & adijcerent, Nos pane cale-

Abducitur
rursus in
carcerem.

Nonus eis
accedit ty-
rannus.

loban. 6.

si vescimur, quem qui comederit, non ampliùs esuriet, sed viuet in aternū: illic enim est bonis cœna parata: contumeliam esse ratus Aphrodisius, & in eos commotus vehementius, illos quidem tradit in custodia, dicens: Vestra ergo cœna erit mors cum dolore, quam quidem ego crās vobis apponam magnificè.

Iubet autē postridiē afferri duos lapides molares: Vtrunq; verò eorū collo vtriusq; alligari, & sic eos lapidibus vndiq; appetitos, trahi per mediam ciuitatem, ijs, qui traherent, hoc eis acclamantibus: Dijs parētē & Imperatoribus. Qui aliquid decernit præter nostram patriam religionem, sit obnoxius talibus supplicijs. Sed hoc quidem totum faciebat Aphrodisius, vt vel ingentes frangeret eorum spiritus, & efficeret vt cederent, se tam turpiter traduci non ferentes: vel in eos incitaret ciuitatē, & communiter concurrentes omnes, ipsos interimerent. Sed qui quæ sunt profunda & occulta aperit, id euertit, quod is callidè cogitauerat. Nam & Martyres, gloriantes potiùs, quàm pudore affecti, circunducebantur, ciuitasque confluens ad spectaculum, & videns quàm alacres & læti propter Christū obirent, & quàm post tot & tanta supplicia valida essent eis corpora, maximas illas plagas citò repellentia: eos veluti impatibiles existimantes & immortales, illi quoque verum Deum confitebantur, & læti accedebant ad pietatē. Cum sic ergo longè fuisset inferior Aphrodisius, hæc Maximiano quoque significantur. Ille autem cum spem omnem abiecisset mutationis, vt potè quod fieri non posset, vt à sua sententia traducerentur Martyres, maximè cum ex eo plures ad eorū traherentur pietatem, ad perpetuum eos condemnat carcerem, vt cum custodia, à qua nullo tempore egredi liceret, extabuissent, sic è vita excederent, Deo hoc eis prouidēte, vt oratio Clementis eum, quem ipse precatus fuerat, finem acciperet, & essent eis maiores martyrij remunerationes.

Vide sup.
plicium.

Ethnici
multi fide
amplectun-
tur.

Damnatur
martyres
ad perpetuū
carcerem.

Cum longo ergo tempore sic morati essent in custodia, multi alij ex pijs, qui martyrium post eos inchoauerant, acceperunt ante ipsos consummationem. Qui autē Clementis & Agathangeli, præclarorum athletarum pietatis, erant à Maximiano carceris constituti custodes, defessi diuturna illa carceris custodia, vix tandem accedunt ad Maximianum, qui tunc susceperat imperiū, & rogant ecquid iubeat de ijs, quos multis annis tenent vincitos, qui Christianæ sunt religionis, qui difficiliter moriuntur, vel sunt potiùs immortales. Sic enim nominabant beatos, propterea quod mala sustinuisent, quæ ferre non potest humana natura. Maximinus autē, cum prius suos deos multis insectatus fuisset maledictis, quod non poruissent presentē illis vitam adimere: deindè etiā quæ fuisset de ciuitate, in qua nati & ex qua profecti fuerant, & cuiusnam essent generis, cum eos & Galatas esse intellexisset, & ex ciuitate Ancyrana, ad Luciū eos mittit præsidem. Is enim tunc ei præerat. Ità cognoscitur Dominus iudicia faciēs, qui Martyres quoque post tot & tāta pericula, ei rursus, quæ eos tulerat, ijs quibus ipse nouit modis,

Maximinus
proscindit
deos suos.

Noua cruciamenta,

restituit. Illi ergò cum Tarſis egreſſi eſſent, alacri pede confecerunt viam, quæ fert in patriam. Cum primùm autem viderunt Ancyram, ſiſtuntur coram Præſide Lucio. Ille verò cum nec eis quidem priùs loquendi feciſſet poteſtatem, tunc eos quidem validè includit in ligno, lapide vtrique alligato, ità vt nec ipſi quidem poſſent omninò moueri, nec crura extendere.

Egregium Agathægeſi reſponſum.

Sequenti autem die accerſito Agathangelo, Scio, inquit, quòd non propter improbitatem, ſed propter animi facilitatem, & morum ſimplicitatem, deceptus es à tuo familiari Clemente. Quocirca vidèris multis habere innatum nimium contendendi ſtudiũ. Non eſt autem mirum, ſi mala cõſuetudo, quæ velut morbus quidam tempore callum obduxit, muta uerit ſententiam. Nam gutta quoquè aquæ aſſiduè diſtillans, petrâ quoquè ſcit cauare, vt dicitur. Sed hanc tuam ad morem gerendum facilitatem nobis quoquè aliquando concede Agathangele, longè vt iliorè & iuſtiorè, & conuenienter tuo notmini, ſis nobis bonus nunciuſ, nunciuſ conuerſionem propriam & pœnitentiã. Ad hæc Agathangeluſ, Mihi, inquit, hanc conſtãtiã nec animi fecit facilitas, nec improbitas. Sed quòd non improbitas quidem, ipſe priùs eſt confeſſuſ. Quòd autè ruruſ nec quibuſlibet facile paream, hinc eſt apertũ. Quomodo enim tam multis reſtiſſem Præſidibus, atque adeò ipſi etiã Imperatori, qui cum me & cum Clemente & ſeuſum ruruſ accepiſſent, nullam non adhibere machinã, ſed & promiſſis inſecare, & minis perterrere, & ſupplicijs conati ſunt in aliam traducere ſententiam. Neque ergò facilitatè, neque improbitatem, ſed ſapientiam potiùs & animi fortitudinem hæc nomines: Sapientiam quidem, qua ijs quæ intereunt & citò fluunt, præferimus ea quæ ſtant & manent: falſoſq; veſtros deos & adulterinos auerſanteſ, ſolum vnum Deum & verum attendimus. Fortitudinem autem, per quam cum tam multis pro Chriſto colluctamur periculis, & veluti quendam ſomnum mortem contemnimus. Neque eſt ergò Clemens, qui mihi perſuadet: ſed Chriſtuſ multò priùs, qui me vocauit per Clementem. Neque deceptuſ ſum, ſed potiùs diſceſſi ab errore: à quo, rogo, vt voſ quoquè recedatiſ, vt qui vobis quoquè, ſi vultis, ſim nunciuſ veritatis.

Agathægeſi reſponſum.

Hæc cum dixiſſet Agathangeluſ, omni de eo ſpe concepta Præſes fruſtratuſ, & ferreas fibulas valdè accenſaſ in illiuſ aures inijcit, & faces copioſum ignem alètes vtriſq; admouet lateribus. Cum acris itaque dolor hinc ex auribus intrinſecus verſaret cerebrum, ſumuſque & tenebræ id implerent, fortiter id ferebat Martyr, Chriſtuſ conſitèſ, & cum ſolum vocans in auxilium, & clamaaſ: Domine Ieſu Chriſte, nè me priuaueriſ beato illo fruſtu bonorum immortalium: ſed des mihi patientiam & tolerantiam, & cum dignatuſ me fueriſ perficere curſum tuę confeſſionis, cum tuo famulo Clemente me connumerèſ, & cum omnibus, qui pro glorioſo tuo nomine decertãrunt, quoniã defecit virtuſ mea: anima autè mea in te ſperauit. Hæc ille quidè eſt precatuſ, Deuſ autè ex alto hæc perfecit. & cum videret Præſes nihil ſibi ſuccedere ex ſententiã, ſed athletam potiùs effici clariorem, abduſo illo in locũ, qui Cryptoſ, id eſt, abdituſ, appellatur, enſe beatum caput amputat, quinto menſis Nouembris. Atque Martyr quidem, cum receſſiſſet ab ijs, quæ ſunt ad tempuſ, & à laboribus liberatuſ fuiſſet & tormentiſ, fuit in calliſ, & qui ſtareſ cum angelis, & cũ ſuperiſ choros duceret, dignuſ fuit habituſ, cum certãſſet ſub Imperatoribuſ quidè Diocletiano & Maximiano, ſub Magiſtratibuſ autè, Agrippino, Curicio, Domitio, Sacerdore, Maximo, Aphrodiſio & Lucio. Pia autè illa & Martyrum amantiſſima Sophia, materno amore in Agathangelũ quoquè accenſa propter magnum Clementem, poſtquam vidit eum, vt optabat, conſummatuſ, & ab ijs, quas pro ipſo gerebat, curiſ eſt exoluta, & cum magna voluptate tollens illud corpus martyricuſ, & componens, in loco conſummationiſ, in quodam ſepulcro profundiſſimo, in ingreſſu templi quod illic eſt, depoſuit.

Necatur.

Vide iudicium ſanguinariuſ.

Præclaruſ autem Chriſti athleta Clemens, cum ſui in certamine ſocij Agathangeli intellexiſſet conſummationem, ipſe quoquè voluptate, quæ minimè poteſt explicari, repletuſ, in carcere ità vt erat pronuſ humi extenſuſ (prohibebat enim, nè ſurgereſ, lignuſ quod habebat in pedibuſ, & lapid alligatuſ corpori) emittebat, vt par eſt, ad Deũ voceſ, quibuſ agebat gratiaſ. Sed neque in eum euãſerat Præſes negligentior, ſed præter vincula, & quam perpetiebatur ex illiſ miſeriam, iubebat centum & quinquaginta plagas ei in vultu & in capite infligi quotidie. Sic ergò quotidie ex eo ſuebant riuſ ſanguiniſ, vt ipſe quoquè lapid, qui erat ei alligatuſ, & totuſ ſubiectuſ locuſ fieret purpureuſ.

reus. Noctu autem tursus adueniente, & lux circa ipsum veluti eluxit, & angeli adstiterunt, & eius liberalis consecuta est curatio. Cum ipse ergo & lapidem & vincula & nocturnas illas plagas ferret fortiter iam longo tempore, Christianis quidem iam erant festa aduentura, Seruatoris nostri Iesu Christi Theophania; Pia autem & Dei amans Sophia, quae vehementi quidem pietatis zelo semper mouebatur, & alioqui ardentiori tunc feruebat spiritu, audebat praclarum aggredi facinus & magni animi. Cum famulorum accepisset multitudinem, & puerorum, qui ab ea alebatur, masculos & foeminas, ingreditur carcerem, & cum vinculis soluissent Martyrem, educunt e carcere. Deinde vero cum Sophia eum veste induisset candida, & superhumerali ei imposuisset, & ei in manus tradidisset Euangelium, eum multis lampadibus & suffitibus circumseptum deducebat ad ecclesiam. Cum ipsa autem vestem quoque induisset candidam, & internam propter egregium Clementem ostenderet animi laetitiam, ei in sinistra parte manus subijciebat, quae eum sustineret, & ad ingrediendum ferret opem Martyri.

Festa Theophania.

Adhuc autem erant in itinere, cum Clemens, ut qui iam sensisset, Dominum eum ad se vocantem, in caelum sublata dextera, (altera enim tenebat Euangelium) orauit & pro sua secundum spiritum matre Sophia, & orauit etiam pro clero & vniuerso grege, & petijt ijs, qui ipsum inuocarent, postquam hinc excessisset, & eum alioqui honorarent & colerent, Domini defensionem & salutem, & quidquid ad eorum petitionem tributum, futurum esset eis vrile: & sic postremo orans, cum Martyrum amante Sophia, & ijs qui eum deducebant, ingreditur ecclesiam. Atque illi quidem cum clauibus & vestibus fores munissent, (timebant enim, ne aliqui ex impijs in eos irruerent) tota nocte caneant. Postquam autem dies aduenit salutaris, iucundè & suauiter illucescens eorum, qui digni erant, animis, cum praclare admodum Martyr sacrum celebrasset ministerium, & intemerato & incruento eos, qui aderant, impertijisset sacrificio, eis suauis Christi palmas, Clemens, inquam, eis instillauit dulce vinum doctrinae. Cum autem videret perturbatos & timore affectos, ut qui suspicarentur fore aliquam infidelium incursionem, confirmauit eorum spiritus, & cum quae futura erant, eorum subiecisset oculis, Bono, inquit, sitis animo fratres, non peribit vnus ex vobis. Duo autem quidam, & ego tertius cum eis postremo à vobis excedemus. Deinde extinguetur quidem, quae seuit in Christianos, rabies: orietur verò pax in imperio Romanorum, omnisque ciuitas & regio implebitur Christi cognitione, & aperietur quidem omnis aedes sacra, claudetur autem templa gentilium, & fugient, qui in eis adorant, & eo, quo nunc vos, ipsi timore afficientur. Hoc autem tempus propè est, & quidam ex vobis videbunt euersos persecutores.

Incructum Missae sacrificium.

Prophetia S. Clementis.

Hæc cum ille tam apertè differeret ijs, qui aderant, Christi & Martyrum amantissima Sophia, maximo gaudio & laetitia propter Clementem in corde plena, conuocabat viuas & orphanos, panemque & cibum & vinum eis abundè suppeditabat, & pro viribus eos complectebatur. Atque hæc quidem duodecim deinceps dies facta sunt, & eos, qui accedebant, conuiuio liberaliter accepit Sophia, festosque dies celebrabant & hilariter transigebant, & Clementis aduentum honorabant. Cum autem iam dies adesset prestitutus (erat verò dies Dominicus) à praesenti vita athletam euocans, ille quidem diuinum celebrat sacrificium. Postquam autem perfecta fuerant, quae consueuerant, & participes fuerunt fideles viuifici corporis & sanguinis, diuinis adhuc donis in sacra mensa propostis, & ad ea Martyre collum habere inclinatum, quidam ex Magistratibus, Alexander nomine, impetu repente facto cum militibus, iuber vni ex suis amputare sacrum caput Clementis. Deinde etiam intemeratam oblationem (ò tuam Christe rex patientia) deiecerunt in terram, & profanis pedibus profani conculcârunt. Atque sic quidem magnus ille Clemens sacrificans, acceptum pro aliquo alio sacrificium ipse Deo offertur. Eorum autem qui aderant multitudo, alij quidem recesserunt lachrymantes: duo verò soli ex Leuitis, qui etiam intemerato ministrabant sacrificio, vnus quidem Christophorus, alter autem Chariton nomine, ut ipse prius significauit beatus, ad diuinam quidem eius mensam beatum ipsi quoque finem acceperunt.

Caput S. Clementi ad aram amputatur.

Fidelis autem Sophia, quae magno Clementi fuit ex Deo mater & nutrix & institutrix, cum in aula tutissima haberet filium repositum, & qui ad supernas transierat coronas, & immobilium illorum bonorum remunerationes, sollicitudinem omnem soluens & mororem, & lucernarum accendit multitudinem, multa que perpeffum & quod multa

Præclara
eius cum
lucernis se-
pultura.

vicerat certamina, sui amiciissimi mortui tollens corpus, mundis vestibus & linteis in-
uoluit, & in ipso templo, quod est in loco, qui dicitur Cryptos, præclarum præclarè de-
ponit: vbi etiam prius deposuerat Agathangelum, vt vni sepulcro crederentur corpora,
quorum animas idem cæli suscepit tabernaculum. Prope eos autem, illos etiam se-
peliit Diaconos, qui cum magno Clemente concerrauerāt, quo in loco eorum quoque
parua ædificata est edicula. Deindè cum Clemētis affedisset sepulcro, hæc clara hu-
manitateq; & affectione plena verba eloquebatur: Ego quidem vos, ô fili, in Crypto, id
est, in abdito, deposui: sed vos omninò Christus in aperto deducet in requiem, propter
quem tot & tanta vestra sponte pati delegistis, & vobis dignam ædem excitabit, & vestra
corpora in ea reponentur. Porrò autè me quoque iam ad vos vocat senectus, quæ pro-
pterea in hodiernum vsq; diem est conseruata, vt vobis communem omninò congerā
puluerem, quos ne longum quidè tempus martyrij à se inuicem separauit, & me ipsam
vobis pulchrum bustum præbeam. Sed orate pro me, ô charissimi, quæ sum mater, & nu-
trix, & supplex, vt possim sicut hîc, ità etiam illic quoque esse prope vos, & apud Domi-
num possim quoque parua aliquam habere fidutiam. Atq; illa quidè hæc apud sepul-
crum loquebatur, & sensim vnà cum voce etiam effluebant lachrymæ.

Orat So-
phia San-
ctos, vt pro
ipsa præ-
centur.

Præclarus autem Christi athleta Clemens (nam cum ijs, quæ dicta sunt, pauca quæ-
dam adiecero, finiam orationem) perpetuò quidè decertauit sub Imperatoribus Dio-
cletiano & Maximiano: sub magistratibus autem ac præsidibus Domitiano, Agrippino,
Curicio, Domitio, Sacerdote, Maximo, Aphrodisio, Lucio & Alexandro. Finijt verò cer-
tamen 23. Ianuarij, ad eò vt totum tempus martyrij ei fuerit viginti & octo anni. Quod
quidem nos oportet tenere memoria, vt à nostra excitemur fœcordia, & hæc tam proli-
xa reueramur certamina, qui nec paruum aliquod momentum temporis aliquid mo-
lesti propter Christum tolerare sustinemus: & sic nos comparemus, & tantam suscipi-
amus confidentiam, vt propter ipsum, si opus fuerit, omnia patiamur, vt ipsi voluntatis
subeamus martyrium, & apud Deum fidutiam cum illis consequamur: quæ detur nobis
omnibus consequi gratia & clementia Domini nostri Iesu Christi, cum quo patri si-
mul cum sancto spiritu gloria, potentia, honor & adoratio, nunc & semper & in secula
seculorum, Amen.

Nota lon-
gissimum
certamen.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI IOHAN- NIS ARCHIEPISCOPI ALEXANDRINI, QUI DICTVS

*est Eleemon, id est, Misericors aut Eleemosynarius: auctore Simeone Meta-
phraste, qui videtur illam vitam, quam Leontius episcopus Ne-
apoleos conscripsit, longè meliori ordine digessisse.*

IANVA. 23.

Patria S.
Iohannis.

Parentes.

Onorum virorum scriptis mādare actiones, & memoriam
eorum tradere posteris, conciliat magnam vitæ vtilitatem.
Quendam enim zeli stimulum immittit animis piorum, eo-
rum quæ ab eis rectè gesta sunt, narratio, & ad similia faci-
enda adhortatur. Quarum vna est ea quoque vita, quæ nunc
nobis est proposita ad narrandum, boni, inquam, Iohannis,
cuius actioni nomen est conueniens. Vocatur enim Eleem-
on, id est, Misericors, propter magnā suam ad hoc propen-
sionem & summam bonitatem. Quem tulit quidem insu-
la Cyprus, & aluit tanquàm plantam aliquam florentem &
comatam virtutibus: clara autem Alexandria eum sortita
est Pontificem & Patronum ciuitatis. Ei pater quidem erat illustris, nomine Epipha-
nius. Cui etiam virtutis præstantia effecit, vt ei committeretur illius insulæ rector. Ma-
ter autem honesta, & quæ tali marito conueniebat, vt quæ resplenderet corporis & ani-
mæ pulchritudine. Iohanni cum tales obligissent parentes, non affecit genus suum de-
decore: sed studuit potius id ornare, ad eò vt arbor ex fructu fieret manifesta, & nō ipse
ex illis ornamentum acciperet, sed illi potius gloriarentur filio, cum cognoscerentur
esse patres talis filij.

Ducit vxor-
em.

Cum autem rectè educatus peruenisset ad mensuram ætatis, vel inuitus à parētibus
vuxori iungitur matrimonio: cum qua habitare cum, vt parētibus obediret, admisisset,
auct-

auerfatus est coniunctionem, temperantiam & continentiam amplexus etiam in maritimo. Sed magna foci importunitas coëgit magnum Iohannem cedere naturæ legibus. Ex quo efficitur quidem pater liberorum: Patrem autem vocari, citò ei est ablatum, immatura morte ei præreptis filijs. Postquam autem cum ramis radicem quoque simul excidit communis hostis generis, & abstulit ei viræ sociam, propter omniam quidem agit gratias grata & memor anima Deo, qui dederat & abstulerat: eam autem rem efficit materiam virtutis, & cum illorum priuationem reputasset esse curarum depositionem, Deo perpetuò ita assidebat, vt diuelli non posset, & ad Christi portam assidue pulsanti, ei aperiuntur viscera diuinæ benignitatis. Itaque ipse quoque illa imitans pro viribus, aperit viscera & portas omnes & manum indigentibus, non misericordias guttas aliquas parcè præbens, sed emittens imbres benignitatis, & ambabus manibus opes effundens inopibus.

Hinc euadit omnibus manifestus, non priuatis solum & principibus, sed etiam ipsi Imperatori. Heraclius autem tunc scepra tenebat Romanorum. Quamobrem cum ciuitas Alexandrina tunc esset orbata Patriarcha, ad hunc virum toto contendit desiderio, & rogat Imperatorem, ne ipsa à scopo suo excideret, sed ab eo Pontifice pascetur eorum ecclesia. Et ille quidem magnum illum accersit protinus, & omnibus modis conatur ei persuadere, vt ad sedem ascendat. Ille autem strenuè resistit, dicens se timere rei magnitudinem, nec se posse tantam sustinere dignitatem. Cum verò Nicetas dignitas Patricius, qui tunc multum poterat apud Imperatorem, & beato Iohanni erat frater spiritus, & vinculis amicitiae erat ei optimè cõiunctus, & alioqui rectè sciebat virtutem eius incomparabilem, & nouerat illum, si vllus esset alius, ea sede esse dignum, vehementer instaret Imperatori, dicens ne eum remitteret, sed vel inuitum ad sedem eueheret: vrgens Imperator maiore impetu & spiritu, persuadet Iohanni, vt suscipiat Pontificatum, vt qui reputauerit non sine Dei numine fuisse tantam Alexandrini populi commotionem & Imperatoris contentionem. Fit itaque sedis Marci successor, tempore quidem nescio quotus post illum, sed non multum remotus à vita illius & virtute: quomodo etiam possunt ostendere, quæ statim post susceptam refectionem, rectè ab illo gesta sunt. Postquam enim ascendit sedem, hoc ante alia omnia contendit, vt renouaret Marci prædicationem, & fidem patrum qui præcesserant, & hæreticorum, quæ enata fuerant, zizania euelleret radicibus. Nam cum Petrus Cnaphæus blasphemam quandam in diuinitatem additionem hymno ter sancto ausus esset inserere, & ei, quod est, Sanctus immortalis, adiecisset, Qui crucifixus est propter nos: diuinus ille vir, hac blasphemiam sublatam, impatibilem & immortalem diuinitatem suo dogmate afferuit, & gregem ita sentire docuit.

Cum autem inuenisset septem sola Orthodoxorum oratoria, ea efficit decies plura, vt qui ea septuaginta constituerit. Deinde omne confert studium, vt qui capti fuerant omne genus hæresibus, conuerterentur ad pietatem: fuitque zelus eius vehementissimus in ordinationibus, vt eæ quidem puræ essent à lucris & muneribus: nulla autem earum fieret citra examinationem. Præterea autem maximam adhibebat diligentiam in defendendis ijs, quibus fiebat iniuria, & ne Iudices gratificando personis ius proderent, sed iustitiæ trutinam ponderarent iudicia, & nec ad gratiam adspicerent, nec ad odium. Quod autem erat ei maximum & maximè proprium, erat misericordia in pauperes, & in curandis indigentibus infatigabilitas & procliuitas, quæ non poterat comprimere: & nihil omnino parcere pecunijs, adeo vt etiam sæpè ad fundum ipsum perueniret. Cum itaque præter alia sua beneficia, extruxisset Xenodochia & Nosocomia & Prochorotrophia, eis frumentum attribuit quotidianum: tantæque hæc erant ei curæ, vt etiam pauperibus sceminis, quibus ad pariendum non erant habitacula, neque aliquid eorum, quæ sunt apta ad earum curationem, septem domos attribuerit in diuersis locis ciuitatis, effeceritque, vt in eis essent lecti & stragula & suppeditatio alimentorum, qua reficeretur indigentia parientium. Præter hæc pauperibus quoque Clericis providebat, & vnicuique eorum pecuniæ præbebantur annuæ. Non eis autem solis, sed etiam Episcopis, quibus sumptus minimè suppetebant ad victum.

Sed quid hæc ad magnum mare eius liberalis voluntatis, & vastum illud pelagus benignitatis? Erat enim alter Nilus copioso fluente elemosynæ, non solam, vt ille, rigans Aegyptum, sed ipsam vniuersam, vt semel dicam, terram circumfluens. Quis enim

Liberalitas
eximia in
omnes.

ex ijs, qui vndiquè aduentabāt, victu indigens, si ad ipsum accessisset, tristi vultu & vacuis reuerfus est manibus; & non est benignitatem abundè consecutus? Immo verò cuiam ex ijs, qui egestate laborabant, vbiunque terrarum eum esse accepisset, non ea præbuit, quæ ad vsum sufficerent? Nam cum tunc Persæ populati essent vniuersam Syriam, qui eorum manus potuerant effugere, & laici, tam ij qui magistratum gerebant, quàm priuati, & Clerici cum Episcopis, confugiunt Alexandriam. Quibus omnibus diues ille & minimè angustus conuiuator quotidie suppeditabat, quæ erāt ad vsum necessaria, non ad indigentium adspiciens multitudinem, vt aliquid faceret, quod esset sordidi & illiberalis animi: sed ad eum, qui aperit manum, & omne animal implet benedictione. Cum autem Rasimisus, dux exercitus Chosroë, vastasset & depopulatus esset veneranda loca Hierosolymorū, postquam hoc audiuit ille homo Dei, & quod omnia sancta fuissent igni tradita, deslet quidem non secus atquè Hieremias, id quod factum fuerat: non hæc tēpūs autem constitit eius commiseratio, sed mittit etiam Crepsippum quendam, virum pium, tradens ei multum auri, frumentum quæ & alia alimenta & indumenta, & ad ea vehenda iumenta plurima: tum vt adspiceret vastitatem, tum etiam, vt eos qui remanserant ex captiuitate, satis per ea, quæ dicta fuerunt, recrearet. Præterea autem Theodorum quoquè Amathuntis Episcopum, & Anastasium præfectum magni mōris Antonij, & Gregorium Episcopum Rinocurorum, emitit ad eos recipiendos, qui abduci fuerant in captiuitatem, vim auri præbens propè innumera- bilem.

Multū auri
& frumētū
mittit Hi-
erosolymā
à Persis va-
statam.

Pauperes
vocat do-
minos sur-
os, eosque
describi in-
bet singu-
latim.

Sententia
memorabi-
lis.

Matth. 7.

Titus is
fuit.

Quemadmodum autem hoc quispiam mandarit silentio, & non potius misericordum auribus per ipsum fuerit gratificatus, vt quod magis significet, quàm is in elee- mosyna longè diligentissimus fuerit & vehementissimus? Nam cum primū eius fi- dei creditus fuisset pontificatus, ijs accersitis, qui res ecclesiæ dispensabant, ijs etiam simul audientibus, qui erant à secreto, Non est, inquit, iustum o fratres & in ministerio socij, vilius alterius rei curam gerere prius, quàm Christi. Euntes itaque per totam ciuitatem, singulatim describite meos dominos. Cum autem illi, postquam hoc dixisset, dubitarent, & quinam essent Patriarchæ domini, interrogarent: Quos vos, dixit ille, pauperes & mendicos soletis appellare, eos ego dominos meos & adiutores nomino. Nam ij soli mihi possunt opem ferre, vt à Christi regno nō excidam. Postquam autem citò factum fuerat quod iusserat, intellexit omnes, qui numerati fuerant, efficere septem millia & quingētos, & iussit vnicuique eorum dari sumptum diurnū. Post hæc suum conuertit studium ad hoc, vt iustis ponderibus & mensuris vterentur, qui vendebant in ciuitate. Quod quidem pulchrè fecit vir iustus publicè præscriptis edic- tīs. Porro verò hoc quoquè ab illo factum est, quo magnam curam gerebat eorum, quibus fiebat iniuria. Nam cum accepisset multos ad eum accessuros, & de ijs, quæ il- lis factæ fuerant, iniurijs supplicaturos, ab ijs qui ipsum sequebantur, arceri, quid fa- cit? Duobus hebdomadæ constitutis diebus, quarto, inquam, die & die parasceues, se- dens in templi porticibus, se cui libet volenti præbebat ad eūdum, nonnullos ex ijs, qui erant virtute insignes, habens secum consideres. Quibus sæpè dictabat illud, dignum quod scriptis & memoriæ mandetur: Si nobis, dicens, qui sumus homines, licet omni- nō ad Deum accedere absq; vllō intercessore, & de quibus volumus eum rogare: quo- modo non ipsi quoquè nostris cōseruis portas aperuerimus absque vllō impedimen- to? & non cui libet, cui est opūs, benignam aurem præbuerimus? Scimus enim, qua mensi fuerimus mensura, eādē nos esse mensum vicissim accepturos.

Cum autem, vt consueuerat, aliquando præsedisset & nullus accessisset, surgens ve- sperè, recessit tristis & lachrymans. Nullo verò audente rogare causam cur esset tri- stis, diuinus, qui aderat, Sophronius: Quid est, inquit, o vir diuine, quod te affecit mo- lestia, & animi ægritudine bonam tuam impleuit animam? Ille autem miti & leni vo- ce, Hodie, inquit, miserandus Iohannes non ab aliquo vllam accepit mercedem, neq; vllum vel minimum piaculum potuit offerre Christo pro multis & magnis suis deli- ctis, quomodo neque aliās vnquam. Quid hoc illo minus, nisi etiā maius dixeris, quod dicunt esse cuiusdam Imperatoris Romanorum, qui dixit: Hodie non regnauius, quoniam neminem affecimus beneficio? Cum itaq; sacrosanctus intellexisset Sophro- nius, quid sibi vellet, quod ab eo dictum fuerat, Te potius, inquit, latari oporteret, & non tristitia affici, o beatissime domine, quod tibi commissum gregem feceris viuere in

DE S. IOANNE ELEEMOSYNARIO ARCHIEPISC.

573

in tanta pace, vt nullus de re aliqua cum vicino habeat controuersiam: sed tanquam angeli aliqui, absque vlla lite & contentione homines viuant in terra. Cum autem verum esse, quod dixerat, inuenisset vir mitissimus, statim fuit traductus ad animi lætiti- am, & pro eo, Deo egit gratias. Hoc dicunt etiam esse imitatum, qui Heraclio in imperio successit, Constantinum, qui etiam huius diuini viri fuit filius secundum spi- ritum.

Sed quæ sunt proposita, persequatur oratio, & tradat auribus ea, quæ sunt auditu digna & vtilissima. Tunc autem, cum ad beatum Iohannem accessissent ij, quibus fu- erat commissa distributio eleemosynæ, & tale quid annunciassent, quod scilicet puellæ quædam benè ornata, & quæ collo gestabant monilia, ipsæ quoq; conueniunt, vt sint participes eorum, quæ dantur pauperibus, & petissent, an eis quoque præbere oporteat, mitissimus Iohannes toruè in eos intuens, Si humilis quidem & abiecti Iohannis, vel potius ipsius Christi ministri esse vultis & distributores, parète diuino eius iussu, qui iubet dare cuius precenti. Sin autem dicitis vos esse alicuius alterius, qui imperat vt examinetis vitam & statum mendicantium, sciatis quod neque Christus ipse, neq; humilis Iohannes opus habet curiosis ministris. Nam si nostra quidem essent, quæ dan- tur, & ea à nobis illata essent in mundum, fortassè aliqua danda esset venia ei, qui parè eis vteretur. Si autem Dei sunt omnia quæ sunt, eius omninò iussum in ijs, quæ sunt eius, seruare oportet. Sin autem vos subijt timor ex incredulitate, nè fortè multi- tudo impensarum superet redditus ecclesiasticos, ego ne tantillum quidem sustinebo esse socius vestræ modicæ fidei. Persuasum enim habeo, quod etiam si cõtingeret vni- uersum mundum venire simul Alexandriam, egentem beneficentia, hos Dei thesau- ros nequaquam in angustum redegerit.

Nota hanc
responsio-
nem.
Luc. 6.

Fiducia eius
in Deū.

Postquam autem eorum incredulitate admonitionibus curata, eos emisit, ijs, qui confidebant, munificum eius animum stupentibus, talem retulit narrationem, dicens:

Mihi, cum essem XV. annos natus, & versarer in Cypro, quadam nocte puella quædam apparet in somnis eximia pulchritudine, & quæ verbis non potest exprimi. erat autem splendide vestita, & oleagina corona erat ei caput redimitum. Cum verò prope me ste- tisset, & manu latus pupugisset, me territum è somno excitat, statimque non ampliùs somnium, sed re vera aderat id, quod apparebat. Rogavi autem eam, quanam esset & vnde veniret, & quomodo aua esset accedere ad me dormientem. Illa autem subri- denti & lato vultu me hilariter & placidè intuens: Sum, inquit, prima ex filiabus ma- gni regis. Si tu me tibi amicam paraueris, potero te ei efficere familiarem. Nulli enim maior est apud eum, quam mihi, fiducia: quoniam ei, vt è cælo descenderet in terram, & carnem acciperet humanã, ego persuasi. Hæc dixit, & statim recessit. Ego verò cum ad me rediissem, & id quod visum fuerat, mente versarem, iudicabam eam esse miseri- cordiam. Propter eam enim & Deus in terram venire, & hominibus similis conspici nõ est dedignatus. Statim ergò surgens, iui solus ad ecclesiam: manè enim iam illucesce- bat: & sic obuiam viro pauperi, qui erat nudus & valde affligebatur frigore. Ei cum me exiissem ea veste, qua eram indutus, trado, apud me dicens: Sciam, an sit verum & non deceptio id, quod à me est visum: & priùs, quam venissem in ecclesiam, ad me ac- cedens vir quidam candidatus, tradit mihi auri centum nummos alligatos. Hæc acci- pe, dicens, ò amice. Ego autem etsi eos lubenter accepissem, ductus sum pœnitentia, & quamprimùm conuersus, cogitabam id reddere ei, qui dederat, vt qui non indige- rem. Is autem qui dederat, protinùs euanuerat. Tunc intellexi visionè non esse phan- tasiam, sed apertam visionem. Ab illo tempore cum aliquid aliud præbuissem, Vide- am, dicebam, an conuenienter promissioni sit mihi Christus centuplum redditurus. Cum autè milliès sic faciens, ipsi factis rem ita esse essem expertus, dixi apud me, Ces- sa. Quousque rentabis eum, qui non potest tentari? Cum ego, inquit, iam euidètia ac- cepissem argumenta, isti, inquit, qui sunt fordidi & illiberales, venerunt vt me arripe- rent, & efficerent socium suæ infidelitatis, & me vocarent ad immisericordiam.

Visio eius.

Misericor-
dia quantū
possit apud
Deum.

Vide Dei
benignitas
tem in mi-
sericordes.

Huius maximam benignitatem cum considerasset quidam aduena, cogitauit eum tentare, qui erat superior omni tentatione. Cum se ergò pannis induisset, accedit ad eum euntem ad visendos eos, qui erant in Nosocomio, (Solebat enim hoc bis & ter facere in hebdomada) & verbis lugubribus, Miserere mei, inquit, domine, qui sum captiuus. Ille autem iubet distributori dare ei sex nummos. Ille verò ijs acceptis & mu- tato

Aduena
quidā ten-
tat eius ani-
mum.

tato habitu, per aliam viam accedit rursus similiter rogans. Beatus autem ei rursus iubet dari sex nummos. Ad magnum autem virum accedens is, qui dabat, illi in aurem significat eum esse, qui paulò antè alios sex acceperat. Cùm verò simulans tertio rursus venisset ad accipiendum, distributor innuit Patriarchæ, eundem esse rursus significans. Ille autem illud præclarum rursus dicit & facit, vt qui dixerit: Da ei duodecim nummos. Num ille ipse est Dominus meus, qui me tentat. Sed hæc quidem sic. Oratio autem vult etiam alia plurima tractare, significantia qualis esset vir ille summus circa benignitatem.

Mercator quidam possidens nauem propriam, cùm ei infelicissimè cessisset mercatura, graui premebatur inopia. Ei ergò, cùm accessisset & petijisset aliquid auxilij, beatus iubet dari quinque libras auri. Quas quidem cùm accepisset, & ea quibus opus habebat esset mercatus, nauigauit. Postquam autem fuit circa Pharon, vi vëtorum vexatus, amittit quidem ea, quæ uehebat: nauigium verò solum seruat vacuum. Accedit ergò rursus ad Patriarcham, simul quidem Tragicè desflens id quod acciderat, & eum ad maiorem vocans commiserationem. Ille autem cùm audijsset, hortatur quidem nè animum despondeat, apertè autem subiungit, dicēs: Nisi ijs, quæ tibi reliquæ erant ex iniquitate, ecclesiæ quoquè pecunias coniunxisses, non hoc tibi contigisset. Rursus ergò iubet ei dari decem libras auri, iubens, nè eas iniiceret cum alijs. Quamprimùm ergò nauigauit mercator, accidit vt & pateretur priori grauius naufragium, vt qui cum naue onus simul amiserit. Cùm ergò in extremam cecidisset desperationem, & victus esset animi ægritudine, & nec tantillum quidem posset cohibere motum animi, & iam manum sibi esset allaturus: deindè cùm quod factum erat, rursus reuississet Patriarcha, cum accersit. Ille autem accessit veste disrupta, coma euulsa, & caput habens conspersum cinere, habitu miserabilis, miserabilior autem grauitate calamitatis, & multis lachrymis lachrymas oculorum attrahens. Quem etiam hic magnus cùm vidisset, Propitijs, inquit, sit tibi Deus. Cur propter pusillum & abiectum animum irà es affectus? Confido in Deo meo, quòd deceterò tibi nauis nullum patietur naufragium. Sed scias hoc tibi nulla alia de causâ accidisse, nisi quòd hæc nauis non iustè, non honestè, à te esset acquisita.

Hæc cùm dixisset, iussit ei dari vnam ex nauibus ecclesiæ, impletam viginti millibus modiorum frumenti. Qua quidem accepta, nauigauit ex Alexandria: & vento vsus secundo, cùm seipsum tradidisset ei, qui ferebat, ducebatur nihil sciēs vbinam esset. Nam cùm viginti dies & totidem noctes nauis sic curreret, neque ipse, neque vllus alius ex ijs, qui erant in naue, nec ex astris, nec ex regionis indicijs, vbinam essent poterat discernere, nisi quòd soli gubernatori apparebat Patriarcha, cum eo clauū dirigens. Cùm autem præterijisset viciesimus dies, perueniunt ad insulas Britannicas. Quem in locum cùm appulissent, inueniunt famem crudelissimam, famem quæ homines illius regionis miserè consciebat. Cùm autem eorum principem conuenissent, & ab eis cognitum esset, quòd frumentum afferrent, magna animi alacritate impleta est tota ciuitas, & eos cum magna accepit lætitia, non sine Dei numine eos aduenisse reputās. Cùm autem insulares totum frumentum emisissent, pro dimidio quidem aurum præbētes, pro reliquò autem stannum, (itā enim inter vtrosque conuenerat) & mercator iam rediret, sit res quædam, quæ digna est, si vlla alia, quæ memoriæ quidem & scriptis mandetur: admittere autem & credere, nisi fidelissimis auribus, nequaquam est facile.

Cùm enim iam Decapolim peruenissent nauigantes, Nauclerus de naue descendens, cùm in quendam incidisset amicum & familiarem arte aurificem, datis ei quinquaginta libris è stanno, quòd acceperat, pro eo accepit precium. Ille autem, cùm id vellet igne probare, vt sciret quòdnam esset, inuenit argentum probum & purissimum. Arbitratus itaque Nauclerum id magis facere, vt tentaret, quàm quòd verū esse putaret, accedens eum probris est insectatus, dicens: Quid hoc à te factum est? An non sufficit tempus ad fidem faciendam vsque in hodiernum diem, quòd sine dolo veriamur in contractibus? Tu autem nunc, vtpotè tentans, argentum deposuisti pro stanno. Protinùs ergò eo, quòd dixerat, obstupefactus Nauclerus, Nihil, inquit, per ipsam ô amice veritatem, nihil fecimus vt tentaremus: sed scio me tibi stannum apertè præbuisse. Si autem Patriarchæ precibus mutatum est in argentum, nō est hoc nouum & alienum. Ille enim hæc potest, qui aquam in vinum, & rursus aliquando id mutauit in san-

Nota quod
ait de pe-
cunijs ec-
clesiæ.

Obserua-
rem mira-
bilem.

En Dei p-
uidentiā.

Stannū mu-
tatur in ar-
gentum.

Iohan. 2.
Exod. 7.

ex ijs. Scias ergò, quòd Deum, qui spiritum & alimētum omnibus suppeditat, homo, in quem cadit interitus, nequaquam poterit in angustum redigere. Porro autē præcepit etiam ijs, qui ferebant amphoram, vt eis præsentibus aperiretur in conspectu Patricij, & ei renunciarent, quòd aliæ omnes, quas vidit, ita se habent, & sic sunt auro plena.

Agnoscit
erratum su-
um Nicce-
tas.

Cùm eum ergò inuenissent conuiuantem, ei tradunt epistolam, ostendentes etiam amphoram. Quam quidem postquam vidit, irascitur mihi omninò dominus meus, inquit: neque enim vnā mihi solam misisset. Qui autem portabant, quomodò fuerat eis imperatum, cùm in eius conspectu aperuissent amphoram, & pecunias effudissent, annunciabant fuisse reliquas auro similiter repletas. Cùm verò perlegens epistolam, inuenisset quòd homo Deum non potest in angustum redigere, ad se postea reuersus & timore repletus, (eorum enim, quæ non rectè facta sunt, poenitentia citò mouetur generosa, virtutis amans, anima) Viuit Deus, exclamauit: Nec humilis Nicetas sustinebit tentare eum in angustum redigere. Cùm statim itaq; surrexisset, & quascunque ex ecclesia sustulerat pecunias, rursus sumpsisset, & ipsam quæ missa fuerat amphoram, quinetiam è suo libras trecentas addidisset, ascendit ad Patriarcham, veniam petens inconsiderati consilij. Ille autem eum lubenter excipiens, neque ei exprobrauit, neque aliquid locutus est, quod ei afferret molestiam: sed veris potius animum consolantibus & spiritalibus admonitionibus confirmatum amandauit. Ab eo autem tempore tanto fuerunt inter se coniuncti vinculo amicitia, vt etiam Patriarcha fuerit eius filiorum susceptor. Vt autem non solum per vberiorē laxamque & solutam viuendi rationem cognosceretur animus eius incomparabilis, & bona spes eius in Deum fidei: sed etiam per angustiorē, quàm esset probatus, esset euidentis: (Clarum est enim, quòd sunt vtraque periculosa, nempe & res secunda, quæ enervant & emolliunt, à Deique recordatione eiiciunt: & res aduersa rursus, quæ in arcum cogunt, pusillumque & abiectum animum efficiunt) propterea prouidit Deus, vt is cadat in egestatem. Quonam modo autem id prouisum sit, dicam:

Virtus Pa-
triarchæ in
penuria.

Cùm magna multitudo eorum, qui manum Persicam effugerant, confugisset Alexandriam, & esset magna alimenti penuria, maxime quòd nec illo tempore Nilus ascendisset, vt consueuerat, & pecuniæ ecclesiæ essent consumptæ, coactus est ille magnus mille libras auri mutuas accipere ab aliquibus. Cùm autem eas quoque consumpsisset, agitabatur magna sollicitudine, & Dei orabat benignitatem, vt in rebus dubijs aliquam viam excogitaret. Sed etiam si ad tantam redactus fuisset inopiam, non fuit tamen victus à calamitate, non diuinas leges & sacras constitutiones affecit dedecore, nec intermisit commissum sibi gregem accuratè regere. Itaque cùm quidam Clericus ex ijs, qui secundas nuptias contraxerant, abundans diuitijs, vellet consequi gradum Diaconatus, rescinisset autem has Patriarchæ angustias, & arripuisset tempus tãquam opportunum, si pecunijs leuata inopia assequeretur id, quod desiderabat, chartam tradidit beato Iohanni, quæ sic habebat: Cùm accepißem angustias, in quas redacta est munifica dextera mei domini, non existimaui oportere me quidem degere in delicijs & rerum abundantia, dominum autem meum redactum esse in angustias. Sunt apud me frumenti quidem multa millia, auri autem centum libræ & quinquaginta: eas velim per te dare Christo, si tantum iudicatus fuero dignus eius diaconatu per sanctam tuam ordinationem. Inuentum enim est alicubi quid dictum fuisse apud Apostolum, ex necessitate legis quoque fieri translationem.

Bigami ad
maiores or-
dines non
promouen-
di.

Leui. 22.
Gen. 4.
Heb. 7.

Iacob. 2.

Eum ergò seorsum accersit Patriarcha, non volens multis præsentibus eum afficere dedecore, & dicit ei: Tua quidem oblatio, ô fili, est magna, & huic tempori necessaria. Sed est vitiosa, & propter hoc ipsum non admittenda. Non ignoras enim, quòd oues, quæ ex lege offerebantur, si non essent vitij expertes, etiam si essent magnæ, non poterant admitti ad sacrificium. Quæ de causâ nec munera Cain Deo fuerunt accepta. Illud autem, Ex necessitate etiam fieri legis translationem, hoc ab Apostolo dictum esse scimus de lege veteri. Quid enim tibi videtur, quod situm est apud fratrem Domini Iacobum? Sic autem habet: Qui totam legem impleuerit, in vno autem lapsus sit esse omnium reum. Fratres autem nostros pauperes, etiam si nos versumur in inopia, at qui aluit Deus vsque in hodiernum diem, ipse eorum quoque deceterò curam geret, si modo nos eius madata seruemus immobilia. Quid est enim quod facere non possit?

se aut quid sit difficile ei, qui quinque panes in deserto aliquando multiplicauit, si decem modios, qui sunt in meo horreo, benedixerit, eos in magnam augere multitudinem? Quamobrem tibi, ô fili, conueniet id, quod Simoni dictum est in Actis: Non est tibi pars, neque fors in hac parte, Nondum ille dimissus domum re infecta redierat, cum magno Iohanni significatur duas naues ecclesie in portum appulisse, ferentes ex Sicilia multa frumenti millia. Quod quidem cum ille audiuisset, procidens in genua, Deo egit gratias, dicens: Qui te querunt, Domine, & seruant tua mandata, non minuentur omni bono. Quamobrem magnifico sanctissimum nomen tuum, quod non permisit seruo tuo, ut tuam gratiam venundaret pecunia. Sed sic quidem in angustijs dilatatus vir inclutus, non pro vsu rerum necessariorum prodidit accuratam regulæ obseruationem.

Iohan. 6.

Actor. 3.

Psal. 33.

Oportet autem dicere etiam indicium magnæ, quam habuit, tolerantie, & narrate, quam se perfecte gereret in hoc precepto. Duos quosdam ex suis Clericis, qui inter se inuicem fuerant debacchati, vir admirandus subiecerat segregationi. Quorum vnus quidem poenam lubenter subièrat: alter autem cum eam inuenisset tanquam pretextum suæ socordie, precum quidem & congregationum nullam omnino curam gerebat, vacabat autem omnino suis cupiditatibus. Deinde minabatur etiam, se magni illius viri summam illam & sanctissimam simplicitatem calliditate aliqua circumuenturum. Dicunt verò aliqui, hunc quoque cum esse, qui Niceta Patricio suggesterat, ut pecunias tolleretur ecclesie, dum existimaret se ea ratione Patriarcham affectuum molestia. Cum ergo hoc magnus cognouisset Patriarcha, timens ne forte is à diabolo confunderetur, cum erat vocaturus & dignaturus commiseratione: meliore autem prouidentia mandatur obliuioni id, quod animo cogitabat, ut suprema eius humilitas fieret euidentis maiori commiseratione. Nam cum adesset dierum omnium precipuus, ipse autem adstaret in tribunali, & incruentum offerret sacrificium, ea ipsa hora, in qua sacrum velum auferitur à sanctis donis, recordatus eius, qui odium in eum conceperat, & memor precepti Dominici, quod iubet quidem dimittere donum ante altare, procedere autem prius ad fratris reconciliationem, & tunc donum offerre: significat diacono, ut connexam resumat petitionem, & sæpè dicat, donèc ipse redierit. Ipse autem ventrem preterens, egressus est ab altari, & mittit magna celeritate, ad se vocans illum Clericum: qui quidem mox aderat: Sanctus verò procidit ad eius pedes, nihil omnino auersans oculos eorum, qui aderant, veniam postulans. Deinde ille, qui prius fuerat insipiens, videns hoc sacrosanctum caput proiectum ad suos pedes, fuit statim fractus animo, timens ignem de celo, & quæ illinc mittuntur fulmina. Ipse quoque pronus cadens, petijt ab eo veniam. Beatus autem Iohannes, Deus ambobus, inquit, ignoscat sili mi. Deinde eum quoque secum assumit, & cum gaudio & cum quæta dicit non potest voluptate aram ingressus, tunc ausus est Deo dicere cum fiducia: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Abhinc ergo fuit hic Clericus adeo modestus & moderatus, ut visus sit dignus, qui ordinaretur Presbyter. Sed hoc quidem, sicut diximus, est indicium magnæ illius tolerantie & moderationis.

Incructum
Missa sac
rificium.

Matth. 5.

Nota sum
mam hu
militatem.

Aliud autem narrabo, quod est non multum dissimile ei quod præcessit. Est angelorum, ait quidam ex Patribus, nequaquam depugnare, sed esse in pace perpetua: demonum autem irruocabiles per totam vitam exercere inimicitias: hominum verò sapientum breuiter quidem fortasse irasci, citò autem & paulo post currere ad reconciliationes. Cum ergo huic magno Iohanni accidisset, ut non nihil esset ira percitus aduersus eum, cuius sæpè mentionem fecimus, Patricium: illo quidem defendente rem iniustam lucri causa, non patiente autem Iohanne propter zelum iustitie: cum iam hora aduenisset vndecima, Patriarcha per nuncium primum ex Presbyteris ei significat, dicens: Sol iam est in occasu, ô vir maxime venerande. Ille autem hoc verbo tanquam stimulo aliquo compunctus animo, statim surrexit & venit ad sanctum. Quem cum ille lubens excepisset, & esset amplexus, Crede mihi, inquit, nisi fuisset mihi exploratum, quod te molestia affecissem, forte nihil dubitans aut pensi habens, ipse ad tuam venissem magnificentiam. Quid enim, si communis quoque noster Dominus non est dignatus obire ciuitates & vicos, vtilitatis gratia & curationis? Omnibus autem qui aderant admirantibus summam moderationem, dixit ei Patricius: Non amplius capiunt aures meæ, inquit, ô domine, delationes eorum, qui criminantur. Cui dixit sapiens

Angelorū
& demon
um discip
men.

Non teme
re fides has
benda delat
toribus.

piens Magister: Persuasum tibi sit, inquit, ô fili fidelissime, quòd si simpliciter & absq; examinatione essemus aures præbituri omnibus, pararemus nobis examen decies mille peccatorum: & maximè nunc in hoc tempore, quando refrixit omnibus charitas; Scio enim ego, quòd propterea quòd credideram aliquibus, quibus obrigerat rectio ciuitatis, & eorum verbis solùm essem inductus, nonnullos cùm minimè oporteret, sepe affecerim molestia. Quo factum est, vt non paucorum me deceterò subièrit poenitentia. Quamobrem cùm semel & bis & sæpè incidissem in fraudem eorum, qui criminantur, deceterò apud me constitui, non ampliùs aliquid pronunciare in aliquem, priusquàm audissem ius vtriusque partis: & ijs, qui facta ad me deferebant, sum minatus, quòd si deinceps fuissent deprehensi inanes aliquas nugas ad meas aures deferre per calumniam, easdem daturi essent poenas, quas qui est reuera calumniator. Ab illo itaque tempore excisa fuit omnis calumnia sycophantarum. Quamobrem tuam quoquè rogo magnificentiam, nè tam simpliciter & tam facillè admittas malignorum hominum calumnias, sed eas priùs diligenter examines. Neq; enim hinc mala nascuntur mediocria: sed & bonorù publicationes, & verbera, & cades sæpè per mendacium multi innocentes subièrunt, & ab ijs propemodùm est euerfa vniuersa vita hominum. Has admonitiones cùm tanquàm à Deo accepisset Patricius, pollicitus est eas esse perpetuò seruaturum.

Aliud addatur ijs, quæ dicta sunt, quod satis potest exprimere eius mansuetudinem atque patientiam. Magni Iohannis consobrinus erat, nomine Georgius. Is contumelia affectus ab aliquo caupone ciuitatis: vehementer fuerat mortuus, & id ferebat grauissimè. Id enim faciebat & magnum, quod erat inter eos, discrimen, nempe & eius cum magno affinitas, & nimix sordes & humilitas eius, qui fecerat iniuriam. Accedit ergò seorsum ad beatum Iohannem adolescens, lachrymis & dolore cordis, quo agebatur, deplorans iniuriam. Cùm sic eum vidisset victū ab omni perturbatione Patriarcha, volens eum demulcere & velut recreare, & Ausus est, inquit, omninò os aduersus te aperire, & omninò contumelia afficere aliquis eum, qui est mihi charissimus? Benedictus Dominus, rem in ipso faciam, vt admiretur omnis Alexandria. Postquam autem vidit eum propter id, quod dixerat, paululùm remisisse de animi egritudine. Fili, inquit, mihi iucundissime, si re vera vis meæ paruitatis esse & nominari consobrinus, para re ipsum non solùm aduersus contumelias, sed etiam si sit ampliùs aliquid dicendum, etiam aduersus ipsa flagra. Vera enim nobilitas non ex sanguine & carne, sed ex virtute animæ accipit formam & characterem. Statim ergò accersito principe cauponum, ei denunciauit, nè consuetum deinceps vestigal acciperet ab eo, qui suū consobrinum affecerat contumelia, aut aliquid ex ijs, quæ ab eo de more dabantur ecclesiæ. Propter quæ admirati omnes incomparabilem illius patientiam, intellexerunt omnes hoc esse supplicium, quod erat miratura tota Alexandria.

Sed fortè in ijs quidem, qui ad ipsum pertinebant, tam diligenter cauebat, nè memor esset acceptæ iniuriæ: alios autem negligebat in rebus huiusmodi. Nequaquam. Cùm enim rescuiisset quendam ex Diaconis, nomine Damianum, odio habere propinquum, vt qui recordaretur acceptæ iniuriæ, denunciauit Archidiacono, vt in tempore participationis sacramentorum ei ostenderet eum, qui memor erat iniuriæ. Cùm ergò cognouisset, eum manu accipiens, Vade, dicit ei, & fratri primùm reconciliare, vt vult præceptum, & tunc sumes sacramenta Christi, qui non est memor acceptæ iniuriæ. Ille autem pudore affectus, præsentibus omnibus promisit se hoc esse facturum, & tunc eum impertit sanctificatis. Deinceps ergò inuasit timor non solùm Clericos, sed etiam laicos, & cauebant nè vllum odio haberent, & essent acceptæ iniuriæ memores, timentes nè multis præsentibus sic pudore afficerentur. Sed tam accurata quidem & exacta fuit eius vita, tam quòd ad ipsum attinebat, quàm quòd ad eos, qui ab illo pasciebantur. Præter alia autem bona, in sacrarum quoquè scripturarū cognitione summè laborauerat & plurimùm erat meditatus, non sine voluptate & studio acerrimo. Licebat ergò videre quotidie in congressione, quæ fiebat in secreto, eum nihil ferè aliud loquentem aut querentem, quàm narrationes Patrum, qui erant magni nominis, & problemata dogmatica & quæstiones ad scripturam pertinentes. Hæc autè maximè propterea, quòd tunc abundabat multitudo hæreticorum, ad quos euerandos adsciuerat eos, qui illis temporibus erant excellentissimi, Iohannem, inquam, & Sophroni-

Vera nobilitas.

Nota incredibilem patientiam & benignitatem.

Matth. 5.

Eius studium & eruditio.

phronium. Porro autem ei quoque erat studio conseruare confessum, nulli detracti-
oni affinem, & nullo vano sermone. Quod si quis ex ijs, qui confidebant, tale quid pro-
posuisset, ille ingeniosè & aptè id repellebat, iniiciens bonam aliquam quæstionem &
animæ vtilem. Si is autem esset crassus & plebeius, & qui non recedebat ab ijs, quæ sunt
consuetæ, præsentem quidem non malè tractabat, nec se iracundè & asperè in eum ge-
rebat, præcipiebat verò, nè eum sinerent ampliùs esse à consilio, vt per eum vnum fie-
rent alij cautiores & diligentiores.

Vt autem mortis memoriam suæ cogitationi profundè imprimeret, & eam perpe-
tuò haberet præsentem & ante oculos, quid facit? Iubet sibi extrui monumentum: ei
autem finem non imponi, sed semiperfectum sic relinqui: Deindè eos, qui præficerent
operi, cum esset festum aliquod insigne, accedentes in conspectu omnium, qui consi-
debant, apertè dicere: Monumentum tuum in hodiernum vsque diem est imperfectum,
domine. Iube ergò, vt id finem accipiat. Incertum est enim, qua hora fur ingredia-
tur, nempe mors. Sed quis illius vitæ tenuitatem, & quæ erat circa vestem & stratum
vilitatem & mediocritatem, rectè enunciauerit? Cum alijs enim ne hanc quidem ne-
glexit virtutem, adèd vt vulgus & eos qui sunt contempti, in his ne superaret quidem.
Quidam certè ex habitatoribus ciuitatis, qui erat ei familiarior, cum rescuisset quo-
modo res se haberet, cilicium emptum triginta sex nummis mittit ad beatum, pluri-
mùm rogans nè id recufaret, sed se eo indueret. Hoc ergò cum & propter viri fide-
litatem, precumque contentionem & ardorem facere voluisset, non cessauit tamen to-
ta nocte lamentari, vt postremò exposuerunt, qui ei assidebant. Quis, dicens, nõ con-
demnaret me miserum Iohannem, si mihi quidem liceat tegi tegumento triginta &
sex nummorum, fratres autem mei, proh dolor, secundùm Christum, sub dño perpe-
tuò degant concreti frigore, & nec minimum quidem & vilissimum pannum habe-
ant? quorum plurimi quidem ventre vacuo & incoenati recumbunt, & vel ipsas, heu
mihi, quæ à mensa mea cadunt, micæ cupiunt, sicut pauper Lazarus. Heu heu quàm
multi nunc hospites & peregrini ad hanc venerunt ciuitatem, qui non habent vbi ca-
put reclinent, esurientesque & sitientes iacent in medio foro. Ego autem me delicatè
omne genus explens bonis, præter alias delicias hoc quoque nunc sumptuoso indu-
or tegumento. Quid ergò illo die expecto me auditurum? Quid aliud, quàm, Rece-
pisti bona tua in vita tua, pauperes autem mala: & propterea ipsi quidem nunc acci-
piunt consolationem, tu autem cruciaris pro meritis? Sed benedictus Deus, non am-
pliùs eo tegetur humilis Iohannes, sed eius precio induentur pauperes.

Cum primùm itaque illuxisset, mittit cilicium in forum venundandum, quod cum
vidisset is, qui obtulerat, rursus emit & ad eum adfert. Ille autem accipit quidem, rur-
sus verò mittit ad forum. Cum autem bis & sæpè hoc factum esset, magnus Iohannes
significat ei qui offerebat: Videamus, dicens, quis ex nobis priùs defatigabitur: ego
quidem ipsum vendens, tu autem emens, & offerens, erat enim valdè diues. Quamob-
rem dedita opera volebat magnus Iohannes ex eo lucrifacere, vt illius bona ad paupe-
res affluerent. Dicebat autem etiam tale quid, quòd si quis ab his delicatis & diuitibus,
& maximè ijs, qui sunt immisericordes, posset arte aliqua & ratione ad ipsas vsque au-
ferre tunicas, vt beneficeret indigentibus, ab eo, quod decet, minimè aberraret. Sic
enim res duas efficit pulcherrimas: vnam quidem, quòd illorum animis salutè con-
ciliabit: alteram autem, quòd ex rebus alienis non paruam neque leuem sibi parabit
mercedem. In testimonium autem eius, quod dicebat, adducebat etiam id, quod ma-
gnus fecit Epiphanius, qui effecit, vt pecuniæ Iohannis Episcopi Hierosolymitani pia
quadam via & ratione distribuarentur pauperibus. Addebat verò aliud quoque, quod
à fidei quodam & amante veritatis dicebat se audiuisse Cypri, qui sic narrabat, ea que
dicebat, iureiurando confirmans.

Cum essem in Africa, habitabam apud quendam publicanum, valdè quidem diui-
tem, sed admodum immisericordem, & pauperem, quòd attinet ad misericordiã. Cum
autem accidisset, vt tempore hyberno sol luceret calidiùs, pauperes simul congrega-
tionalore fruebantur. Vt solet autem in his euenire, domos enumerabãt: illas quidem,
quæ erant misericordum & sua communicantium, beantes: eas autem, quæ posside-
bantur à parcis & nihil largientibus, miseras dicentes & execrantes. cum quibus, in-
quit, etiam meum connumerarunt dominum. Sic itaque inuicem rogabant, an aliquis
vnuquam

Detractions
& ociosos
sermones non
fert.

Mortis perpe-
tuò me mor-
tur.

Leontius
habere, lecti
oprimens
tum. Itaque
locus hic
mihi men-
dosus vide-
tur.

Luc. 16.

Mira con-
tentio libe-
ralitatis in-
ter ipsum
& diuitem
quendam.

Exemplum
memorabis
Ie Petri Pu-
blicani.

vnquam illinc fuisset eleemosynæ particeps. Cùm verò nullus esset ex omnibus, qui affirmaret se accepisse, vnus ex illis: Sed quid, inquit, mihi dabitis, si ego hodiè recedens illinc, consecutus fuero misericordiam? Cùm autem de ea re pacta conuenta inter se fecissent, pauper cùm fuisset ex aduerso vestibuli publicani, inuenit ipsa hora pistorem trahentem mulum pane onustum, ipsumque venientem per viam, quæ tendit ad aedes. Cùm itaque pauperem ex aduerso stātem vidisset Publicanus, & solo tristi habitu pro-uocantem eum ad misericordiam: neque enim vel solam vocem audebat emittere, nè virum iritaret alienum à misericordia: sic quoque furore percitus, vno pane arrepto, & eo vsus tanquam lapide, iacit in pauperem. Quem ille protinùs accepit, & abiens ostendit alijs, affirmans quòd accepisset ab ipsis manibus publicani.

Visio pu-
blicani.

Nòdùm duo dies præterierāt, & publicanus morbo correptus mortifero, cùm mentis subijisset ecstasin, videbat à se exigi rationem suarum actionum. Deindè videbatur etiam adesse trutina, vtraque discernens: in cuius sinistra quidem lance videbat nigros congregatos, & multa eius turpia facta in lance deponentes. In dextera autem, viros quidem candidatos & forma terribiles assistentes: nihil verò boni inuenientes, quod contrā possent in lance collocare, esseque mœstos & tristes, & dicentes: Nihil habemus aliud, quod opponamus, nisi panem illum, què duobus antè diebus, & nec ipsum quidem spontè, dedit cuidam pauperi. Cùm in altera itaque lance eum imposuissent, fecerunt trutinam ex vtraque parte ex æquo propendentem. Tunc illi Publicano dicunt viri candidati: Recedens adde huic pani, & operare. Nam illi, quos vides, nigri sunt te accepturi. Cùm statim itaque experrectus esset, & ad se redijisset, agnouit vera esse, quæ visa fuerant. Nam quæcunque ab ineunte ætate ab eo facta fuerant, & quorum iam erat oblitus, videbat illos æthiopes vtique congregantes, & in lancem imponentes. Quamobrem sæpè obstupefactus, Papæ, dicebat, quanta est virtus eleemosynæ? Si enim vnus panis, isque per iram pauperi proiectus, tantum potuit: à quàm multis malis se poterit liberare, qui hilariter bonis suis impertitur pauperes? Adèdè ergò munificè vsus est eleemosyna, & tam abundè ambabus, vt dici solet, effudit manibus, in ventres pauperum infundens: vt postquam omnia profudisset, ne suo quidem parceret corpori, sed eo quoque aleret pauperes, vèdita libertate, vt paulò post clariùs ostendemus.

Visio eleemo-
synæ.

Mutatur in
virum lon-
gè alii pu-
blicanus.

Ei enim eunti in telonium, occurrit nauta nudus ex naufragio. Quem quidem cùm vidisset, veste statim se exuens, quæ erat delicata & sumptuosa, ei donat, multum precatus, vt ea perpetuò indueretur. Ille autem partim quidem erubescens vti veste magnifica, partim verò aliarum quoque rerù egenus, in foro exponit vt vèderetur. Cùm autem reuertens Publicanus, eam vidit pèdentem, magno fuit affectus dolore, & erat tristis, reputans quòd non ei licuisset relinquere pauperi aliquod monumentum suæ misericordiae. Hęc cùm cogitaret, ei obrepit somnus. In somnis autem ad eum accedit vir quidam insignis, sole specie alacrior: crucem quidem habens in capite, indutus autem veste, quam ipse dederat nautæ. Qui cùm propè accessisset, Cur, inquit, charè Petre (hoc enim erat nomen Publicano) angeris & cruciaris? Ille autem perindè ac si nõsset, quisnam esset qui loquebatur, Quoniā, inquit, Domine, quæ tu nobis abundè præbes, ea nonnullis sæpè impertientes, non videmus eos recedè vti ijs, quæ data sunt, propter turpe lucrum. Ille nondùm implerat orationem, & qui apparuerat ostendens ei vestem, Agnoscis ne hanc, inquit? Cùm is autem affirmasset, ille rursus: Ecce, inquit, ex quo tu mihi eam præbuisi, ea perpetuò induor.

Videt Chri-
stum.

Obserua
Christi bo-
nitate.

Postquam autem eum dimisit somnus, hæc mente agitans, Benedictus Dominus, aiebat: Si Christus videtur esse vnus ex indigentibus, non desistam, donèc ipse quoque sim vnus ex ijs minimis. Statim ergò vocato Procuratore domus, qui fuerat ab ipso emptus: Volo, inquit, tibi credere quoddam arcanum, quod si enunciaueris, aut nisi effectum reddideris, quod volo, procùl recedes à meo conspectu, & vendèris in barbara regione. Hęc cùm dixisset, decem libras auri ei tradit, quæ erant ei soluendæ ob negociationem. Deindè, Me quoque, inquit, assume ad hanc negociationem. (Hoc est enim arcanum) & cùm me abduxeris ad partes sanctæ ciuitatis, illic me vende Christiano alicui tanquam mancipium. Quod autem ad te ex eo redibit precium, quantumcunque fuerit, detur pauperibus. Cùm, postquam diù insitisset, vix tandem ei persuasisset, venit cum eo Hierosolyma. Quo in loco cùm in quèdam amicum, qui erat quidam arte aurifex, incidisset Procurator, (erat autem ei nomen Zoilus, qui propter ali-

quem casum redactus erat ad inopiam) Seruus est, inquit, mihi valdè bonus: quem si me audiens emeris, nihil erit impedimento, quo minùs ad pristinã redeas felicitatem. Est enim non solum bonis moribus, sed etiam in fundèdo auro summè exercitatus. fuerat enim Petrus huic quoquè arti summè deditus. Ille autem statim in medium adducens paupertatem, cum qua conflictabatur, dicebat se non posse eum emere. Sed tamen ille verbis amici persuasus, & auro accepto foenori, emit zelo feruentem Petrum triginta nummis. Quos cum accepisset Procurator, iuit Constantinopolim.

Licebat ergò videre eum, qui propter Christum volutariam susceperat seruitutem, diligentissimè domino suo inseruientem in omnibus, quæ ad vsum domus pertinebant, ieiunijsque vacantem & vigilijs: quæ faciebant, vt res domini incrementum acciperent, & vt benedicerentur eius vltima, sicut Iobo, magis quàm priora. Qui etiam summam eius virtutem venerans, cogitabat eum manumittere, etiamsi ille id minimè admiserit, volens potius in seruitute propter Christum perpeti, quàm cum libertate quiescere. Sed quis dicere omninò potuerit eas, quæ ei à maligno inferebantur, afflictiones? Quicumque enim erant è familia, tanquàm emotæ mentis quempiam putantes, aliquando quidem eum irridebant: aliquando autem alapas infligebant, & non desistebant ei omnibus modis adferre molestiam. Quotiescunquè autem contigisset eum, contumelijs à conseruis affectum, dormire cum animi ægritudine, toties ei afflictebat in somnis, qui in Africa ab eo visus fuerat, ferēsque eius vestem, & precium triginta aureos habens in manibus, Nè sis tristis, aiebat, frater Petre. Ego enim etiam tuum accepi precium, sicut priùs vestem.

Intercessit aliquantū temporis, & quidam, qui erant eiusdem cuius Petrus regionis, arte artifices, voti causa & adorationis, peruenerunt ad loca veneranda. Quos dominus eius, vt qui essent eiusdem artis, domum ductos accepit omni benignitate. Petrus autem cum eis ministraret, & viros agnouisset, seipsum celabat pro viribus, & omnibus modis conabatur latere. Illi verò tanquàm per figuram corporis eum indagantes, agnouerunt. Et primùm quidem inter se susurrabant: dubitationem enim eis afferebat similitudo. Postquàm autem illum ipsum esse apertè agnouerunt, cõmuniter eum statim alloquentes, qui eos inuitauerat, Quid sibi vult, dixerunt, quòd vir talis tibi ministrat, qui est vnus quidem ordinis senatorij, splendore autem nulli est secundus? Is enim, qui nunc nobis seruit in mensa, est Petrus Publicanus, de quo Imperator quidem magnum accipit dolorem, magnum autem Senatus quoquè, vt qui euauerit. Eos hæc verba dicentes cum audisset Petrus, statim humi quidam iacit discum, quem habebat in manibus: cursu autem descendit ad vestibulum, in quo adstabat quidam adulescens ab ortu surdus & mutus, qui nutu poterat claudere & aperire. Cui Petrus, Tibi dico, inquit, qui es surdus & mutus, In nomine Christi Dei nostri, audi me, & aperi. Ille autem, sicut iubes, respondit: & statim aperuit. Ille verò currens, protinùs est egressus. Deindè ascendens ianitor latus, narrauit quod in ipsum fecerat miraculum. Dicebat enim se vidisse flammam ignis, procedentem ex ore magni Petri, ad aures eius peruasisse. Quæ, inquit, cum me totum circumfulsisset, repente fecit audire & loqui. Hæc cum narraret is, qui priùs erat surdus & mutus, subiit omnes stupor & admiratio, & statim quàm maxima potuerunt celeritate, aggressi sunt eum persequi. Cum vbiquè autem scrutati essent, non potuerunt eum, quem quærebant, comprehendere. Quamobrem eos magna subiit pœnitentia, & deplorabant quòd non magis animum attendissent: quo factum erat, vt Dei hominem tantis afficerent contumelijs, verberates & insultantes, & ipsum quotidie irridentes.

Tales erant misericordis & clementis Iohannis animæ benignæ & humanæ narrationes. Maxima enim ex parte, quæcunquè incitabant ad commiserationem & amorem in pauperes, ea volebat dicere & audire. Assiduè quidem certè inuestigabat vitam eorum Patrum, qui fuerunt celebrati propter eleemosynam, & in hoc per totam vitam magnum ponebat studiū, vt qui vellet eadem via, qua illi, ingredi. Cum itaque aliquando incidisset in vitam diuini Serapionis Sidonij, non cessabat virum illum admirari & res illius narrare, quemadmodum cum aliquando in egentem incidisset pauperem, se pallio exiit, & ei dedit. Deindè cum obuiam factus esset alteri argenti, similiter ei præbuit tunicam: & decæterò sedit nudus, vlnis solum tenens Euangelium. Deindè ab aliquo interrogatus, quisnam eum nudasset, Hoc, inquit: ostendens Euangelium. Cum

Petrus sua sponte vendit 30. nummis.

Seruit ausrifici.

Iob 42.

Multa patitur.

Peregrinatio religionis ergò.

Petrus facit surdum & mutum.

Serapion Sidonius in pauperes liberalissimus.

Cum verò eo quoque vedito, pro eo acceptum precium distribuisset pauperibus, cui-
dam discipulo, qui eum rogauit, Vbi est, pater, paruum Euangelium? Crede mihi, in-
quit, fili, parens ei qui dixit, Vende quæ habes, & da pauperibus: ne ipsi quidem libro,
in quo hoc scriptum erat, statui parere. Addatur hoc quoque ijs, quæ dicta sunt, affe-
rens auditoribus non mediocrem vtilitatem.

Matth. 19.

Quidam monachus illo tempore puellam ducens speciosam, obibat ciuitatem, cum
autem quidam ex Ecclesia eum vidissent ad multorum offensionem eam circumagen-
tem, introducunt ad beatum Iohannem, ille autem verbis illorum inductus, vt qui ex-
istimasset eos zelo diuino illum admonuisse, ipsum & puellam iubet vehementer cedi,
deinde eos in diuersis custodijs includi. Cum autem factum esset quod iusserat, & eos
accepissent custodia, & nox iam aduentasset, Monachus ei apparet in somnis, ostendens
tergum notatum vibicibus & stigmatibus, ei dicens simpliciter & placidè: Quid verò
hæc tibi placent domine? Crede, nunc quidem certè semel deceptus es, vt homo. A
somnia autem excitatus, accersit illic Monachum, educens eum è custodia, præ pla-
gis vix valentem ingredi. Deinde cum in eius vultum coniecisset oculos, agnouit eum
esse, qui fuerat ab eo visus. Cumque vellet scire, an tam multas accepisset plagas, quam
multas habens in somnis apparuerat, iubet eum linteum succinctum aperire dorsum.

Nota hinc,
quàm cau-
da sint te-
meraria iu-
dicia.

Cum diuina autem providentia fuisset linteum solutum, aperta fuerunt partes oc-
cultæ, & conspectus est monachus propemodum excæcus & mancus virilibus, etiam
si propter florem ætatis non fuisset prius immunis à suspitione. Statim ergo eos qui il-
los detulerant, è suis gradibus derurbatos, tres annos arceat à communionem. Pio verò
monacho se, vt par erat, excusauit, & rogauit, vt ei condonaret peccatum admissum
per ignorantiam. Sed hoc solum dixit se non laudare, quòd nullo adhibito custode ob-
iret ciuitates, cum esset monachus, & videretur ad eò iuuenis, & traheret secum fami-
nam, & esset multis causa offensionis. Ille verò cum ea, qua per erat, reuerentia & mo-
destia, Benedictus Dominus, inquit: Domine, non mentior, Non multis antè diebus
cum essem Gazæ, & illinc festinarem ad adorandum sanctos Cyrum & Iohannem, hæc
puella mihi vesperè fit obuiam, & ad meos pedes procidit, rogans vt mecum iter ingre-
deretur, eò quòd vellet esse Christiana. erat enim Hebræa. Ego autem Dei veritus iudi-
cium, qui dixit, nè ex pusillis aliquem despiceremus, obediens admissi eam via comitè,
maximè confidens, quòd cum essent mihi membra ita affecta, non esset facile inimi-
co fruere in me tentationem. Cum illuc autem venissem, & vota reddidissem, feci eam
catechismo instrui & baptizari, & deceterò eam circumduco in simplicitate cordis, &
mendicans eam alo, studens, si possim, eam collocare in aliquo monasterio virginum.
Hæc cum audisset ille beatus, Papæ, inquit, quàm multi sunt occulti serui Dei, eti-
am si sint nobis ignoti? Cum autem monachum donaret centum nummis, ille nõ ac-
cepit, dicens: Monachus si habet fidem, non indiget pecunijs. Sin autè omninò amat,
est omninò fide defectus. Hæc cum dixisset & adorasset, recessit.

Matth. 18.

Quàm magnum autem studium poneret beatus, vt mortis meminisset, & quòd plu-
rimi faceret, efficere nè eius recordatio deleretur, dictum quidem est prius, dicitur au-
tem nunc quoque. Nam cum lethalis morbus aliquando inuasisset ciuitatè, maxima
illi erat curæ accedere ad ægrotorum visitationem, & eorum qui decedebant, sepul-
turam. Sæpè autem etiam assidebat ijs, qui emittebant animam, & eorum oculos suis
tegebat manibus. Iubebat synaxes quoque celebrare pro ijs, qui dormierant, asserens &
affirmans defunctis multum prodesse, quæ pro eis fiunt, commemorations & sacra mi-
nisteria. Ad fidem autem faciendam eorum, quæ dicebantur, tale quid etiam narrabat,
quod factum fuerat non ita multò antè. Dicebat enim, quòd à Persis quidam abductus
captiuus, in custodia, quæ appellatur Lethe, asseruabatur vincus. Lex autè erat apud
Persas, vt qui coniecti erant in eam custodiam, nunquam reuocarentur: & ea rati-
one consentaneum est eam fuisse vocatam Lethen, id est, obliuionem. Illinc autè cum
quidam potuissent aufugere, & in Cyprum venire, affirmarunt parentibus adolescen-
tis, eum esse mortuū in custodia. Illi verò tres quotannis synaxes celebrabant, tanquam
eo mortuo. Quatuor anni præterierant, cum filius illinc aufugiens, redit domū. Quem
cum parentes non tanquam qui fugisset è custodia, sed tanquam qui surrexisset è mor-
tuis, cum magno stupore adspexissent, & fuissent ineffabili voluptate repleti, & alia fa-
ciebant & dicebant, quæ anima, quæ talem vidisset, faceret & diceret: & quem admo-
dum

Nota de ijs,
quæ fiunt
pro defun-
ctis.

tegebat manibus. Iubebat synaxes quoque celebrare pro ijs, qui dormierant, asserens &
affirmans defunctis multum prodesse, quæ pro eis fiunt, commemorations & sacra mi-
nisteria. Ad fidem autem faciendam eorum, quæ dicebantur, tale quid etiam narrabat,
quod factum fuerat non ita multò antè. Dicebat enim, quòd à Persis quidam abductus
captiuus, in custodia, quæ appellatur Lethe, asseruabatur vincus. Lex autè erat apud
Persas, vt qui coniecti erant in eam custodiam, nunquam reuocarentur: & ea rati-
one consentaneum est eam fuisse vocatam Lethen, id est, obliuionem. Illinc autè cum
quidam potuissent aufugere, & in Cyprum venire, affirmarunt parentibus adolescen-
tis, eum esse mortuū in custodia. Illi verò tres quotannis synaxes celebrabant, tanquam
eo mortuo. Quatuor anni præterierant, cum filius illinc aufugiens, redit domū. Quem
cum parentes non tanquam qui fugisset è custodia, sed tanquam qui surrexisset è mor-
tuis, cum magno stupore adspexissent, & fuissent ineffabili voluptate repleti, & alia fa-
ciebant & dicebant, quæ anima, quæ talem vidisset, faceret & diceret: & quem admo-
dum

dum ei tanquam iam mortuo fecerat iusta, quæ sunt mortuis, & cum eum docuissent, quinam essent ij dies, nempe dies sanctorum Theophaniorum, & dies salutaris Pascha, & dies sanctæ Pentecostes. Hæc cum ille audiisset, & in memoriam reuocasset, parentibus affirmabat, quod his ipsis diebus relaxabatur à vinculis aduentu cuiusdam, qui gestabat lampadem, & fruebatur omni securitate: diebus autem sequentibus tenebatur vinculis, sicut prius.]

Talibus vtens factis & narrationibus, fuit multis occasio salutis. Propterea plurimi quoque imitantes illa, quæ fiebant tempore Apostolorum, & vendentes ea quæ habebant, eorum precium afferentes, deponebant in eius manibus, volentes id ab ipso distribui pauperibus. Cum quibus vnus quispiam accedens, auri septem libras cum dimidia obtulit, affirmans nihil amplius auri apud se remansisse. Perebat autem ab eo, vt duas gratias acciperet: nempe vt & seruarietur quidem eius filius illius precibus: referretur verò nauis absque villo periculo, quæ quidem emissa fuerat in Africam. Cum autem post preces triginta dies præterijissent, moritur quidem filius: tertio verò die post eius mortem, nauis quæ redibat ex Africa, cum fuisset ex aduerso Pharij, in graue incidit naufragium, adeo vt vniuersum quidem onus periërit: sola autem nauis fuerit salua cum vectoribus. Cum autem prius audito nuncio de filio, adhuc vigente animi perturbatione, accessit de naue tristitia, id eum planè obruit. Quod quidem postquam cognouisset Patriarcha, id nihilo minorem ei attulit animi agitudine. Deum itaque rogauit, vt inuisibiliter eius animam attingeret, & increparet tempestatem animi agitudinis, & transmutaret in tranquillitatem. In somnis itaque nocte sequenti illi apparet vir, figura & lineamentis similis Patriarchæ, ei dicens: Cur ita victus es à tristitia propter ea, quæ acciderunt? Num tu me rogasti, vt hæc precibus à Deo postularè, nempe vt & tuus saluus esset filius? & ecce eius gratia est saluus, vt qui à vitæ malis dimissus sit illeſus. Si enim vixisset longius, nõ bonus, sed improbus erat euasurus, & indignus eo, qui creauerat. Quod ad nauem autem attinet, nihil dubites, quod nisi Deus fuisset exoratus à nostra mediocritate, erat cum ipsis viris in profundum transmittenda, & præter onus, fratrem quoque & alios amississis. Non oportet ergo esse tristem, sed propter hoc ipsum ferenda sunt potius, quæ accidunt, grato animo. Nihil enim eorum, quæ sunt, fit sine Dei iudicio, etiam si sint nobis ignota multa ex illius iudicij. Postquam ergo eum dimisit somnus, sensit cor suum satis magnam accepisse consolationem. Statimque profectus, procidit ad beati viri pedes, magnas ei agens gratias, & quam viderat nocturnans visionem. Ille autem suauis, vt non ipsi, sed Deo, qui omnia dispensat ad vtilitatem, acceptam ferat gratiam.

Sed quem admodum non eos solum, qui Christo offerebant, & vt dicit diuinus Apostolus, in benedictione seminabant, ille benedictione dignos duxit & accipiendos: sed eos etiam, qui in ipsum erant parci & illiberales, prudenti ratione studuerit inducere ad elemosynam, declarant quidem etiam multa alia: declarabit autem etiam, quod factum est in Troilum Episcopum. Eum enim, cum esset auarissimus & parcissimus, statuit traducere ad a morem elemosynæ hoc modo: In Ptochotrophium, quod ipse construxerat, vt solebat, vadens, assumit etiam Troilum. Cuius comitem cum cognouisset habere in sinu triginta libras auri: Sunt, inquit, à te hodiè curandi, sanctissime Troile, nostri in Christo fratres. Ille autem tanquam eo sermone pudore motus, & volens non existimari tenax & sordidus, sed potius simplex & liberalis, iubet ei, cui credita fuerat pecunie, vnicuique eorum, qui illic erant, pauperum, præbere vnum nummum. Cum verò totum aurum iam fuisset consumptum, & aduentitius ille & nõ ex affectione ardor ad elemosynam fuisset refrigeratus, grauis dolor & magna poenitentia incessit inuoluntarium benefactorem. Domum itaque reuersus, inopinato horrore & febre correptus, decubebat in lecto. Cum esset autem iam hora prandij, eum ad conuiuium inuitat Patriarcha. Qui cum accepisset quæ admodum se haberet, & causam morbi non ignoraret, non sustinuit eum quidem despiciere sic vexari & pati, se autem inire conuiuium: sed statim surgens, ad ipsum venit, & dicit subridens: Nè putes, o comminister, me tibi verè dixisse, vt è domo tua largireris fratribus secundum Deum: sed quoniam tunc aurum non habebat ad manum comes meus, accepi à te mutuo. Nunc verò adsum, triginta, inquit, libras ad te afferens, quas etiã saluas reddo tuæ virtuti. Postquam ergo solum vidit aurum in manibus Patriarchæ, horrorem vicit, mala febris discessit, vires ei redierunt, &

Simile exemplum habes apud D. Gregorium Papam Homil. 37. in Euang.

Ag. 4.

Ion Todi V

Grauis tentatio, 2em

Curat auarum quendam episcopum.

Dira pestis, auaritia.

visus est habens vultum alacrem & viuudum: vt hinc fieret manifestum, quòd omninò redditum, morbum soluit, hoc etiam primùm ablatum, eum vocauit, cum non esset.

Cùm aurum ergò in illius manus dedisset Patriarcha, postulabat vt literis ei mercede cederet. Ille autem lubenter sua manu conscribit syngrapham, quæ sic habebat: Deum misericordiæ & elementię, ipsam mercedem redde Iohanni, meo domino & Patriarchæ Alexandrię, triginta auri librarum, quæ à me fuerunt distributę pauperibus. Ego enim mea accepi. Patriarcha ergò accepto chirographo, illum quoquẽ simul accipit, mensæ futurum participem. Quẽ, cum comedisset, dormientem volens Deus excitare à graui somno auaritię, & efficere vt sciret quanta fuerit priuatus remuneratione, & disceret benignitatem, ei immittit quodam modò ecstasim, & videbatur sibi videre domum quandam pulcherrimam & splendidissimam, & cui elegantiã & magnitudine nulla poterat conferri. Suprà vestibulum autem inscriptus erat titulus aureis literis: Mansio & requies æterna Troili Episcopi. Postquàm verò his lectis est lætatus, existimãs domum sibi datam fuisse ab Imperatore, accedit vir quidam insignis, & qui videbatur esse vnus ex senatu, habitu similis Cubiculario, habens quosdam alios ante se ambulantes. Qui postquàm appropinquauit vestibulo, adspiciens ad fores, iubet quamprimùm deijci titulum: pro illo autem poni alium, quem, inquit, iubet Dominus orbis terrarum. Statim autem fuit positus, hanc habens inscriptionẽ: Mansio & requies æterna Iohannis Archiepiscopi Alexandrini, empta triginta libris auri. E somno itaque surgens, obstupefactus, exposuit Patriarchę visionẽ, & ipse suum vitium animaduertit, & mores mutauit, & facere eleemosynam ardentè est aggressus, & pro eo, quòd erat prius parcus & tenax, ad dandum manum habuit promptissimam.

Visio Troili Episcopi.

Nota pramia bonorum operũ.

Iob 1.

Sed Deus, qui permisit Iobi dissipari & exinaniri diuitias ad eius virtutis faciendum periculum, permittit etiã similia accidere huic beato Patriarchæ. Erant enim tredecim naues eius ecclesię, quæ quidem onerata: cum essent in mari Adriatico, incidit omnes simul in naufragium, peritq; vniuersum onus, quod erat ter mille & trecentarũ librarum auri. Ij ergò, quibus fuerant commissa: naues, adducentes has inanes, appellant in portum Alexandria: ipsi autem confugerunt in templum. Quod quidem cum cognouisset Patriarcha, Deo quidem propter hoc quoquẽ agit gratias: ad illos verò mittit literas remissionis, ea sola, quæ Iob dixit, dicens: Dominus dedit, fratres, Dominus abstulit. Egredimini ergò, pro hoc nullum timentes periculum. Dominus enim erit sollicitus de castino. Cùm autem multi ex ciuibus venirent ad eum consolandũ, prior ipse eis dixit: Non oportet vos, o fratres, tristitia affici propter periculum nauis, cuius ipse solus sum causa. Nisi enim magnos & elatos sumpsissem spiritus propter alienorum elargitionem, immò verò Dei ipsius, hoc nequaquam accidisset. Volẽs itaq; Deus meũ tumorem comprimere, permittit hanc accidere mihi calamitatem. Est enim Eleemosyna sepẽ causa superbię ei, qui non aduertit. Paupertas autem, sicut scriptum est, virũ reddit humilem. Ego sum igitur causa duorum malorum: Vnius quidem, quòd mercede eleemosynę priuatus sum propter vanam gloriam: Alterius verò, quòd propter eam procurauit amissionem tantarum pecuniarum: & nunc ad me attraho vniuersum iudicium animarum, quæ rediguntur ad angustias. Sed Deus, etiamsi non propter me, sed tamen propter curam, quam gerit eorum qui indigent, suppeditabit ea, quæ sunt ad vsum necessaria. Illud enim, Non te dimittam, neque te relinquam, ab eo dictum est, fidelis autem est, qui promittit. Sic ij, qui venerant ad sanctum cõsolandum, ipsi sunt potiùs ab illo dimissi accepta consolatione.

Heb. 13. Ioh. 1.

Non multum temporis præterierat, & Deus nouo Iobo duplicat facultates, eratque in egenos liberalior & munificentior quàm prius, non in egenos solùm abundantiam, sed in eos etiam, quibus fiebat iniuria, ostendens commiserationem. Cùm enim irer aliquando ad diuinos martyres Cyrum & Ioannem precaturus, accessit ad eum quadam pauperula, dicens se fuisse à genero graui iniuria affectam, & se eius indigere auxilio. Cùm ij autem, qui erant eius vię comites, consulerent vt dum rediret, viseret & consideraret, quę ad eam pertinent, Misericors ille non sustinuit, dicens: Sed quomodo Deus attendet meas preces, si ego differo eius supplicationem? Quis autem fideiussert, fore vt viam vsque in diem crastinum, & non, si ante eam moriar, futurum me apud Deum inexcusabilem propter eius supplicationem? Hęc cum dixisset, minimè recessit à loco, donèc mulieri iustum reddidisset iudicium. Hic ergò, qui summã curam gerebat indigentium,

Nota humanitatem erga pauperulam.

gentium, cum audiisset de filio viri misericordis, quod cum pater eius decessisset, is magna laboraret inopia, propterea quod pater eius quidquid habebat, lubenter consumpserat in pauperes: cum autem soli Dei parenti commendasset Mariam, cuius templo assidebat noctu & interdium: accersit quendam iuris peritum, & clanculum iubet, ut in veteri charta conscribat testamentum cuiusdam viri, nomine Theopempti, dicens id ostendere, me & patrem huius pueri esse veros & germanos huius consobrinos: & ostendat puero exemplum testamenti, ut certior factus de ea, que illi mecum intercedit, cognatione, nihil formidet, sed audaacter ad meam veniat humilitatem. Facta sunt autem omnia, sicut ei visum fuerat, & cum adolescente venit ad Patriarcham Iuris peritum. Scriptum ostenditur testamentum. Confitetur magnus ille, magnus ille cognationem, amplectitur adolescentem tanquam germani consobrini filium germanissimum. Dat ei pecunias, possessiones, alias multas facultates, coniungit eum matrimonio cuidam illustri foeminae Alexandrinae, & breui cum reddit ex obscuro nobilem, ex abiecto insignem, ex paupere diuitem: studens offendere esse verissimum diuinum illud verbum, quod dicit se non vidisse iustum derelictum, neque semen eius querens panem.

Alius autem quidam senex Monachus, qui vitam agebat perfectam, nomine Vitalis, volens magni Iohannis facere periculum, num preter alia, quae habebat bona, ne esset quidem facilis ad condemnandum, cum quietem & silentium ageret in monasterio magni Seridonis, venit Alexandriam. Quod cum venisset, exercet vitae genus, quod apud homines quidem est valde probrosum & obnoxium vituperationi, & quod multis afferre potest offensionem: Deo autem erat valde gratum. Ingressus enim ciuitatem senex, iam sexaginta annos natus & amplius, suum in id conferebat studium, ut describeret omnes meretrices, quae erant in prostibulis. Porro autem incipit etiam seruire mercede, pacto inito, se quotidie duodecim obolos accepturum, quorum vno lupinos quidem emens, eos comedeat post occasum solis: reliquos autem vna nocte dabat, vadens ad vnam ex meretricibus, dicens: Haec accipe, & conferua te mihi hac nocte impollutam. Quod cum faceret, stabat tota nocte in angulo habitaculi illius mulieris, genu flectens, & linguam psalmis exercens assidue, & supplices manus pro ea ad illum tendens. Mane autem exiens, eam adigebat iurciurando, se nemini id esse indicaturam. Vnam itaque ex ijs, quae ausa fuerat contemptui habere iusiurandum & aperire arcana, facit senex precibus possideri a demone, aded ut nulla deinceps ausa fuerit eius vitam enunciare. Ipse autem volens effugere gloriam ex hominibus, & animas educere a peccatis, quando erat apud aliquem mercenarius, accipiens quod datum fuerat, cum esset abiturus, fingebat apud se dicere omnibus audientibus: Abeamus iam infelix senex. Scis enim, quod illa te expectat: illam significans, ad quam erat diuersurus. Ad eos autem, qui irridebant & cum probris ac maledictis impetebat, se excusans tanquam pro mala, quae fiebat re vera, actione: Quid verò? An non ego quoque sum ex ijs, qui carnem gestant, & cedunt eius legibus? An solis prohibitum est monachis manere extra corporis voluptates? non sunt ipsi quoque participes naturalium affectionum, similiter atque alij? Deinde quibusdam consulentibus & dicentibus, Vnam saltem tibi accipe, mutato vestitu, & ne sis tam multis offensionem, ut neque Deus per te blasphemetur, neque monachorum preciosus habitus probro afficiatur, & omnium iudicium in tuum caput attrahatur. Multis haec ei dicentibus, ille se simulans irasci & argere ferre, Sed non ego, inquit, vos audiam: dicebat cum magno clamore: Quid mea refert, si vos, ut dicitis, offendimini? Discedite a me. Quid rei mecum est vobis? Ex vestro, inquit, consilio cum foemina coniungar matrimonio, & me iniiciam in curas innumerabiles, & de victu sollicitudines. Cessate me ludificari & criminari. Non estis enim mei iudices: res meae sint mihi cura. Est enim alius, qui est iudicaturus orbem terrarum, qui etiam reddet unicuique secundum opus suum.

Multi ergo haec verba audientes cum acerbitate & vociferatione, alij quidem cessabant reprehendere, eius impudentiam timentes & audaciam: alij verò conabatur eum apud sanctum criminari. Sed ille, ut qui à Deo didicerat, quali virtute esset senex, minime attendebat ea, quae dicebantur ab ipsis, ut qui ante oculos semper descriptum haberet illud excisi monachi. Suadebat autem omnino vitare accusationes, quae fiebant aduersus monachos, preclarum illud verbum Imperatoris Constantini in ore habens, qui in Nicena Synodo libellos accusationum datos aduersus aliquos episcopos non admisit, dicens: Si in Episcopum aut monachum fornicantem incidissem, sustulisset meam

Itē erga in
opem ados
lescentem.

Psal. 36.

Historia
memorabi-
lis Vitalis
monachi.

Notarem
miram.

Monachorum
habitum
preciosum
dicunt.

Constantini
Imperat. di-
ctum me-
morabile.

chla-

chlamydem, & ei imposuiffem, vt à nullo oculo videretur: vt qui te cõte sciret, quòd delicta talium virorum, si multis fiant manifesta, non solum efficiunt vt contemnãtur, quæ sunt honore digna & reuerentia: sed etiam magnum præbent incitamentum & occasionem ad vitium. Sed sic quidem magnus ille repellebat calumnias, quæ intentabantur aduersus magnum senem. Ille autem non cessabat ab hac operatione: sed etiam si probro & dedecore à multis afficeretur, ipse vnum solum spectabat, nempe salutem animarum. Ijs verò, qui aduersus eum linguam mouebant, peccati sui precabatur veniã. Quòd autem hoc studium non fuit ei infrugiferum & inutile, sed multis attulit salutem, hinc est manifestum. Videntes enim mulieres eius per noctem stationem, & linguam diuina perpetuò canentem, & pro earum mutatione & vt seruarietur, assiduam precationem, desistentes à malis actionibus, gerebant curam temperantiæ: & aliæ quidem legitimo coniungebantur matrimonio: alię autem sic manebant, desistentes à flagitiosis actionibus: aliæ verò mundo perfecte renunciantes, vitam eligebant monasticã. Nemo autem cognouit occultã eius ex Deo vitam, quandiu fuit in vita superstes: nec quemadmodum simulando nequitiam, à malis moribus traduxit malas mulieres.

Meretrices
se recipiunt
ad bonam
frugem.

Obitus S.
Vitalis,

Cæditur à
dæmone is
qui percussus
ferat S. Vi-
talem.

Quamobrem cum aliquando egrederetur ex habitaculo eius, quæ primū locum tenebat inter meretrices, ei occurrit quidam libidinosus, propter hoc ipsum ingrediens, vt data pecunia, exleret libidinem: & sancto impingit colaphum: Quouſque, dicens, o Christi illuſor, non desistes à malis actionibus? Ad hæc homo ille admirabilis, Miser, inquit, est tibi incutiendus colaphus, vt tota ferè Alexandria ad tuos clamores congregetur. Non multum intercessit temporis, & vir ille diuinus migravit ad Dominū, cum esset in parua quadam cella, quam construxerat in loco, quæ dicitur porta Solis: in qua quoddam paruum habens oratoriū, faciebat in ea multas synaxes. Quo in loco congregabatur etiam multitudo impudicarum mulierū, quæ conſequebantur ab eo curationem, adeò vt qui vitam agebant libidinosam & voluptariam, & irascerebantur & succenserent, vt cui propter rem malam scilicet inuiderent, dicentes: Quomodo fieri potuit, vt hic impostor tam multas ad se attraxerit? Cum dormiisset ergo, sicut dictū est, & nemo sensisset, accedit repente quidam deformis Aethiops ad virū libidinosum, qui ei colaphum impegit, & eius genis incutit grauem & validum colaphū, adeò vt eius sonus ad maximum vsque spatium fuerit exauditus. Qui deinde ei dixit: Accipe hunc colaphum, quem ad te misit monachus Vitalis, sicut prædixit. Protinus ergo miser volutabatur correptus à dæmone, & ad ipsum fuit congregata tota ferè Alexandria, sicut ille vir iustus prædixerat. Cum itaque vix tandem post multum tempus ad se rediisset, rumpit vestes, & surgens, cursu contendit ad sancti domunculam: Miserere mei, clamans, serue Dei Vitalis, qui in Deum & in te multum peccaui. Omnibus ergo videntibus, qui aderant, postquam domui senis appropinquauit, ipsum iaciens & discerpens dæmonium dimisit.

Cum ergo hæc vidissent, ingressi domunculam, inuenerunt sanctum, qui genu flexerat, & Deo per precationem animam commendatam emiserat. Deinde humi adspicientes, vident scripturam, quæ sic habebat: Viri Alexandrini, nolite aliquid iudicare ante tempus, donec venerit Dominus. Confitebatur itaque omnibus præsentibus is, qui liberatus fuerat à dæmone, mala quæ sancto fecerat, & quæ audiuit propheticè ab eo dicta, quæ etiam passus est. Fuerunt ergo hæc statim renunciata Patriarchæ, & ipse cum simul venisset cum toto clero, vbi legit eam, quæ erat humi, scripturam, paulopost dixit: Si fuisset inductus verbis eorum, qui calumniabantur, fuisset mihi incussus ille colaphus. Tunc etiam congregatur vniuersum agmen meretricum ad iusta facienda veniendo corpori. Quæ quidem eum efferebant cum aromatibus & lampadibus, valde descentes priuationem eius doctrinæ, à qua ad eas magna manabat utilitas. & tunc exponebant eius vitam, ijs, quæ dicebantur, fidem omnibus modis facientes, quòd non ob aliquod malum ad eas ingrediebatur, & nec visus sit vlli earum ne manum quidem ad mouisse, aut ad latus omninò accubuisse. Ad eos autem, qui illarum reprehendebant silentium, & dicebant eas fuisse multis causam offensionis, illius præceptum adducebant ad sui excusationem: & quæ à dæmone inflata fuerat, plagam ad disciplinam ei, quæ non obedierat. Ipse autem, qui colaphum dederat & contra acceperat, nunquam intermisit, cum dæmon eum reliquisset, beati sepulcro assidere, quòd effectū est thesaurus multorum miraculorum, & illius commemoratione de more cum psalmis peragere.

Proditur
eius sanctis-
simum stu-
dium.

Miracula
ad sepulcri
eius.

agere. Deinde paucis post annis reponitur in monasterio monachi Seridonis: & cum illi fuisset tradita beati Vitalis cella propter magnam in ipsum fidem, illic vitam quietam in silentio transegit perpetuo, donec peruenit ad finem vite presentis. Preterea autem Patriarcha quoque magnas Deo agebat gratias, quod non permisisset, ut aliquid diceret aut cogitaret indignum beata illa & gloriosa anima. Alioquin autem multi quoque ex ijs, qui habitabant Alexandriam, meliores euaserunt, qui propensi erant ad condemnandum, & hanc malam didicerant consuetudinem. Sed talis quidem erat vir ille sanctus, & res eius hoc modo se habebant.

Sufficeret autem id quoque, quod est dicendum, ad testandum quam esset tardus vir ille admirabilis ad condemnationem. Quidam iuuenis impudicus ciuitatem obiens Alexandriam, cum virginem quandam ex ijs, quae vitam amplexae erant monasticam, a via recta abduxisset, & deinde eam suae libidinis & intemperantiae fecisset delicias, paulo post cum ea aufugit Byzantium. Quod quidem cum resciuisset vir diuinus, magno dolore est affectus, & ut dicitur, omnem mouebat lapidem, studens eos a lapsu reuocare. Aliquanto autem tempore interiecto, accidit ut cum apud quosdam ex clero narraret & beatus quandam narrationem, quae poterat eorum animae afferre utilitatem, illius quoque iuuenis, qui haec recentia fecerat, fieret mentio: quem qui tunc aderant, protinus condemnabant & abdicabant, tanquam vno ore omnes dicentes, cum non solum duas, ut apparebat, perdidisse animas, sed etiam multas alias, quibus hoc malum erat exemplar propositum. Eorum itaque magnus ille nimis facilem reprehendens condemnationem, Nolite, inquit, o filij, nolite esse lingua tam prompti ad detrahendum proximo. Nam sic quidem futurum est, ut vos omnino in duo mala incidatis: Vnum quidem, transgredientes preceptum illius, qui iubet non iudicare ante tempus. Alterum autem, quod ignorantes quod hucusque factum est, vos magna facilitate constitutis iudices. Est enim omnino incertum, an hucusque permancant in peccato: an mutati sint ad correctionem. Ego enim, inquit, aliquando legens vitam cuiusdam magni ex Patribus, incidi in talem narrationem plenam utilitate. Sic autem habebat:

In Tyrum ciuitatem venerant duo monachi, aliquo fungentes ministerio. Alterum verò eorum, cum venisset in quandam locum, quaedam meretrix, cui nomen erat Porphyria, sequebatur clamans: Venerande Pater, serua me, sicut olim Iesus Christus meretricem. Ille autem humanarum rerum nihil reputans, ea manu accepta, multis videntibus, egreditur per mediam ciuitatem. Manauit itaque fama in omnes partes, quod ille monachus in vxorem accepisset Porphyriam. Cum ipso autem obiens meretrix vrbes & vicus, incidit in infantem humi iacentem. Quem quidem cum benignè sustulisset ut aleret, secum eum portabat. Cum aliquo autem tempore venissent Tyrij in eum locum, ubi versabantur, & meretricem vidissent in vlnis tenere infantem, veluti irridentes, & egregium hunc virum ludificantes, Re vera, ei dicebant, a scopo non aberrasti. Pulcher enim tibi filius natus est ex monacho. Qui etiam Tyrum reuersi, eam rem vbi que disseminarunt, quod ea ex monacho peperisset filium, qui illius expressam conseruauit effigiem. Ita ferè sunt homines prompti ad credendum suspicionibus, & maxime, qui sunt mali & flagitiosi, & a se habent acceptam credendi occasionem. Statim enim tanquam è propinquo seipos testes accipientes, alios accusant facile: simul quidem se volentes explere delicijs talium cogitationum & verborum, & cupientes esse alios similiter improbos: & sic studentes vitare plagas, quae inferuntur eis à conscientia. Monachus autem cum totondisset Porphyriam, & ei monasticum imposuisset habitum, vocat eam Pelagiam, & concedit ei, ut in monasterio virginum agat silentium. Cum verò praesciuisset diem sui decessus, illa quoque accepta, redit Tyrum. Eam autem puer quoque sequebatur, iam septem annos natus. Ad omnes verò peruenit fama eorum aduentus, quod scilicet reuertitur Porphyria cum monacho suo coniuge. Deinde cum egrotaffet monachus, & ad mortem iam spectaret, pluri ad eum accesserunt ex habitatoribus, eius visitandi gratia. In quorum conspectu cum iussisset afferri thuribulum plenum candentibus carbonibus, accipit eos carbones, & infundit in sinum, & omnibus audientibus, Benedictus, inquit, Dominus, qui olim rubum seruauit incombustum, is mihi fuerit testis fidelis, quod quomodo meas vestes non attigit haec, quae est in igne, vrendi vis, ita nec ego attigi mulierem toto tempore vite meae. His auditis, omnes obstupuerunt, Deo dantes gloriam, qui eos, qui ipsum in occulto colunt, scit aperte glorificare. Hec cum

Iuuenis imo
pudicus sed
ducit sancti
monialem.

1. Cor. 4.

Exemplum
notabile, ne
facile iudicemus,
Luc. 7.

In suspicio-
nes qui sine
maxime
propensi.

Meretrix fit
monacha.

Exod. 3.

cùm fecisset & dixisset monachus, in manus Dei deponit animã. Propterea vobis omnibus suadeo, ô filij spiritales, sicut etiam prius dixi, non esse promptos ad condemnationem. Contingit enim nonnunquam, vt eius quidem, qui est fornicatus, aut aliquid aliud deliquit, peccatum apertè factum sciamus: in occulto autem factam ignoremus poenitentiam. Oportet autem Dominicam quoquè timere vocem, quæ dicit: In quo iudicio iudicatis, iudicabimini.

Matth. 7.

Neq; verò suadebat solùm cauere hoc delictum: sed eorum etiam, qui diuina præcepta negligunt, volens corrigere sollicitudinem, tale quid fecit, dignum quod mædetur memoria. Cùm enim cognouisset multos negligētiore, post lectionem diuinorū Euangeliorum exire ex ecclesia, & vanis ac ociosis vacare sermonibus, solenni quodam die, relicto sacrificio, ipse quoquè è templo egreditur, & sedet cum vniuersa multitudine. Omnibus autem hoc stupentibus, Non oportet, inquit, admirari. Vbi enim sunt ones, illic omninò oportet esse pastorem. Nam cùm propter vos & vestram vtilitatem soleamus synaxes celebrare, si vos autem foris versemini, cōtingit inutilem à nobis capiborem, statui cum egredientibus vobis simul egredi, & rursus ingredi cum ingredientibus. Hoc multos correxit, & à mala abduxit consuetudine. Non illos verò solos studuit corrigere, qui extra congregationem ociosis vacabant sermonibus: sed eos etiam, qui citra rationem intus inter se conferebant sermones: & maximè eos, qui erant è fugestibus. Si quando autem vidisset quempiam post vnam & alteram admonitionē nequam posse corrigi, eum statim eiciebat, apud eos vocem vsurpans Dominicam, Dominum Dei oportere esse domum orationis. Cōtrà autem eorum, qui in diuinas congregationes erant studiosiores, illi accepta erat pietas, eosq; & laudabat, & ad gradus prouehebat. Quod quidem apertius indicabit id, quod iam est dicendum.

Miro exem
plo corrigit
populum.Esa. 56.
Matth. 21.

Duo Clerici eius ecclesiæ, artem exercentes incidendi corium, erant inter se vicini. Quorum vnus quidem mulieri coniunctus matrimonio, habensq; filios, & patrem & matrem cum ipso habitantes, quos quidem alebat omnes suis manibus, non negligebat tamen diuinas congregationes. Alter autē, etsi erat solus, & artis peritior, & in operando diligentior, ne sibi quidem soli parare poterat, quæ erant ad vsum necessaria. Eitaque, qui erat eiusdem artis, inuidens, & non amplius ferre valens quam animo conceperat inuidiam, eum aliquando solum offendens: Adiuro te, inquit, per Deum, nè me celes, sed hoc mihi aperias, quid sit, quod tu sis semper quidem diues, idq; cùm sis in operando negligens: mihi autem, qui sum diligens & laboriosus, contrà accidit, vt iam redactus sim ad extremam paupertatem. Ille autem volens eum reddere diligentior, qui erat negligens in aduendis congregationibus, quæ sunt sacrorū causa: Mihi quoquè, inquit, ô frater, res erat redacta ad maximas angustias. Ex quo autem mihi persuasi diuinis vacare congregationibus, nonnunquam eò vadens, aurum in via inuenio, quod factum est, vt mihi sint congregatæ omnes, quas vides, copiar. Sed si me audias, ipse quoquè me euntem sequere, & hinc non vulgarem habebis consolationem. Pater dicitis, & ad singulas diuinas synaxes cum ipso ventitans, sentiebat domui suæ factam à Deo benedictionem, & bono consultori agebat gratias. Ille autem scena mox aperta, manifestò dicit socio, se nunquam aurum in via inuenisse: sed volens, inquit, te excitare, vt venires ad diuinas congregationes, finxi hanc auri inuentionem. Hoc cùm peruenisset ad aures beatissimi Patriarchæ, & eius bonum commendat propositum, & eum ordinat Presbyterum.

More Oriē
talis eccle
siæ hūc cler
icum con
iugatum or
dinat pre
sbyterum.

Matth. 10.

Hic reuerà bonus pastor, diuinus, inquam, Patriarcha, credens principi pastorū Christo, qui iubet, si persecuti fuerint ex vna ciuitate, fugere in aliam: cùm esset Alexandria tradenda manibus Persarum, diuina prouidentia illinc quidem recedit, migrat autem in suam patriam Cyprum, suum ei corpus largiturus, vt quæ cum aluerat. Præsciuerat enim iam appropinquare decessum. Is itaque, cuius sæpè mentionē fecimus, Patricius Nicetas, accepta occasione ex eo, quod Persæ irruerant, obsecrat virum diuinum, vt veniat vsque ad regiam ciuitatem, precibus & benedictione impertiturus Imperatorē. Ille autem cùm sciret, qualis esset fides viri clarissimi, annuit quidē petitioni. Cùm ambo autem naue ueherentur, & iam essent in medio mari, incidunt in grauem tempestatem. Cùm verò naus tam vehementer quateretur fluctibus, & mox esset mittenda in profundum, visus est nocte illa, qua fuerat excitata tempestat, Patricius in somnis videre Patriarcham cum pauperibus, aliquando quidem per totam nauem circuncursantem:

tem: aliquando autem cū ipsis manus extendentem, & è cælis perentem auxilium. Cū autem iam in Rhodum insulam peruenissent, ille ipse Patriarcha cū à se discessisset, re vera videt & non in somnis, splendidum virum Eunucho similem, aureū sceptrum habentem in manibus, & ad eum accedentē dicere: Vocat te rex regum. Statim ergo accessit Patritio, cū dixisset qualē habuisset visionem: Tu quidem, inquit, ô vir splendidissimi me, studuisti nos deducere ad eum, qui regnat in terra: Qui autem cælum & terram & omnia sua tenet ditione, prior ad se accessit. Ille verò hoc dicto tristitia affectus, & dolore repletus, non potuit quidem eum retinere. Sed cū venerabilium eius precum fructū iucundè accepisset, quàm potuit officiosissimè eum dimittit in Cyprum.

Visio Patriarchæ.

Cū autem in suam ciuitatem peruenisset Amathuntem, iussit Scribis vt scriberent testamentum, quod sic habebat: Iohannes humilis quidem seruus seruorum Dei, propter autem mihi impositam Pontificatus dignitatem, gratia Christi liber, Ago tibi gratias Domine Deus meus, quod me dignum censueris, qui tua tibi offerrem: & quod ex mundi bonis nihil aliud sit mihi reliquum, nisi tertia pars nummi: quam ipsam iubeo quoque dari pauperibus, qui sunt mihi fratres in Christo. Quando enim Dei permissione creatus fui Episcopus Alexandria, inueni in meo Episcopatu circiter octo millia librarum auri: ex oblatione autem piorum collegi denis millibus plures his pecunias. Quas cū cognoscerem esse Christi, Christo etiam dare volui, cui nunc quoque trado animam. Cū hoc testamentum suū fecisset ille magnus homo Dei, deposuit spiritum in manus Dei viuientis. In eius autem sepultura fit miraculum, quod nulli cedit ex ijs, quæ vnquam facta sunt mirabilia. Nam cū esset deponendus in æde oratoria admirabilium operum effectoris Tychonis, in quadam capsâ, in qua erant condita duo corpora Episcoporum, videre licebat hæc mortua corpora veluti animata, tribuere cultum beato corpori. Nam à se inuicem seiuncta, id medium accipiunt. Et hoc quidem, quod euenit in eius sepultura, visum est multorum oculis: alterum autem eo non minus, procedens declarabit oratio.

Testamentum eius.

Quadam enim mulier, orta in oppidulo, quod tulerat Patriarchâ, postquam rescivit eum iam esse migraturum ad Dominum, magni & grauis peccati sibi conscia, accurrit ad beatum: & calidis lacrymis profusis, eius pedes tangēs, petebat illius peccati absolutionem. Ille autem, Si credis, inquit, meis precibus te esse ab hoc peccato absoluentem, oportet omninò te id prius confiteri. Cū autem dixisset se non posse id labris proferre, iussit id scriptis significare. Cū verò videret eam id agrè ferre, iubet vt ipsa id scribat, & suo ipsius sigillo muniat, & sic ei tradat schedulam. Cū sic ergo factum esset, & in eius manus tradita fuisset obsignata schedula, rogabat mulier eum obtestans, vt nihil eorum, quæ inerant, veniret ad cuiusquam cognitionem. Quinque dies abhinc præterierant: & magnus ille excedens è vita, migravit ad iustorum tabernacula, cū nihil de ea re cuiquam dixisset omninò. Cū autem mulier, diuina quadam fortè providentia, non adfuisset illo die, quo excessit è vita, ea accedens ad sepulturam, & dubitans ne fortè quæ eius fidei commissâ fuerat schedula, neglecta & in episcopatu relicta deprehenderetur ab omnibus, dolore affecta, à se propemodum discesserat: sed cū fide ardentissima se rursus collegisset, quàm maxima potuit celeritate venit ad illius capsam, & tanquam eo viuo, clamabat: Quid hoc fecisti, ô vir diuine, mihi peccatrici, vt nunc afficiar ab omnibus probro & dedecore? Quod enim ne tibi quidem potui aperire propter lapsum insignem, hoc erit omnibus manifestum. Vtinàm ne cogitâsem quidem te de hac re conuenire. Existimans enim per te penas futuras effugere, & hoc non sum affecuta: & quod ex eo oritur, dedecus mihi conciliaui. Sedenim non recedam à tuo sepulcro, neque omninò hinc surgam, nisi de ijs, quæ petiui, me feceris certiozem. Persuasum enim habeo te non esse mortuum, sed in Deo viuere, & te apud eum posse, quæ vis, facere.

Mors miserabilissimi viri.

Insigne miraculum.

Confessio peccatorū.

Nota hanc femine confessionem.

Hæc dicens, & alia his similia, tribus diebus & totidem noctibus venerandæ eius capite affedit, & (ô Dei miracula) vltima nocte egreditur è capsâ vir ille admirabilis simul cum ijs, qui cum eo iacebant, Episcopis: (eiusmodi enim erat id, quod apparebat) & cū dixit: Quousque ô mulier, clamans, es ijs qui hîc sunt, molesta? Nostra enim vestimenta iam tuæ humectârunt lacrymæ, fluentes instâr fluuij. Cū hæc dixisset, tradit ei schedulam sicut erat ab illâ obsignatam. Deindè, Agnoscisne hanc, dixit, ô mulier? Accipe ergo, & eam soluens, vide Dei opera admirabilia. Cū illa autem surrexisset, & ad se

redijisset, videt quidem rursus sanctos suam capsam ingressos, habens verò schedulam in manibus, illa solo manente signaculo. Quod quidem cum soluisset, priorem quidem scripturam inuenit deletam, alienam autem videt positam subscriptionem, quae sic habebat: Propter Iohannem seruum meum deletum est tuum magnum peccatum. Declarabit autem id quoque, quod de eo dicendum est, quanta esset viri virtus, & quantum beatitudinem ex ea sit assecutus.

Nam vir quidam, nomine Sabinus, temperanter admodum & è virtute viuens, monasticam & à negocijs remotam vitam exercens Alexandriae, hora, qua beatus decessit Iohannes, putabat existens in ecstasi se eum videre egressum ex Episcopatu cum vniuerso clero, habentem in manu lampadem, & iter ad regem ingredientem, viro quodam splendidissimo, habitu cubiculario, cum accersente: & puella quadam speciosissima, ut diceret etiam ipsum solem ei primas partes cedere in pulchritudine, cui erat caput oleae corona redimitum: & aliquando quidem eum praecedente, aliquando autem manum quoque tangente, & simul incedente. Cum autem diem adnotasset is, qui viderat, (Erat verò memoria Menae magni martyris) tunc autem venissent quidam à Cypro, ab ipsis accepit, quod illo ipso die, quo haec visa sunt, inclytus Iohannes excessit ex hoc mundo.

Vir quidam alius Alexandrinus, qui erat ipse quoque ex ijs, qui sunt pietate insignes, vidit ea ipsa nocte examen pauperum & multitudinem orphanorum & viduarum, quae numero non poterat comprehendi, habentem in manibus ramos oliuarum, & praecedentem Patriarcham, euntem ad synaxim. Sufficiunt haec testimonia maxima magni Iohannis ad Deum fidei. Quod autem est maximum, & caret omni dubitatione: celebrabantur anniuersaria magni & admirabilem operum effectoris Tychonis. Deinde cum perageretur de more hymnodia, & simul esset congregata populi multitudo, Deus admirabilem, volens apertum reddere, quantum fuerit apud eum gloriam consecutus is, qui fuerat eius benignitatis, quoad eius fieri poterat, amulator, Iohannes, inquam, qui cognomen accepit à misericordia: voluit ut ex eius diuinis reliquijs copia scaturiret vnguenta, emittentia sua uolentem odorem curationum. Quibus fruentibus qui in ea inciderant, communiter Deum, qui sic eos qui ipsum glorificat, longè amplius glorificat, gratis labris glorificauerunt. Cui nos quoque oportet quam conuenit offerre glorificationem, glorificantes patrem & filium & spiritum sanctum, ynam in tribus diuinitatem & potentiam, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Corpus sanctissimi viri adhuc incorruptum, Turcarum tyrannus dono misit Matthiae Hungarorum regi, asseruaturque honorifice in sacello regio Castris Budensis, multis illuc miraculis coruscans, ut testatur F. Pelbartus de Themescuar in Sermionibus de Sanctis.

VITA S. HILDEPHONSI, TOLETANAE VRBIS EPISCOPI, AVTHORE IULIANO POMERIO, EIVSDEM vrbis pontifice. Habetur etiam in Tomis Aloysij, sed mutila, imperfecta, atque mendis scatens.

IANVAR. 23.

Ab infantia castus vixit.

Isidori episcopi fit discipulus.

Hildephonsus memoria sui temporis clarus, & irriguis eloquentiae floribus exornatus, seculo etatis nostrae nobilissimus Toletanae ciuitatis adscitus in cathedra praeful, post sanctum Eugenium in sacerdotium consecratur, vir tanta laude dignissimus, quanta & virtutum gratia numerosus. Qui ab ipsis cunabulis eunuchus permanens, magnam in se Domino habitaculum praeparauit: Qui non manubrio materialium, sed diuino secatus est gladio. Nec ingenio ferramentorum resecauit libidinem, sed munere caelesti meruit sanctitatem. Quiq; mellifluas dapes de paradiso Dei capiens, & per totam Hesperiam dispergens, in ediam nostram ingenti eloquio satiauit. Non impar meritis Isidori, de cuius fonte adhuc clientulus purissimos latices bibit. Nam directus à sancto Eugenio, venerabili Toletanae sedis Episcopo, ad supradictum doctorem Isidorum Hispalensem archiepiscopum, cum sibi iam sciolus videretur, adeo ab eo tentus & climatus est, & ut ferunt, aliquo ferro constructus, ut si

ut, si quid scientiæ deerat, plenius instrueretur. Tandem ergo optimè informatus, ad pedagogum suum dominum Eugenium remeans, non post multos dies diaconij officium adeptus est. Hic igitur sub rudimentis infantia adhuc degens, diuino tactus spiritu, monachorum vita delectatus, contemptis parentum rerumque affectibus, Agaliense cœnobium petijt, monachumque se in eo multis annis decenter exhibuit. Cœnobium quoque virginum in Deibrensi villa cōstruxit, ac proprijs opibus ditauit. Rector deinde vel Abbas effectus Agalienfis cœnobij, monachorum mores exercuit, rem discretius, vitamque seruauit. Vbi statim in officio clarens, duas Missas in laudem beatorum Cosmæ & Damiani martyrum, quas in festiuitate eorum psallerent, miro modulationis modo composuit: Quæ Missæ infra annum tenentur notatæ. Deinde post multum tempus, decedente sancto Eugenio, regali violentia Tolertum deducitur, atque ibidem pontifex subrogatur. Cuius statim virtus enucleata in sede Romulæa resulsit, & veluti facula ignea ardens, omnem Hesperiam perlustrauit. Cuius doctrina usque hodie fulget Ecclesiæ, ut sol & luna. Cuius memoria in benedictionem odoris, & compositione incensi habetur.

Fuit denique timoris Dei instantia plenus, religione comptus, compunctione probus, incessu grauis, honestate laudabilis, patientia singularis, secreti tacitus, sapientia summus, differendi ingenio clarus, eloquendi facultate præcipuus, linguæ flumine copiosus: tantoque eloqui decore est celebris habitus, ut disputationum eius profunda oratio dum porrectè dirigitur, non homo, sed Deus per hominem loqui assatum crederetur. Scripsit sane quamplurimos libros, luculentissimi sermone potissimos, quos idem in tot partibus censuit diuidendos: id est, librum de sapientiæ imbecillitate propria, librum de virginitate beatæ Mariæ contra tres hæreticos, Opusculum de proprietate personarum patris & filij & spiritus sancti, Opusculum annotationum aditionis diuinæ, Opusculum annotationum in sacramentis, librum in cognitione baptismi vniuersum, librum epistolarum, Missarum, hymnorum atque Sermonum. Scripsit & alia multa, quæ varijs occupationibus impeditus, alia coepit, alia semiplena reliquit.

Hic igitur dono afflatus superno, reliquias sanctæ ac Deo dicatæ virginis & confessoris Leochadiæ, adueniente rege in sedem suam regiam ob festiuitatem, omnibus adstantibus præsentauit. Nam ante tumulam virginis orante Hildephonso in genia pro-noluto, tumulus, in quo sanctum corpus eius humatum est, exiliuit, & operculum, quod vix triginta iuuenes mouere possent, angelicis manibus eleuatum: velum, quod sanctæ virginis membra tegebat, consurrexit, tanquam illud ipsa viuens foras submitteret, & veluti manibus hominum extensum eleuaretur, atque conspectui eius virgo pulcherrima procederet, clamantibus episcopis, principibus, presbyteris, diaconibus, clero ac populo: Deo gratias in caelo, Deo gratias in terris. Ipse vero manibus completens oblatum, talia promebat vota, vociferans cum populo, & dicens: Deo gratias. Clerus verò vehementer psallebat Alleluia, & canticum, quod ipse dominus archiepiscopus composuerat in laudem eius, Speciosa facta es, alleluia. Sic clero & populo reboante, clamabat episcopus, inter voces populi veluti mugiens, ut aliquod incisorium illi deferrent, vnde quod manibus tenebat præcideretur, & nemo illi occurrebat: quia populus vastis vocibus insistebat. Nam & sancta virgo quod spontè obtulerat, retrahebat. Sed & rex Recesundus, qui aderat, cultrum modicum, quem in theca tenebat, episcopo cum lachrymis offerebat, & collo submisso supplices manus à throno suo extendens, deprecabatur, ut episcopus, non haberet indignum. Quem ille apprehendens, quod manu laua iam modicum tenebat, dextera præcidit, & cultrum ipsum simul cum ipsis reliquijs in thecis argenteis collocauit, indignum iudicans, ut qui sancta præciderat, polluta vitra tangeret.

Alia adhuc miracula spiritus sanctus per eum peregit: quæ quia longum est omnia recensere, ex multis pauca aggrediamur. Superueniente namque die sanctæ & semper virginis Mariæ, ante tres dies litanias peregit, & Missam, quæ in eius laudem caneretur, composuit. At ubi ventum est ad eius sanctam solennitatem, quæ est Assumptio, tam regem quam populum ad hanc gratiam sollicitabat. Nam seruus Dei Hildephonsus, maiore ad hoc munere fretus, dum dominæ suæ, Deo præfute, seruans, otrans eius solennitatem susciperet, & in laudem ipsius Dei genitricis summo cordis affectu harmonica modulatione composita carmina aptaret, & libellum virginitatis, more synony-

Fit diaconus.

Monachatum profectur.

Creatur Abbas.

Cogitur esse episcopus.

Item scribitur.

Reliquie S. Leochadiæ diuinitus declaratur.

Reliquie S. Leochadiæ diuinitus declaratur.

Reliquie S. Leochadiæ diuinitus declaratur.

Reliquie S. Leochadiæ diuinitus declaratur.

Reliquie S. Leochadiæ diuinitus declaratur.

mo testimonijs veteris ac noui testamenti plenum, comprè edidisset, & digna facundia ac magnificentia iam præfatæ dominæ suæ festum exornasset: Dumq; ante horas matutinas solito more ad obsequia Deo peragenda consurgeret, vt vigilias suo Domino consecraret, diacono vel subdiacono atq; clero ante eum cum faculis præcedentibus, subito ostium aperientes, & ecclesiam intuentes splendore cælesti micantē, deficientes ad lumen, quod ferre non valuerunt, aufugientesq; cū tremore, faculas quas manibus tenebant, reliquerunt, & vestigia, per quæ venerant, repetentes, propè mortui reuersi sunt ad sodales. Sollicitè verò omnis cōgregatio requirebat, quid de Dei seruo ageretur cum angelicis choris, quos tam subito expauerant custodes, vt terga ad ostium dantes, ita aufugerent. At ille benè sibi conscius, ante altare beatæ semper virginis procedens, reperit in cathedra ipsam dominam sedentem, vbi erat solitus sedere & populum salutare: Et eleuatis oculis, vidit in circuitu eius omnem absidem repletam virginum choris, quæ de canticis David modulata suauitate aliquid cantabant. Adspiciensque in eam ipse sibi benè conscius & Deo charissimus, talem nostræ dominæ ad se loquentis vocem audiuit: Propera in occursum serue Dei rectissime, & accipe de manu mea munusculum, quod tibi de thesauro filij mei attuli. Sic enim tibi opus est, vt benedictione tegminis, quæ tibi data est, in meo tantum die vtaris. Et quia oculos fidei fixos in meo semper seruitio tenens mansisti, & laudem meam diffusa in labijs tuis gratia, dulciter in cordibus fidelium depinxisti: & vestimentis ecclesiæ iam in hac vita ornatus eris, & in futuro in promptuarijs meis cum alijs seruis filij mei lætaberis. Et his dictis, vnà cum virginibus & luce, quæ venerat, ab oculis eius remeavit. Remansit verò Dei seruus in tantum securus de adipiscenda gloria, quantum præsciis de promissa sibi victoriæ palma. Vestis quoque, quam detulerat Dei mater, seruatur in Tolcana ecclesia, miræque subtilitatis, mirique candoris. Cathedram autem episcopalem, in qua dignata est residere Dei mater, nullus postea sedere præsumpsit episcopus, nisi dominus Sigibertus, qui statim sedem ipsam perdens, exilio relegatus est. Nouem itaque annis & duobus ferè mensibus vir Dei Hildefonsus clarus extitit meritis, & retentatione pontificalis regiminis. Expleto autem xvij. prædicti regis Recessundi anno, die x. Calend. Februarij domicilio carnis exiuit, atque in ecclesia B. Leochadię honorificè tumulatur. Non defuerunt ei promissa à regina cæli, beata gaudia: quinimodò ea suffragante, felix eius anima ad cæli perlata est palatia, vbi filium virginis conuetur in sua gloria, Amen.

Viso admiranda.

Vestem ei mirificam donat virgo Maria.

MARTYRIVM SANCTI BABYLAE EPISCOPI ET MARTYRIS, AVTHORE D. IOANNE CHRYSO-

Habetur tomo 3. operum eiusdem.

stomo contra Gentiles: omisis quibusdam ob vitandam nimiam prolixitatem. Interpres est Germanus Brixius Altisiodorensis, Canonicus Parisiensis.

IANVAR. 24

Vòd vetera ea, quæ nos auditu accepimus, non minore fide digna sint, quam quæ præsentia sunt, & quæ ipsi videmus, id certè omnes fateantur, nisi si qui fortè stupidi ac delirantes fuerint. Verùm vt victoriam etiam vel ex superioribus facultatibus reportemus, volo & memoriæ nostræ nouum quoddam atq; inopinatum facinus proferre. Enimverò nē tumultuemini, si miraculum ætate nostra factum disturum me pollicitus, tamen à veteri historia narrationis exordiū contexere aggredior. neque enim intra vetera illa tantum subsistam, neque quæ ego vetera sum huc allaturus, ea à reuorum nouarum argumento discrepant: sic enim vtraque inter se coherent, vt non possis illorum consequentiam alteram ab altera separare. Id quod auditis rebus probè iudicabitis.

Numeri anus is fuit.

Fuit Imperator quidam Maiorum nostrorum temporibus, qui qualis alioqui fuerit, dicere non habeo: verùm vbi scelus ab eodem magna audacia atq; improbitate factū audi-